

**T.C.
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**EFLATUN CEM GÜNEY'İN
DERLEYİP YAZDIĞI MASALLARIN ÇOCUKLARDA
KARAKTER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Sezayi COŞKUN**

**Hazırlayan
Osman KAPLAN**

İstanbul - 2012

ONAYLAMA SAYFASI

Öğrenci: Osman KAPLAN
Enstitüsü: Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Konusu: Eflatun Cem Güney'in Derleyip Yazdığı Masalların Çocuklarda Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi
Tez Tarihi: Ocak 2012

Bu tezin şekil ve içerik açısından Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Kılavuzunda belirtilen kurallara uygun formatta yazıldığını onaylıyorum.

Doç. Dr. Mehmet GÜMÜŞKILIÇ
Anabilim Dalı Başkanı

Türk Dili Edebiyatı Anabilim Dalı 51070927 numaralı öğrencisi Osman KAPLAN tarafından hazırlanan bu tezin Yüksek Lisans Tezinde bulunması gereken yeterliliğe, kapsama ve niteliğe sahip olduğunu onaylıyorum.

Yrd. Doç. Dr. Sezayi COŞKUN
Tez Danışmanı

Tez Sınavı Jüri Üyeleri

Yrd. Doç. Dr. Sezayi COŞKUN

Yrd. Doç. Dr. Betül COŞKUN

Doç. Dr. Yusuf ÇETİNDAG

Bu tezin Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Kılavuzunda belirtilen kurallara uygun formatta yazıldığını onaylıyorum.

Doç. Dr. Mehmet KARAKUYU
Müdür

İÇİNDEKİLER

ONAYLAMA SAYFASI	II
İÇİNDEKİLER	III
ÖNSÖZ.....	VII
ÖZET	1
ABSTRACT.....	3
GİRİŞ	5
EFLATUN CEM GÜNEY'İN SANATI VE MASALCILIĞI	5
1. EFLATUN CEM GÜNEY ve SANATI	8
1.1. YAŞAM ÖYKÜSÜ	8
1.2. SANATI VE ESERLERİ	11
1.2.1. Sanat Anlayışı	11
1.2.2. Eserleri	13
1.2.2.1. Masal Kitapları	14
1.2.2.2. Efsaneler	19
1.2.2.3. Halk Hikâyeleri	19
1.2.2.4. Halk Fıkraları	20
1.2.2.5. Mensur Şiirler.....	20
1.2.2.6. Monografik Eserler	20
1.2.2.7. Araştırma- İnceleme ve Antolojiler	20
1.2.2.8. Halk Eğitimi ile İlgili Eserler	21
1.2.2.9. Atatürk ve Milli Kurtuluş ile İlgili Eserler	21
2. MASALLARIN ÇOCUK EĞİTİMİNDEKİ YERİ.....	22
2.1. ÇOCUK GELİŞİMİ VE MASAL.....	23
2.1.1. Çocuk Gelişimi ve Masal	24
2.1.1.1. Eğitim ve Çocuk.....	24
2.1.1.2. Çocukların Gelişim ve Büyümesinin Dört Aşaması.....	25
2.1.1.3. Çocuklar ve Ana-Babalar.....	26

2.1.1.4. Ana-Babalara Düşen Görevler	27
2.1.1.5. Çocukta Anadil Gelişimi / Dil Gelişimi	28
2.1.1.6. Dil ve Sevgi Bilincinin Uyandırılmasında Masalların Etkisi	29
2.1.2. Çocuk Gelişiminde Masalların İşlevi.....	29
2.1.2.1. Masal - Masalın Tanımı	30
2.1.2.2 Masalların Kaynağı	32
2.1.2.3. Masal Türleri	32
2.1.2.4. Hayvan Masallarının Nitelikleri.....	33
2.1.2.5. Olağanüstü Masalların Nitelikleri.....	33
2.1.2.6. Gerçekçi Masalların Nitelikleri.....	33
2.1.2.6.1. Masalarda Olay.....	34
2.1.2.6.2. Masal Kişileri.....	34
2.1.2.6.3. Masalarda Yer ve Zaman	34
2.1.2.7. Masalların Dil Özellikleri	35
2.1.2.7.1. Masalarda Amaç	35
2.1.2.7.2. Masalların Önemi	36
2.1.2.7.3. Masalın Biçimi.....	36
2.2. MASALIN EĞİTİMDEKİ YERİ.....	37
2.2.1. Masalın Çocuk Eğitimindeki Yeri	40
2.2.2. İlköğretim Dönemi Çocuklarının Gelişiminde Masalın Önemi.....	41
2.2.3. Çoklu Zekâ Kuramına Göre Masalın Faydaları.....	43
2.2.3.1. Kişisel (İçsel) Zekâ	43
2.2.3.2. Kişilerarası (Sosyal) Zekâ	44
2.2.3.3. Görsel (Mekânsal) Zekâ.....	44
2.2.3.4. Sözel (Dilsel) Zekâ.....	44
2.2.3.5. Doğa Zekâsı (Varoluşçu Zekâ)	44
2.2.3.6. Müziksel (Ritmik) Zekâ	45
2.2.3.7. Bedensel (Kinestetik) Zekâ	45
2.3. MASALLARIN EĞİTSEL İŞLEVLERİ VE İLETİ DİZİNİ	45
2.3.1. Etik İletiler.....	51
2.3.1.1. Yalan	51
2.3.1.2. Dürüstlük.....	51
2.3.2. Psikolojik İletiler	52

2.3.2.1. Sabır, Kararlılık.....	52
2.3.2.2. Umut, Şans.....	52
2.3.2.3. Kıskançlık.....	52
2.3.2.4. İyilik-Kötülük.....	53
2.3.2.5. Haklılık-Haksızlık.....	53
2.3.2.6. Zekâ, Dikkat.....	53
2.3.2.7. Paylaşım.....	54
2.3.2.8. Bağışlayıcılık, İncelik.....	54
2.3.2.9. Dostluk, Sevgi, Saygı.....	54
2.3.3. Sosyolojik İletiler.....	54
2.3.3.1. Aile.....	54
2.3.3.2. Yönetici.....	55
2.3.4. Ekonomik İletiler.....	56
2.3.4.1. Paranın Gücü.....	56
2.3.4.2. Ekonomik Dayanışma.....	56
2.3.5. Öteki İletiler.....	56
3. EFLATUN CEM GÜNEY'İN DERLEYİP YAZDIĞI MASALLARIN KARAKTER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENEMESİ.....	57
3.1. MASALLAR.....	58
3.1.1. Bu Toprağın Masalları I – Nar Tanesi.....	58
3.1.2. Bu Toprağın Masalları II.....	62
3.1.3. Bu Toprağın Masalları III.....	62
3.1.4. Bu Toprağın Masalları IV- Sabırtaş.....	62
3.1.5. Bu Toprağın Masalları V.....	65
3.1.6. Bu Toprağın Masalları VI – Zümrütanka.....	65
3.1.7. Açıl Sofram Açıl.....	70
3.1.8. Köseadağı.....	74
3.1.9. Üç Elma.....	76
3.1.10. Külkedisi.....	77
3.1.11. Üç Turunçlar.....	79
3.1.12. Sedef Bacı.....	80
3.1.13. Hamur Bebek.....	83
3.1.14. Perili El.....	85
3.1.15. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız.....	88

3.1.16. Çiçek Kızla Çiğdem Kardeş	90
3.1.17. Bir Göze Bir Gül	94
3.1.18. Ak Gün Kara Gün	97
3.1.19. Kamer Tay	100
3.1.20. Tasa Kuşu	104
3.1.21. Elmas Beşik	107
3.1.22. Dünyanın Tadı	111
3.1.23. İlk Bahtım Altın Tahtım	116
3.1.24. Kara Yılan	120
3.1.25. Ağlayan Nar ile Gülen Ayva	123
3.1.26. Al Elma Yeşil Elma	124
3.1.27. Dal Olur Eğilir misin.....	124
3.1.28. Hasırcı Baba	124
3.1.29. Yedi Köyün Yüz Karası	124
3.1.30. Aygın Baygın Ses	127
3.1.31. Emlik Kuzu ve Altın Gergef	127
3.1.32. Düşmez Kalkmaz Bir Allah	127
3.1.33. Gözü Yollarda Kalan Ana	127
3.1.34. Saraydan Uçan Kuş	128
3.1.35. Alish ile Maviş	128
3.1.36. Güldükçe Güller Açan Kız	128
3.1.37. Onlar Ermiş Muradına	129
3.1.38. Sihirli Köpük ve Yaban Gülü	129
3.1.39. Yiğitler Yiğidi Musacık	129
3.1.40. Sırmalı Pabuç	129
3.1.41. İncili Yorgan	133
4. SONUÇ.....	140
KAYNAKÇA.....	144

ÖNSÖZ

Eflatun Cem Güney, ülkemizin yetiştirdiği çok yetenekli ve çalışkan edebiyatçılarımızdan biridir. Güney, çok nitelikli eserler vermiş, derleyip yazdığı masallarda zengin bir dil kullanmıştır. Masal, efsane ve halk hikâyeleri ilk akla gelen çalışma alanları olsa da şiir, biyografi, tiyatro gibi diğer türlerde de eserler vermiştir.

Araştırmanın temel amacı; Eflatun Cem Güney'in derleyip yazdığı masalların çocuk karakter eğitimi açısından incelemek ve sözvarlığımız açısından da çok değerli olan bu yapıtlardan pedagojik ve sosyolojik tespitlerde bulunmaya çalışıp gözden kaçan hususlara dikkat çekerken konuyla ilgili araştırma sonucumuzu da ortaya koyup önerilerimizi sunmaktır. Konuyla ilgili çalışmamızı yaparken birçok türde eser vermiş olan sanatçımızın masallarına odaklanacağız.

“Masal Babası” unvanıyla da anılan Güney sadece çocuklara değil yetişkinlere de güzel dilimizin en zengin örneklerini bırakmış; yorulma bilmeden çalıştığı hayatı boyunca yerli ve yabancı birçok ödüle layık görülmüştür. Bu konuya tezimizin ilgili bölümlerinde daha detaylı değineceğiz.

Birinci bölümde Eflatun Cem Güney'in kısa hayatı, sanatı, eserleri, kişiliği ve yazın hayatımıza katkıları değerlendirilecektir.

Araştırmanın ikinci bölümünde eğitimde masalın yeri, dile katkıları, karakter eğitiminde masalın yeri nedir, çocukların dil ve hayal gücü açısından masalların konumu nedir gibi soruların cevapları tartışılacak ve yapacağımız çalışmanın amacı, önemi, çerçevesi ve bu araştırmada izlenecek yöntemler belirtilecektir. Ayrıca eğitimde masalların yeri, masalların eğitici yönü, masalların karakter eğitimine katkısı, masalların insan psikolojisine ve toplum sosyolojisine tesirleri ele alınacaktır.

Üçüncü bölümde Güney'in masalları bir önceki bölümde ele alınan çerçevede değerlendirilecektir. Burada yazarın kaynaklara geçmiş, isimlerini tespit ettiğimiz tüm masallarını ve masal kitaplarını temin etmeye çalıştık. Ancak tüm gayretimize rağmen büyük çoğunluğuna ulaşmış olsak bile yazarın bazı masallarını temin etme imkânı olmadı. İnceleme sırasında içindekiler bölümünde ismi yer almasına rağmen kendisini bulamadığımız masalların ismine yine de yer verilecek ve incelemeye alamadığımız hususuna değinilecektir.

Böyle yapmamızın sebebi, ileride bu çalışmadan istifade etmek isteyenlerin yazarın tüm masallarının en azından ismen bir arada bulunduğu bir dokümana sahip olabilmelerini temin etmektir. Yine bu bölümün başında "Bu Toprağın Masalları" adlı bir seri görülecektir. Altı kitap olan seride kitapların üçünün adı tespit edilmiş, diğerlerinin edilememiştir. İsmi tespit edilen ve müstakil kitap olarak basılan bu masalların üçünün de kültür bakanlığının yapmış olduğu derlemeye girmiş olması; bize kendisini seri adıyla bulamadığımız ve ismini de tespit edemediğimiz diğer masalların da bu derlemeye girmiş olabileceğini düşündürüyor. Konuyla ilgili malesef ne yazarın önceden kitaplarını basan yayın evlerinden ne de kültür bakanlığından somut bir veriye ulaşma imkânı bulamadık.

Son bölümde araştırmanın genel değerlendirmesi yapılarak öneriler dile getirilip araştırma sonuçlandırılmıştır.

Araştırmanın tüm aşamalarında zamanını ve desteğini benden esirgemeyen, her zaman hoşgörüsü ve sabrıyla beni yüreklendiren, eğitimciliğine her zaman saygı duyduğum tez danışmanım, Yrd. Doç. Dr. Sezayi COŞKUN'a; Tez İzleme Komitesinde yer alarak, görüşleri ve değerli eleştirileriyle bana yol gösteren Sayın Hocalarımla, Doç. Dr. Yusuf ÇETİNDAG'a, Yrd. Doç. Dr. Betül COŞKUN'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca her zaman yanımda olan, tezimin her aşamasında bana zaman oluşturmak için gayret eden ve de maddi manevi desteğini hep yanımda hissettiğim kıymetli eşime ve oğluma teşekkür ederim.

ÖZET

Bu araştırmada, Eflatun Cem Güney'in derleyip yazdığı masalların çocuk karakter eğitimi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında, yazarın kitapları taranarak efsane, halk hikâyesi gibi türler elenmiş; yazarın kendi özgün masalları ve derlemeleri seçilmiştir. Seçilen bu masallar da beş temel inceleme kriterine göre taranarak elde edilen veriler beş yönden irdelenmiştir:

1. **Masallardaki Etik İletiler:** Yalan ve dürüstlük kapsamına giren iletiler bu başlık adı altında incelenmiş ve her masal için bu tasnif tek tek yapılmıştır.
2. **Masallardaki Psikolojik İletiler:** Eflatun Cem Güney'in derleyip yazdığı masallar bu madde çerçevesinde sabır, kararlılık, umut, talih, kıskançlık, iyilik, kötülük, haklılık, haksızlık, zekâ, dikkat, paylaşım, bağışlayıcılık, incelik, dostluk, sevgi, saygı gibi başlıklar dikkate alınarak incelenmiştir.
3. **Masallardaki Sosyolojik İletiler:** Bu ileti çerçevesinde masallar aile ve yönetici, yöneticilik etrafında incelenmiştir.
4. **Masallardaki Ekonomik İletiler:** Masallardaki ekonomik iletiler de paranın gücü, paylaşım, ekonomik dayanışma, kanaat, hırs gösterme gibi başlıklarda ele alınmıştır.
5. **Masallardaki Diğer İletiler:** Bu başlıkta ise diğer başlıklarda işlenmeyen temizlik, özgüven, görev bilinci, vazife şuuru, olayların iç yüzünü araştırma gibi başlıklar açısından masallar taranarak inceleme tamamlanmıştır.

Sonuçta yazarın 29 masalı seçilerek Türkçenin zengin anlatım olanaklarını yansıtan

ve Güney'in kendine özgü üslubuyla kaleme aldığı masalların çocuk karakter eğitimi açısından zengin iletilerle dolu olduğunu tespit ettik. Masalların çocuk eğitimi ve karakter şekillenmesi bakımından çok önemli yere sahip olduğu bilimsel verilerle sabit olmakla birlikte Güney'in masallarının bu alanda büyük boşluk doldurduğu kanaatine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Eflatun Cem Güney, masal, masal ve çocuk eğitimi, masal ve karakter eğitimi, masal ve iletiler.

ABSTRACT

In this study, tales for children which are compiled and written by Eflatun Cem Güney is aimed to investigate in terms of children character education. Within this context, author's books are scanned, various types are eliminated such as legendary, folk story; the author's own original tales are selected. Also these selected tales are scanned according to five essential criteria and obtained results are examined through five different ways:

1. Ethic Messages in Tales: Messages within scope of lies and honesty are examined under this section and this classification is repeated for each tale.
2. Psychological Messages in Tales: Tales which are compiled and written by Eflatun Cem Güney are examined considering headings such as patience, determination, hope, luck, jealousy, kindness, evil, righteousness, justice, intelligence, attention, sharing, forgiveness, politeness, friendship, love, respect.
3. Sociological Messages in Tales: Within the framework of this message, tales are examined around family, administrator and management concept.
4. Economical Messages in Tales: In this section various concepts are covered such as power of money, sharing, economic solidarity, belief, ambition.
5. Other Messages in Tales: In this last section tales are examined and scanned in terms of concepts which are unhandled in previous headings such as cleaning, self-confidence, sense of duty, duty consciousness, investigation about the inner face of events.

As a result from 29 selected unique style tales of Güney which reflect rich narrative resources of Turkish language, we reached to a point that his tales are full of rich

messages in terms of children character education. Although the notion that tales take very important place in terms of children education and character formation is well known with scientific data, we have tried to reach the conclusion that Güney's tales fill big gap in this area.

Keywords: Eflatun Cem Güney, tale, tale and children education, tale and character formation, tales and messages.

GİRİŞ

EFLATUN CEM GÜNEY’İN SANATI VE MASALCILIĞI

“Eflatun Cem Güney’in Derleyip Yazdığı Masalların Çocuklarda Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi” konulu çalışmamızda Türk Edebiyatı tarihi içerisinde kendisine önemli bir yer edinebilmiş bir büyük yazarımızın çocuk edebiyatına da aynı düzeyde sağladığı katkıyı ve çocuk kitaplarındaki “temel iletiler” meselesini araştırmak istiyoruz.

Güney, esasında edebiyatımızda birçok türde eser veren bir yazarımız iken kendini çocuk edebiyatı ve özellikle masal alanında güçlü bir şekilde hissettirmiş; “masal babası” ünvanını haklı olarak almış bir sanatçımızdır.

Güney’in kitaplarının basımı yazarın vefatından sonra duraksar. Yazarın vefatından önce çalıştığı yayınevi de bir süre sonra kapanır. Yazarın kitaplarının ilk yayıncısı olan yayınevleri ilerleyen yıllarda bu kitapların basımını yapmaz. 1981’de yazarın vefatı sonrası bu kitapların yeni baskı işleri bir müddet takipsiz kalır. Arada geçen zamanda kültür bakanlığının yapmış olduğu titiz derleme okurun ihtiyacını gidermeye çalışır. Oysa yazar Türk çocuk yazını bağlamında adından sık söz ettirebilmiş nadir şair ve yazarlarımızdandır. Yani yazarın eserleri klasik eser niteliğine sahip derinlikli ve orijinal metinler olarak okurun beğenisine sunulmuş eserlerdir. Zaten ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tavsiyesi söz konusudur.

Yazarın çocukla iletişimi, anlatı yeteneği, poetik algısı ve değerleri işleyişi bütün masallarında en üst düzeydedir. Onun eserlerinin belki de en çok sevdiiren tarafı çocuk bakışını yakalamasıdır. Sadece çocuklara değil hangi yaşta olursa olsun, okuru bütünüyle kendi çocuk kitaplarına muhatap bir okur anlayışı kıvamına getirmede

yetenekli ve cüretkârdır. İç sezgilerden yola çıkarak okurun hayal gücünü enfes üslubuyla Kaf Dağı'ndan aşırır, çarşı pazar dolaştırır, kimi zaman zindanlara kimi zaman saraylara ulaştırır.

Güney'in eserlerini dil, gelenek ve üslup açısından önemli çocuk edebiyatı metinleri ile klasikleşmiş Türk masalları olarak görüyoruz. Bu Temel Değerler ve İletiler meselesini yazarın eserleri içerisinde özellikle araştırmak ve bu yönüyle sağladığı katkıya bilimsel dikkatleri çekmek istiyoruz.

Günümüz modern dünyasında alabildiğine gelişmişlik söz konusu iken; buna paralel olarak her türden suçların artması, üstelik nitelikli suçları işleyenlerin çoğunun maalesef yüksek eğitilmiş olması büyük tezat oluşturmaktadır.

Bilimsel ve teknolojik alandaki gelişmeler toplumların yaşayış, iletişim becerilerini, dünyayı algılama biçimlerini, bireyler arası ve toplum birey ilişkilerini de derinden etkilemektedir. Bu etkileme aynı zamanda bireylerin ve toplumların değer yargılarını da etkilemekte ve değer algılarını değiştirmektedir. Ülkelerin öncelikli olarak bilim ve teknoloji alanındaki bu gelişmelere odaklanmaları, barış, sosyal adalet, eşitlik, sevgi gibi insani değerler yerine yolsuzluk, adaletsizlik, hoşgörüsüzlük, açlık, şiddet gibi insani olmayan değerlerin oluşmasını sağlamaktadır.¹

Yukarıda yaptığımız alıntıyla bir başka araştırma konusuna kapı aralamış oluyoruz: Günümüz masallarındaki değer yargıları ile geçmiş yıllara ait masalların işlediği değer yargılarını mukayese etme, böylece günümüz otuz yaş üstü insanların küçük yaşlarda okudukları masallara, hikâye kitaplarına, izledikleri film ve çizgi filmlere, oynadıkları ferdi ve toplu oyunlarla birlikte bilgisayar oyunlarına, almış oldukları eğitime bakarak bir tez ortaya koyma değer yargılarının nereden nereye geldiğini ortaya çıkaracaktır.

Biz burada sadece şuna değinip bu bahsi kapatacağız: Günümüz çocuklarına nasıl olursa olsun başarılı olma salık verildi ama paylaşma anlatılmadı; kazanıp zengin olma tavsiye edildi ama ihtiyaç sahibinin elinden tutma nazara verilmedi.

¹ ÖĞÜLMÜŞ, Selahattin (Editör), *İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı*, Pegem Akademi, Ankara, 2009, s. 481

Şimdi yeni yeni adı anılmaya başlanan değerler eğitimi meselesi masalların çok doğal bir üslupla işlediği, hatta masalın mesajının temelini oluşturan ana unsurdur. Saf, temiz, dupduru masal dünyasından kopan çocuklar büyüdüklerinde de maalesef incelememize aldığımız değerlerden bihaber yetişiyorlar. Bu manada Sayın Güney'in masallarının okunmasının ve okutulmasının faydalarına dikkatleri çekmiş olacağız.

Bir millet büyük yazarlar, özellikle büyük şairler yaratmaya devam etmezse, o milletin konuştuğu dil de kültür de bozulur ve belki de daha güçlü bir dilin içinde eriyip gider.²

İşte kültürümüzün, Türkçemizin modern dönemde en sağlam yazarlarından birisi olan Güney'in bu konuda büyük boşluk doldurduğuna inanıyoruz.

T. S. Eliot'a göre, edebiyat eserleri bir büyük değerler sistemini de ifade etmektedirler. Edebi eserleri bir değerler sistemi olarak bir sanat geleneğinin içinde gören Eliot, bu eserlerin objektif bir yaklaşımla (inductively, descriptively) incelemesinin sonucu olan değer veya normlar sisteminin, edebiyat teorisinin, eleştirideki fonksiyonuna inanmıştır. İşte bu durumda kendi kültürü ve folklorunu ve geleneğini en modern dille başkaca ifade gücünü çağımızda başarıyla yakalayabilmiş bir büyük çocuk yazarının, özellikle masallarının nirengi noktası olan değerler meselesini tek tek inceleyeceğiz. Kanaatimizce, tezimiz, Güney'in açtığı bu büyük edebiyat ve duyarlık çığırında mütevazı yerini alabilecektir.

---

² ELIOT, Thomas Stearns, *Edebiyat Üzerine Düşünceler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1983, 1. Basım, s. 196

1. EFLATUN CEM GÜNEY VE SANATI

1.1. YAŞAM ÖYKÜSÜ

Eflatun Cem Güney 1896 yılında, Malatya ilinin Hekimhan ilçesinde dünyaya gelir. Altı yaşında babasını, yedi yaşında annesini kaybeder. Küçük yaşta hem öksüz hem yetim kalan Güney, 1903 yılında amcasının görev yaptığı Sivas'a gider.³

Burada önce Sivas Fevziye İlkokulu'na kaydolar. Sonra, Sivas Ortaokulu'nu ve Sivas Lisesi'ni okur. 1917- 1918 ders yılı sonunda Sultani'nin edebiyat kolundan mezun olur. Birinci Dünya Savaşı'nın henüz sona erdiği bir dönemde Sultani'den mezun olup öğretmenliği hak eden tek öğrencidir.⁴

Eflatun Cem Güney, 1918 yılının Eylül ayında ilk görev yeri olan Konya'ya atanır. Burada Konya Öksüzler Yurdu'nda Türkçe öğretmenliği yapar. Daha sonra sınava girerek çok iyi derece alarak edebiyat öğretmeni olur.⁵

Atatürk'ün Samsun'a çıkışı ve Kuva-yı Milliye'nin çalışmaları Eflatun Cem Güney'in yüreğindeki ateşi kıvılcımlandırır ve bu umutla Kuva-yı Milliye marşını yazar Kuva-yı Milliye'nin bir yayın organı olan Öğüt Gazetesi'nde yazar olarak görev yapar. Aynı zamanda Güney, ilk dergisi olan İrşat'ı çıkarır.⁶ 1920 yılında Matem Sesleri adlı bir şiir kitabı yayımlar. Bu kitap, Kurtuluş Savaşı yıllarına ait

³ Selim EMİROĞLU, Ramazan ÇİFTLİKÇİ, Kemal DENİZ, “*Eflatun Cem Güney Masal Babası*”, Malatya Araştırmaları Derneği Yayınları, Malatya, 2011, s. 21

⁴ Selim EMİROĞLU, Ramazan ÇİFTLİKÇİ, Kemal DENİZ, a.g.e., s. 22

⁵ Atilla ÖZKIRIMLI, *Eflatun Cem, Türk Edebiyatı Dergisi*, C, I, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 1979, s. 589

⁶ İhsan HİNÇER, *Jübilesi Dolayısıyla Eflatun Cem Güney*, T.F.A Dergisi, S 276, İstanbul, 1972, s. 6352

ilk yapıtlardan sayılmaktadır. Eflatun Cem Güney 1920 yılında Ankara'ya gider ve meclis yazmanı Recep Peker tarafından meclisin birinci dönem memurları arasında kendisine görev verilir.⁷

Bu görevden sonra Eskişehir'e edebiyat öğretmeni olarak atanır. Eskişehir'de de 1921 yılında İstiklal Dergisi'ni çıkarır. Eskişehir'in düşman işgaline uğraması üzerine Kayseri Lisesi'ne Türkçe öğretmeni olarak atanır. 1921- 1923 yılları arasında Nafi Atuf Kansu ile beraber "Misak- ı Milli Gazetesi'ni" çıkarır.⁸

1923 yılında Sivas Lisesi'ne Türkçe öğretmeni olarak atanır. Eflatun Cem Güney 1925 yılında Reşat Nuri Güntekin, Hasan Âli Yücel ve Ali Canip Yöntem ile beraber Türkçe ve edebiyat kitaplarının eğitim- öğretim yönünden incelenmesi çalışmalarına katılır. 1928 yılında ise Samsun Lisesi'ne müdür yardımcısı olarak atanır. 1929 yılında Samsun'da "Duygu ve Dilek" adlı bir dergiyi yönetir. 1931 yılında müdür başyardımcısı olarak Afyon Lisesi'ne atanır. Afyon'da da 1932 yılında "Taşpınar" adlı bir dergi çıkarır. Ayrıca Güney, Gezici Köy Kitaplıkları oluşturarak ülke çocukları için önemli bir hizmeti de yaşama geçirir.⁹

1933 yılında ise on bir yıl görev yapacağı Kütahya Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak atanır. 1944 yılında oğlu Çetin'in rahatsızlığı nedeniyle İstanbul'a tayin ister. 1944 yılının son aylarında Çetin vefat eder. Bu olay onu derinden sarsar. Çetin'in dışında Rezzan ve Özden adlarında iki kız çocuğu vardır.

1950 yılında Topkapı Sarayı Müzesi müdür yardımcılığına atanır. 1956 yılında ise İstanbul Milli Eğitim müdür yardımcılığı görevine getirilir.¹⁰

Eflatun Cem Güney'in, eğitime verdiği emek saymakla bitmez. Kavcar'a göre, "Bir kimse eğitim- öğretime üç yönden hizmet edebilir: Ya teorisyen olarak, yani işin felsefesini yapıp teorik zemin hazırlayarak ya araştırmacı olarak ya da uygulayıcı

⁷ Behçet NECATİGİL, Güney, Eflatun Cem'in Hayatı, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları, 22. Basım, İstanbul, 2004, s. 387

⁸ İhsan DİNÇER, *Jübilesi Dolayısıyla Eflatun Cem Güney*, T.F.A Dergisi, S 276, İstanbul, 1972, s. 6352

⁹ İhsan DİNÇER, Eflatun Cem Güney, *T.F.A Dergisi*, S 134, Eylül 1960, s. 2225

¹⁰ Behçet NECATİGİL, *a.g.e.*, s. 387

olarak yani öğretmenlik ve yöneticilik yaparak. Tek bir kişinin her üç yönden de eğitim- öğretime hizmet etmesi hiç de kolay değildir ve ender görülür. İşte Eflatun Cem Güney, bu ender görülen tiplerden biridir ve Türk Milli Eğitimine hem teorisyen olarak, hem araştırmacı olarak, hem de uygulamacı olarak unutulmaz hizmetlerde bulunmuştur.

Eflatun Cem Güney, eserleri ile Türkiye'nin dışında Avrupa'ya ve hatta dünyaya yayılan bir üne sahip olur. 1956 yılında Danimarka'daki Hans Christian Andersen Medal Kurumu, Eflatun Cem Güney'in "Açıl Sofram Açıl" kitabındaki masallarını, 55 ulusun çağdaş masal yazarları arasından seçerek onur listesine aldığı 11 eser arasında en mükemmeli kabul eder ve Güney'e, Andersen Pâyesi şeref Diploması ve Dünya Çocuk Edebiyatı Sertifikası verir. Eflatun Cem Güney, aynı ödülü bu kez "Dede Korkut Masalları" adlı eseriyle 1960'ta ikinci kez alır.¹¹

1961 yılında yaş haddini doldurarak emekliye ayrılır. Böylece resmi hizmeti elli iki yılı doldurur.¹²

Eflatun Cem Güney, Türk halk bilimi alanında da önemli çalışmalar yapar. Özellikle yoğunlaştığı masal türü ona "Masal Babası" unvanını kazandırır. Ayrıca Türkiye radyolarında uzun yıllar kendi yazdığı masalları okumuştur.

29 Mayıs 1972 tarihinde İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Eflatun Cem Güney'in jübilesi yapılır ve ona Devlet Kültür Armağanı verilir.¹³

Eflatun Cem Güney 2 Ocak 1981 tarihinde İstanbul'un Ataköy semtinde vefat eder.¹⁴

1.2. SANATI VE ESERLERİ

¹¹ Sami GÜRTÜRK, Bir Eflatun Cem Güney Vardı, *Türk Dili*, Aralık 1982, s. 383

¹² Behçet NECATİGİL, Güney, Eflatun Cem'in Hayatı, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları, 22. Basım, İstanbul, 2004, s. 387

¹³ İhsan DİNÇER, Jübilesi Dolayısıyla Eflatun Cem Güney, *T.F.A. Dergisi*, S 276, İstanbul, 1972, s. 6351

¹⁴ Selim EMİROĞLU, Ramazan ÇİFTLİKÇİ, Kemal DENİZ, "Eflatun Cem Güney Masal Babası", Malatya Araştırmaları Derneği Yayınları, Malatya, 2011, s. 25

1.2.1. Sanat Anlayışı

Eflatun Cem Güney adı duyulduğunda akıllara ilk önce masal türündeki eserler gelir. Çünkü Güney, anonim ürünler içinde en çok masallarla ilgilenmiştir. Yazarın masallara yönelişi de elli yaşından sonra olmuştur. Özellikle oğlu Çetin’i kaybettikten sonra acısını hafifletmek için kendini masal dünyasının düş, renk ve mutluluk ve hayal havasına bırakmıştır.

Güney, Kerem ile Aslı, adlı halk hikâyesinde kendini masal delisi olarak nitelendirir.

“Kerem’in tacını tahtını bırakıp da yâr peşine düşmesi bir delilik diyeceksiniz ya, bu dünyada akli bütün olan kim var? Herkes aşağı yukarı bir şeyin delisi! Kimi gül, kimi bülbül delisi, kimi lale, kimi sümbül delisi; kimi çul, kimi pul delisi; ne bileyim ben, kimi benim gibi masal delisi, kimi senin gibi maval delisi, kimi Kerem gibi bir Aslı’nın, asılsızın delisi... Eh işte bu dünya, biraz da bu delilerin yüzü suyu hürmetine dönüyor ya!”¹⁵

Tahir Kutsi Makal, Güney’in İstanbul radyosunda yayımlanan Bir Varmış Bir Yokmuş adlı masal anlatımına yönelik programını şöyle betimlemektedir:

“Eflatun Cem Güney masal babası idi. Türkiye’de, Türk toplumunda onun kadar lezzetli, onun kadar sarıp sarmalayan güzellikte masal anlatan olmamıştır. Çocukluğumuzda ve ilk gençlik yıllarımızda o konuşacağı zaman radyo başına üşüşürdük. Hayalleri genişleten, düşünceleri kötülüklerden arındırıp iyiliklere sevk eden bir yorumu vardı. Eflatun Cem Güney tatlı, sıcak sesiyle halkı uçak gövdesi kanatlı Zümrütanka kanatlarına bindirir, ülkelerden ülkelere dolaştırırdı. Biz millet olarak okumaktan çok dinlemeyi seven bir toplumuzdur. Fakat Eflatun Cem ayrıca dinlemeyi sevdiren adamdır.”¹⁶

Güney’in Türk çocuklarına masalı sevdirdiğini birçok kaynak dile getirir:

¹⁵ Eflatun Cem GÜNEY, *Kerem ile Aslı*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1959, s. 45

¹⁶ Tahir Kutsi Makal, Halk Edebiyatında Sözlü Anlatım Geleneği, *Tarla Dergisi Eflatun Cem Güney Özel Sayısı*, 1989, s. 20.

“Masalları yepyeni bir ifadeyle ve güzel Türkçeyle kaleme alma çalışmalarında Eflatun Cem Güney’in büyük emeği unutulmamalıdır. Denebilir ki Türk masallarını, Türk halkına ve Türk çocuklarına o nefis Türkçesiyle sunan ve sevdiren Eflatun Cem Güney olmuştur.”¹⁷

Yaşar Nabi Nayır da Güney’in masal derlemelerine gönderme yapmaktadır:

“Er geç kaybolmaya, sönüp gitmeye mahkûm olan o şaheserleri toplamak lazımdı. Bu uğurda emek harcayanlar az olmamıştır. Ama bunların çoğu, masallarımızın asıl güzelliğinin söyleyişinde olduğunu fark edememişler, dinledikleri masalların konusunu kendi ifadeleriyle zapt etmekte bir mahzur görmemişlerdir. Hâlbuki gereken, onları asıl cevherleri olan söze değer vererek toplamaktı. İşte Eflatun Cem Güney’in Hızır gibi yetişmesiyle meydana gelen eser bu oldu. Bu kalem ustası, masallarımızı söz tekerlemelerindeki bütün özelliklere dikkat ederek topladıktan sonra onları, öz cevherlerini göz önünde tutarak genişletip geliştirerek bir bir özenle işledi. Böylece elimizde olan masallar, halk diline ve zevkine hayran, sanatına âşık bir sanatçının uzun sabrı ve emeğiyle gergef işlerimizi, nakışlarımızı aratmayacak bir güzellikte meydana geldi.”¹⁸

Konur Ertop’a göre Güney: “Masallara yeni yeni renkler, motifler katmış, yepyeni varyantlar yaratmıştır.”¹⁹

Necati Zekeriya, Eflatun Cem Güney’in eserleriyle, Yugoslavya’da nasıl ses getirdiğini şu cümleleriyle dile getirir:

“Ben Türk masallarını Eflatun Cem Güney’in derlemelerinden okudum, sevdim ve onları çocuk dergilerimizde, okuma kitaplarımızda tanıtmaya çalıştım. Bu masalların çoğu, öteki Türk masal derleyicilerinin masallarıyla Sırp- Hırvatçaya, Makedonca, Slovenceye, Arnavutça, Macarcaya ve öteki ulus ile halkların dillerine

¹⁷ Durali Yılmaz, 1986 da Çocuk Hikâye ve Masalı, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yay., İstanbul 1987, s.429

¹⁸ Yaşar Nabi Nayır, Önsöz, *En Güzel Türk Masalları*, Varlık Yayınevi, İstanbul Nisan 1948, s.4

¹⁹ Konur Ertop, Eflatun Cem Güney Çağdaş Bir Halk Hikâyecisiydi, *Sanat Dergisi*, 15 Ocak 1981, s.20

*çevrilmiştir. Evrensel oldukları için elbette. Çocuk yazınında yerel değerlerden çıkarak evrensel değerlere ulaşmak, her yazarın kanımca, başta gelen görevidir.*²⁰

Güney'in derlediği masallar dışında, halk efsaneleri, halk fıkraları ve halk hikâyeleriyle de ilgilendiği görülür. Ayrıca Nasrettin Hoca'nın iki yüz elli iki fıkrasını da derleyerek yayımlar.

Güney şiire de oldukça meraklıdır. Vehbi Cem Aşkun'a göre şairliğinin masalcılığından önce geldiğini ifade eden kaynaklar bile vardır.²¹

İrfan Doğrusöz'e göre Eflatun Cem Güney her şeyden önce çok yeterli ve değerli bir öğretmendi. Sonra Türkçemizi çok güzel konuşan, yazan biriydi. Ayrıca kaynaklara dayanan, daima fişleme ile çalışan bir halkbilimci, araştırmacı idi.²²

Yaşamı boyunca çocuk yazınının en önemli ürünlerinden biri olan masal türüne pek çok katkıda bulunmuş; çocuğu ve çocuk yazınına çok iyi tanıyan, gözlemleyen Güney'in, Türk çocuk yazınına çocukça bulduğunu Mustafa Baydar eserinde şöyle dile getirir. "Bu söylemiyle Güney, bir çocuk yazını yazarı olarak çocuğa görelilik ile çocuksuluk arasındaki ayrımın bilincinde olmuş ve eserlerinde de çocuksuluktan kaçınmıştır."²³

1.2.2. Eserleri

Eflatun Cem Güney'in 26 masal kitabında derleyip yazdığı 70 masalı, 8 efsanenin yer aldığı 1 efsane kitabı, 5 halk hikâyesi, 1 mensur şiir kitabı, 252 derlenmiş fıkranın yer aldığı 1 fıkra kitabı, 4 monografik eseri, 5 araştırma-inceleme eseri, 7 kılavuz eseri, 3 Atatürk kitabı bulunmaktadır.

Selim Emiroğlu'na göre, Güney'in 70 masalından 14'ü derleme değildir. Bu masallar

²⁰ Necati Zekeriya, Yugoslavya'da Türkçe Çocuk Edebiyatı, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yay., İstanbul 1987, s.361

²¹ Vehbi Cem Aşkun, Hocam Eflatun Cem Güney, *T.F.A.Dergisi*, S.279, Ekim 1972, s.6450

²² İrfan Doğrusöz, Hazreti Mevlana, *Tarla Dergisi EFLATUN CEM GÜNEY Özel Sayısı*, Aralık 1989, s.27

²³ Mustafa Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar?*, A.Yaşaroğlu Kitabevi, İstanbul 1960, s.83

sanatçının özgün metinleridir. Eflatun Cem Güney, sadece bir masal derleyicisi değildir. Aynı zamanda o, bir masal yazarıdır. Özellikle 6- 9 yaş grubu çocuklar için eğitici masallar kaleme almıştır.

Emiroğlu tarafından yapılan bu belirlemeye başka kaynakta rastlanmamıştır. Emiroğlu'na göre, Güney'in kendisinin kaleme aldığı özgün masalları şunlardır: Altın Gergef, Emlik Kuzu, Yiğitler Yiğidi Musacık, Düşmez Kalkmaz Bir Allah, Güldükçe Güller Açan Kız, Sihirli Köpük, Zindandan Gelen Mektup, Alişle Maviş, Onlar Ermiş Muradına, Yalancının Mumu, Ağlayan Nar ile Gülen Ayva, Anasız Kuzu, Elmas Bilezik, Aygın Baygın Ses. Güney'in bu on dört masalı dışındaki 56 masalı, sanatçı tarafından derlenen ve Eflatun Cem Güney'in söylemiyle yeniden biçimlenen metinlerdir. Bu masallar anonimdir ve Güney bu masalları derleyerek, masalların söylemini İstanbul Türkçesiyle ustaca biçimlendirmiştir.²⁴

1.2.2.1. Masal Kitapları

1. Bu Toprağın Masalları I – (*NAR TANESİ*)
2. Bu Toprağın Masalları II
3. Bu Toprağın Masalları III, İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları. (1949)
4. Bu Toprağın Masalları IV (*SABIRTAŞI*)
5. Bu Toprağın Masalları V
6. Bu Toprağın Masalları VI. (*ZÜMRÜTANKA*) İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları. (1955)
7. Açıl Sofram Açıl ve Congoloz Baba. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları. (1953)
  - a. Açıl Sofram Açıl
  - b. Gelincik Günü

²⁴ Emiroğlu, S. (2005). *Eflatun Cem Güney'in Eserlerinde Dil ve Çocuk Eğitimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

c. Kösedağı

d. Üç Elma

e. Külkedisi

f. Üç Turunçlar

g. Sedef Bacı

h. Hamur Bebek

i. Perili El

j. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız

8. Bir Varmış Bir Yokmuş. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları. (1955)

9. Az Gittim Uz Gittim. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları. (1962)

a. Az Gittim Uz Gittim

b. Çiçek Kızla Çiğdem Kardeş

c. Bir Göze Bir Gül

d. Ak Gün Kara Gün

e. Kamer Tay

f. Tasa Kuşu

g. Elmas Beşik

h. Dünyanın Tadı

i. İlk Bahtım Altın Tahtım

10. Gökten Üç Elma Düştü. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları. (1967)

a. Nar Tanesi

b. Kara Yılan

c. Kara Gülmez

d. Sabır Taşı

e. Zümrütanka

11. Ağlayan Nar ile Gülen Ayva. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1969)

12. Al Elma Yeşil Elma. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1969)

13. Çöplükte Bitmiş Ama Gül Bitmiş. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1969)

14. Dal Olur Eğilir misin. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1969)

15. Hasırcı Baba. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1969)

16. Yedi Köyün Yüz Karası. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1969)

17. Aygın Baygın Ses. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1970)

18. Emlik Kuzu ve Altın Gergef. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1970)

19. Düşmez Kalkmaz Bir Allah. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1970)

20. Gözü Yollarda Kalan Ana. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1970)

21. Saraydan Uçan Kuş. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1970)

22. Alişle Maviş. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1971)

21. En Güzel Türk Masalları. İstanbul, Varlık Yayınevi. (1971)

- a. Sabırtaşı
- b. Külkedisi
- c. Kanturalı
- d. Kara Gülmez, Halk h.
- e. Dertli Kaval, Halk h.
- f. Aşık Garip, Halk h.
- g. Salkımsöğüt, Efsane
- h. Sarı Kız, Efsane
- i. Şahitler Kayası, Efsane

24. Güldükçe Gller Açan Kız. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1971)

25. Dede Korkut Masalları. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları. (1972)

26. Onlar Ermiş Muradına. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1972)

27. Sihirli Köpük ve Yaban Gl. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1972)

28. Tellerinde Bülbüller Şakıyan Saz ve Bir Varmış Bir Yokmuş. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1972)

29. Yiğitler Yiğidi Musacık. İstanbul, İtimat Kitabevi. (1972)

30. Masallar. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları. (1992)

- a. Sırmalı Pabuç
- b. İncili Yorgan
- c. Sedef Bacı

- d. Gelincik Günü
- e. Hamur Bebek
- f. Kösedadı
- g. Perili Ev
- h. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız
- i. Üç Elma
- j. Açıl Sofram Açıl
- k. Külkedisi
- l. Nar Tanesi
- m. Karayılan
- n. Sabırtaşı
- o. Zümrütanka
- ö. Bir Göze Bir Gül
- p. Ak Gün Kara Gün
- r. Kamer Tay
- s. Tasa Kuşu
- ş. Elmas Beşik
- t. Dünyanın Tadı
- u. İlk Bahtım Kara Tahtım

1.2.2.2. Efsaneler

1. Bir Varmış Bir Yokmuş. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları (1956)

a. Bir Varmış Bir Yokmuş

b. Kara Koyun

c. Boş Beşik

d. Yaralı Geyik

e. Sarı Kız

f. Salkım Söğüt

g. Cennet Bursa

h. Kız Kuyusu

i. Şahitler Kayası

j. Pir Dolusu

k. Gelincik Günü

l. Üç Elma

m. Köse Dağı

1.2.2.3. Halk Hikâyeleri

1. Dertli Kaval. İstanbul, Yeditepe Yayınları. (1945)

a. Dertli Kaval

b. Kara Yazı

2. Âşık Garip. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları. (1958)
3. Kerem ile Aslı. İstanbul, Varlık Yayınları. (1959)
4. Tahir ile Zühre. İstanbul, Yeditepe Yayınları. (1959)
5. Tanrı Vergisi. İstanbul, Milli Eğitim Yayınları. (1969)

1.2.2.4. Halk Fıkraları

1. Nasrettin Hoca Fıkraları. İstanbul, Yeditepe Yayınları. (1957)

1.2.2.5. Mensur Şiirler

1. İnsan Çocuğa Ağıtlar. İstanbul, Yeditepe Yayınları. (1945)

1.2.2.6. Monografik Eserler

1. Erzurumlu Emrah. İstanbul, İstanbul Maarif Kitaphanesi ve Matbaası. (1968)
2. Âşık Meslekî. İstanbul, İstanbul Maarif Kitaphanesi ve Matbaası. (1953)
3. Âşık Kâmili. İstanbul, İstanbul Maarif Kitaphanesi ve Matbaası. (1954)
4. Âşık Ruhsafî. İstanbul, İstanbul Maarif Kitaphanesi ve Matbaası. (1958)

1.2.2.7. Araştırma- İnceleme ve Antolojiler

1. Halk Şiiri Antolojisi. İstanbul, Varlık Yayınları. (1947)
2. Halk Türküleri 1. Cilt. İstanbul, Yeditepe Yayınları. (1953)
3. Halk Türküleri 2. Cilt. İstanbul, Yeditepe Yayınları. (1956)
4. Folklor ve Eğitim. İstanbul, Milli Eğitim Yayınları. (1967)
5. Folklor ve Halk Eğitimi. İstanbul, Milli Eğitim Yayınları. (1971)

1.2.2.8. Halk Eğitimi ile İlgili Eserler

1. Kulağımıza Küpe Olsun. İstanbul, Ekin Yayınları. (1962)
2. Köy Odası. İstanbul, Milli Eğitim Yayınları. (1969)
3. Köyün Orta Direği. İstanbul, Milli Eğitim Yayınları. (1969)
4. Çift Çubuk Üstüne. İstanbul, Milli Eğitim Yayınları. (1969)
5. Dağarcık. İstanbul, Milli Eğitim Yayınları. (1970)
6. Hoşbeş. İstanbul, Milli Eğitim Yayınları. (1970)
7. Gözümüz Üstünde Olsun. İstanbul, Milli Eğitim Yayınları. (1970)

1.2.2.9. Atatürk ve Milli Kurtuluş ile İlgili Eserler

1. Dumlupınar'a Doğru. İstanbul, Ahmet İhsan Matbaası. (1944)
2. Atatürk Hayatı ve Eserleri. İstanbul, Milli Eğitim Yayınları. (1963)
3. Milli Kurtuluş ve Yeniden Doğuş. İstanbul, Milli Eğitim Yayınları. (1972)

2. MASALLARIN ÇOCUK EĞİTİMİNDEKİ YERİ

Masal, halk kültürünün birçok özelliğini gösteren sözlü bir gelenek ürünüdür. Bundan dolayı kültürel ürün olarak değerlendirilir. Masallar renkli hayal ürünlerinin sihirli etkisiyle yaşamın gerçeklerinden herkese mesajını verir. Çünkü onlar sosyal karaktere sahiptir. Ayrıca bir dilin gelişimini incelemek için de önemli başvuru kaynaklarıdır.

Masallar, diğer folklor ürünleri gibi paylaşılan hayatın içinden doğmuş ve gelecek nesillere aktarılmıştır. Masalların; ne zaman, nerede ve nasıl meydana geldiğini tespit etmek oldukça zordur. Birbirine çok benzer masalların çok geniş coğrafyalarda söylenegeldiği mesafelerin kısaldığı günümüzde açıkça ortaya çıkmıştır.

Orta Asya steplerinden Hindistan'a, oradan İran'a ve Anadolu'ya geçip Avrupa'ya uzandığımızda birbirine çok benzeyen masalların olduğu görülecektir. Bu masallarda kahramanlar yer yer değişse de masalın özde verdiği mesaj ve kurgusu aynen durmaktadır. Belki de bu kadar geniş bir alanda ve farklı kültürlerde benzer masallara rastlanması insanlığın ortak evrensel değerlerini masallar üzerinden çocuklara kazandırmak düşüncesi olabilir. Bir başka sebebi ise insanlara direk mesaj vermenin iticiliğini keşfeden insanoğlu mesajlarını tabiatüstü varlıklara, hayvanlara, bitkilere, eşyalara ya da okurun kendisiyle özdeşim kuracağı kahramanlara söyletir. Böylece kırıp dökmeden bir karakter inşa etme söz konusu olur. Bu şekilde yetişen bir nesil de her ülkenin kendi geleceği adına asla vazgeçmeyeceği bir gerçekliktir.

Masalların her zaman canlı bir biçimde anlatılır, dinlenir ve okunur olmasının sebebi; her kültürün kendi öz değerlerini, beklentilerini, başarılarını ve başarmak istediklerini işlemesidir. Akıcı bir dille anlatılır olması, olayların çok geçmeden

çözülmesi, iyilerin kazanması kötülerin cezalandırılması gibi en önde gelen beklentilere cevap vermesi ve o milletin kültür birikimini yansıtması onlara duyulan ihtiyacın diğer sebepleridir.

Masallarımız üzerine yapılan çalışmalar yurdumuzda çok geç başlamıştır. Gelenekimizde de önemli bir yer tutan masalların bilimsel olarak incelenmesine çok geç başlanılmasına karşın günümüzde yapılan araştırmalar umut vericidir. Şuuraltını beslemesi ve desteklemesi, nesillerin sağlıklı ruh yapısına sahip olarak yetişmesi açısından eğitimde de önemi anlaşılan masalların değeri ve onlarla ilgili araştırmaların sayısı ve kalitesi gün geçtikçe artacaktır. Biz de masalların eğitim açısından değerlendirmesini yaptıktan sonra kıymetli sanatçı Eflatun Cem Güney'in masallarının karakter eğitimi açısından değerlendirmesini yapacağız.

2.1. Çocuk Gelişimi ve Masal

Çocuğun eğitimi deyince özellikle anne ve baba aklımıza gelir. Çünkü eğitim işinden birinci derecede sorumlu olan onlardır. Daha sonra öğretmen ve en son olarak da çevre etkenleri çocuğun hayatına yön verirler. Çocuğun iyi yetişmesi için uyumlu bir aileye, iyi bir okula ve uygun bir çevreye ihtiyaç vardır.²⁵

Çocuğun eğitiminde önemli olan diğer bir husus, milli ve manevi değerlerin mutlaka göz önünde bulundurulması gereğidir. Milli değerlerimize ve kültürümüze sahip çıkmanın pek de fazla önemsenmediği günümüzde, çocuklarımızı bu değerler doğrultusunda yetiştirmek bizim için vazgeçilmez bir görev olmalıdır. Çocuğun yetiştirilmesinde başka bir önemli nokta da onun hem fiziksel hem de psikososyal özelliklerini tanıma gereğidir. Çocuk; beden ve ruhtan oluşan bir bütün olduğuna göre, onun hem bedensel özellikleri hem de ruhsal gelişimi çok iyi irdelenmelidir. “Çocuk, eksik bir yetişkin değil, fakat zihinsel, bedensel, sosyal ve duygusal gereksinimlerini tamamlamak isteyen, kelimenin tam anlamıyla “kişi”dir.”²⁶

²⁵ Şaban Özüdoğru, *Eğitimci Gözüyle Çocuk Eğitimi*, Konya, 2005, s. 15

²⁶ Haluk Yavuzer, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, İstanbul, 2003, s. 199

Bu nedenle her anne-baba çocuğun doğum öncesinden itibaren yani anne karnında oluşumundan itibaren sürekli gelişimini iyi bilmek durumundadırlar. Ayrıca çocuğun bir de ruhsal gelişimi vardır ki bu da en az bedensel gelişimi kadar önemlidir. Günümüzde çocuğun ruhsal gelişimini inceleyen dal “Çocuk Psikolojisi” olarak adlandırılmaktadır. Çocuk psikolojisi, bireyin doğum öncesi döneminden başlayarak ergenlik evresine kadar süren gelişimini ele alır.²⁷

Çocuğun ruh sağlığının istendiği gibi iyi gelişmesi, ailesiyle kurduğu iletişime bağlıdır. Bu noktada anne-babalar; çocukla arkadaşlık kurarak, ana-kız, baba-oğlan sanki iki arkadaşmış gibi samimi olmalı, onun dünyasına girerek onun psiko-sosyal özelliklerini tanımalıdır. Aslında ailede çocuğa karşı yapılan yanlışlar çoğu zaman sevgisizlikten değil bilgisizlikten kaynaklanıyor, oysa ki bilimsel metotlarla hareket ederek onu sevmek ve ona saygı duymak, onu yüreklendirmek, onun kalbine girmek ve gönlünü kazanmak gerekir.²⁸

2.1.1. Çocuk Gelişimi ve Masal

2.1.1.1. Eğitim ve Çocuk

Eğitim deyince kendi istediğimiz davranışları çocuğumuza kazandırmak için geçirdiğimiz süreç aklımıza gelir. Bu tanımlama çok genel bir tanım olsa da eğitimin daha çok çeşitli tanımları yapılmıştır. “Bireyin davranışlarında yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen yönde değişmeler meydana getirme sürecidir.”²⁹

Başka bir tanımda, “Eğitim en genel anlamıyla insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir.”³⁰

Çocuk ise 2 ile 13 yaşları arasında kendine has özellikleri içinde büyüyen bir varlıktır. Bir bebekte doğumla birlikte üç temel duygu oluşur. Bunlar korku, hiddet ve sevgidir. Bedensel büyüme beraberinde olgunlaşma ve öğrenmeyi de getirir.

²⁷ Şaban Özüdoğru, a.g.e., s. 46

²⁸ Şaban Özüdoğru, a.g.e., s. 16

²⁹ S. S. Büyükkaragöz, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul, 1998, s. 26

³⁰ M. Erdem – N. Fidan, *Eğitime Giriş*, Ankara, 1993, s. 12

Çocuğun büyüyüp gelişmesinde biyolojik etmenlerin yanı sıra aile ve okul etmenleri de önemli bir yere sahiptir.³¹

Buraya kadar eğitim ve çocuk kavramlarını açıklamaya çalıştık. Eğitim ailede başlar, okulda devam eder. Fakat eğitimin daima çocuğu hedeflediğini düşünürsek çocukların gelişme ve büyümesini daha dikkatli incelememiz gerektiğini fark ederiz.

2.1.1.2. Çocukların Gelişim ve Büyümesinin Dört Aşaması

Psikologlar büyümeyi tanımlarken organizmadaki bedensel değişimler olarak tarif etmektedirler. Gelişme ise, çocuğun büyüme aşamasından, bir sonraki olgunlaşma aşamasına kadar olan ilerlemesinin bir göstergesidir. Genelleyecek olursak çocuklar ben merkezlilikten başlayarak, somut olayları öğrenirler, sonra da daha soyut ve geniş bir anlayış süreci içinde gelişirler. Bu anlayış, onların sürekli genişleyen bir grubun– aile, okul, toplum, dünya, evren– parçası olduğunu gösterir. Kısacası büyüme ve gelişme aşamaları belli bir düzeni takip eder.³²

Araştırmalar çocukların dünya hakkında bilgi edinirken şu dört aşamadan geçtiğini göstermektedir:

1) 3 yaşa kadar olan ilk aşamada çocuklar dokunur, bakar dinler ve böylece dünyayı somut olarak algırlar.

2) 7 yaşına kadar olan süreci içine alan ikinci aşamada ise çocuklar aile ve vatan kavramlarını daha iyi özümsemişlerdir ve onlara karşı sevgi ve bağlılık duyguları gösterirler. Yine bu aşamada çocuklar ben merkezli olup, somut olaylar yardımıyla anlaşılması güç soyut fikirleri öğrenmeye kapı aralarlar.

3) 8–10 yaş arasını kapsayan (3, 4 ve 5. sınıflar) üçüncü aşamada ise çocuklar nesnelere ve olayları anlamak için mantıklarını kullanmaya, olay ve olgulara

³¹ A. Ferhan Oğuzkan, *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul, 2000, s. 2

³² J. Barth & A. Demirtaş, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara, Yök/Dünya Bankası, 1997, s.2

farklı açılardan bakmaya başlarlar. Örneğin, başkalarının fikirlerini anlamaya çalışırlar. Daha yüksek düzeylerde düşünebilmeye başlarlar, soyut düşünmeye doğru yol alırlar. Zihinlerinde ideal kavramını oluşturabilirler. Yani kendileri için bir “mükemmel”leri vardır. 5. sınıfın sonunda çocukların millî duyguları da yoğunlaşır, millî kimliklerini benimserler. Vatanları hakkındaki olumsuz imgeleleri reddederler, çünkü artık bir idealleri vardır ve bu ideallerine yani yuvalarına bir zarar gelsin istemezler.

4) 11–13 yaş (6–8.sınıflar) arasındaki dördüncü gelişim aşamasında ise çocuklar soyut düşünmeye ve gerçekle ilgili alternatifler üretmeye başlarlar. Ortaokuldan başlayarak öğrencilerin tutum ve algıları da iyice gelişir. 13 yaşından sonra bu tutum ve davranışları değiştirmek zordur. Masallar da çocuklarımıza birtakım tutumları ve davranışları kazandırmayı hedeflediğine göre, saydığımız gelişim aşamalarının onları eğitmede ne kadar önemli olduğunu fark ederiz. Eğer araştırmacılar bu dört gelişim aşamasının onların dünya görüşlerinin ve kişiliklerinin oluşmasında etkili olduğu konusunda haklıysalar, o zaman başta ana–babalara ve ardından ilkokul öğretmenlerine çocukları iyi bir insan olarak yetiştirmede önemli roller düşmektedir.³³

2.1.1.3. Çocuklar ve Ana-Babalar

Hiç şüphe yok ki bir çocuğun eğitiminde en etkili unsur onun anne ve babasıdır. Yani ailesidir. Aile, çocuğun ilk eğitimini aldığı yuvasıdır. Çocuk yaşamının ilk dönemini ailesiyle birlikte geçirir. Psikoloğlara göre bu devre çocuğun gelişiminde çok önemlidir. Çocuklarla ana– babaların iyi ya da kötü günleri, basit ya da karmaşık olarak geçirmeleri en doğal olgudur. Çocuğuna daha bebeklikten başlayarak birtakım davranışlar kazandırmak her ana– babanın görevidir. Okul çağındaki çocukların hayata uyumu ve başarısı daha önce ailede kazanmış olduğu davranışlara bağlıdır. Bu nedenle ana– babalar çocuklarının her söylediğine evet demek ya da onun üzerinde otorite kurmak yerine, olumlu ebeveynler olmaya çalışmalıdırlar. Olumlu aileler; çocuğa gerektiğinde evet, gerektiğinde hayır diyebilmeyi bilen ailelerdir. Otoriteyi sağlamada ve olumlu bir kişilik oluşturmada ana–babaların davranışları her yönüyle önemlidir.³⁴

³³ J. Barth & A. Demirtaş, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara, Yök/Dünya Bankası, 1997, s.2

³⁴ N. Senemoğlu, *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, Ankara, 1998, s.21

Çocuk doğduğu andan itibaren büyüme süreci içinde ailesiyle özellikle babasıyla kurduğu etkileşimden çıkardığı sonuçları özümseyerek kişiliğinin ve ruhsal yapısının temellerini oluşturmaktadır. Çocuğun yönlendirilmesinde ilk etkin kurum olan aile, onun kişiliğinin gelişmesinde ve öğrenmesinde de önemli bir yer tutar. Yeteneklerin gelişmesinde yardımcı olup yol göstererek, davranışlara yol vererek, gereğinde denetleyerek toplumla uyumlu bir birey olmasını sağlar.³⁵

2.1.1.4. Ana-Babalara Düşen Görevler

Çocuklar bizim en değerli varlığımız ve geleceğimizin teminatıdır. Onları sağlam bir olgunluğa erdirmek için ana– babalara çok büyük görevler düşmektedir. “Anne ve babalar çocuklarına iyi bir eğitim verebilmek için görsel ve yazılı basından çocuklarla ilgili yayınları seçebilirler. Fakat bu konuda çok dikkatli davranmalıdırlar. Ana ve babalar ve de çocukların kitabın iyi seçimi ve kullanılması konusunda yardıma ihtiyaçları vardır. Ana– baba ve aile yakınları çocuğa kitabı hediye almalı, çocuğun yaşı ilerledikçe onun genel kültürünü artırmaya yönelik kitap okumasına yardım etmelidirler.³⁶

Bu bağlamda ebeveynlere kitap seçiminde ve okunmasında şu hususlara dikkat etmeleri önerilebilir:

- 1– Başlangıçta bol resimli hayvan masalları tercih edilmelidir.
- 2– Çocuğun hoşuna giden, en sevdiği masallara tekrar tekrar yer verilebilir.
- 3– Masal anlatılırken zevkle ve hakkını vererek anlatılmalıdır. Bu sayede çocuklar da beraber vakit geçirmekten hoşlanacaklardır.
- 4– Masal kahramanlarını oynayarak tanımlamalarına fırsat verilmelidir. Böylece masalların onlara öğrettiği kazanımları hayata geçirmiş olacaklardır.
- 5– Keloğlan ve Nasrettin Hoca gibi Türk kültürünün önemli ve sevimli simalarından çocuklarımızı mahrum bırakmamalıyız. Bu masallar sayesinde onları tanımış olacaklardır.

³⁵ B. S. Bloom, *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*, Ankara, 1979, ME Basımevi, s.72

³⁶ S. S. Büyükkaragöz, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul, 1998, s. 34

6– Hayal dünyası ve gerçek hayatı birbirine karıştırmadan masalları anlatmalıdır. Örneğin, çocuğun kötü bir şey yapmasını engellemek için “Yoksa cadı gelip seni alır.” gibi sözler sarf edilmemelidir.

7– Masal kitapları satın alınırken aceleci davranılmamalıdır. Kitabın içeriği ve resimleri iyice incelenip, öyle karar verilmelidir.³⁷

2.1.1.5. Çocukta Anadil Gelişimi / Dil Gelişimi

Dil, sözel olarak kişinin kendi kendini ifade edebilmesidir. Birbirimize bilgi aktarımında, duygu ve düşünce aktarımında dilden yararlanırız. Dilin diğer bir işlevi de bizden sonraki nesillere bilgi birikimini aktarmaktır. Bu bilgi aktarımı en fazla halk ürünleri yolu ile olmaktadır ki masallar da bu ürünlerin basta gelenidir.

Genel anlamda dili şöyle tanımlayabiliriz: “Dil; düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir.”³⁸

Anadil ise başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir.³⁹

Birey anadilini annesinden ve yakın çevresinden öğrenmekte ve konuştuğu dilin bütün özelliklerini kazanmaktadır. Bu şekilde birey, annesinden ve aile çevresinden öğrendiği anadilini tüm yaşamı boyunca kullanmaktadır. Örneğin, tüm kültürlerde çocuklar ilk sözlerini 12. ile 18. aylar arasında ifade etmeye başlarlar. Dil gelişimi normal seyreden bir çocuk 4 yaşına geldiğinde kendini sözel olarak ifade edebilmektedir. Aile ve yakın çevrede başlayan anadili öğrenme süreci gelişigüzel kültürleme yoluyla olmaktadır.⁴⁰

İşte bu noktada da çocuğun küçüklüğünden itibaren ona anlatılan masalların etkisi ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar halk ürünlerinin çocuğun dil gelişimine katkı sağladığını bizlere göstermiştir.

³⁷ *Ailem ve Ben Dergisi*, Sayı 1, Ocak 2006, Çocuk ve Masal, s.13

³⁸ D. Aksan, *Türkçenin Gücü, Türk Dilinin Zenginliklerine Tanıklar*, Ankara, 1977, Bilgi Yay., s.35

³⁹ D. Aksan, a.g.e. s.81

⁴⁰ Özcan Demirel, *Türkçe Programı ve Öğretimi*, Ankara, 1996, s.4

2.1.1.6. Dil ve Sevgi Bilincinin Uyandırılmasında Masalların Etkisi

Türkçe öğretiminin amaçlarından biri de öğrencilerde dil ve sevgi bilincini uyandırmak, onları dilimizi özenle ve güvenle kullanır duruma getirmektir. Çocuklar dilimizin zenginliğini, anlatım gücünü sezip kavradıkça anadillerine karşı sevgi duymaya başlarlar. Burada dil sevgisinin uyandırılmasında Türkçe dersleri için seçilen okuma parçalarının büyük rolünü belirtmeliyiz.

Çocuğun okul öncesi dönemlerinden beri dinlediği masallar, onun ilginç konuları kolayca ve zevkle anlamasını sağladığı için vazgeçilmez araçlardır.⁴¹

Konu bakımından ilgi çekmeyen, çok basit ve anlatım yönünden zayıf yazılar dil bakımından ne kadar yalın da olsalar, çocuklarda okuma isteğinin ve dil sevgisinin gelişimine engel olur. Bir öğretmenin bilinçle seçtiği ve araç olarak yararlandığı eğitici bir masal ise, çocuğun hem sözcük dağarcığını zenginleştirecek, hem de dilimizin sanat dolu yanını keşfetmesine imkân tanıyacaktır.

2.1.2. Çocuk Gelişiminde Masalların İşlevi

Masalların anlamı ve kökeni üzerinde gelişen tartışmalarda hangi tarafta yer alırsa alınsın, masal kahramanlarının başından geçen serüven ve sınavların hemen her zaman çocuğun gelişimine katkıda bulunduğu söylenebilir.

İlk bakışta masalların yalnızca çocukları eğlendirmek için yazıldığını düşünebiliriz. Kalıplaşmış karakterler, olanaksız durumlar, konuşan hayvanlar, her defasında mutlu gelişen sonlar masalların vazgeçilmez nitelikleridir.

İkinci bir bakış masal metnine gizlenmiş bir ya da birkaç ders bulunduğunu ortaya koyar. Yabancılarla konuşmamak, tembellik yapmamak, büyüklerin sözünü dinlemek... vb.

Üçüncü bakış ise Bruno Bettelheim'in *The Meaning and Importance of Fairy Tales* (Peri Masallarının Anlamı ve Önemi) adlı kitabında vurguladığı gibi masalların amaç ve değerlerini, içerdikleri zengin anlam düzeylerini anlayabilmekle kendini ortaya koyar.

⁴¹ *Türkçe Öğretimi*, Anadolu Üniv. AÖF Yay., Ankara, 1987, s.6

Diğer edebiyat türlerinden farklı olarak masallar, çocuğu kendi kişiliğini keşfetmeye yönlendirirler, karakterinin gelişmesi için ne tür deneyimlerin gerekli olduğunu ortaya koyarlar. Masallar, onları çeşitli yaşam zorlukları esnasında da yönlendiren bir yöntemdir.⁴²

2.1.2.1. Masal - Masalın Tanımı

Dilimize masal olarak geçen ve Arapça bir sözcük olan “masal”, İbraniceye masal, Arapçaya masla olarak geçmiştir.⁴³

Günümüzde masalla ilgili çok çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Biz de burada bunlardan hiç olmazsa birkaçına yer vermenin uygun olacağına inanıyoruz.

“Halkın ortak yarattığı olarak ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa aktarılan, cin, peri, dev gibi olağanüstü kişileri olan, olağanüstü olaylara yer veren, genellikle bir tekerleme ya da bir varmış, bir yokmuş... gibi sözlerle başlayan bir tür...” olarak tanımlanır.⁴⁴

Bir başka kaynakta “Genellikle olağanüstü kahramanlara ve maceralara yer veren, konusu hayalî, kulaktan kulağa anlatılarak geçen halk hikâyesidir.”⁴⁵

Başka bir tanımında da, “Bütünüyle hayal ürünü olan, genellikle olağanüstü olaylara zaman zaman da olağanüstü varlıklara yer verilen, olayları çoklukla belirli olmayan bir yerde (masal ülkesinde), belirli olmayan bir zamanda (evvel zaman içinde) geçen bir anlatı türü.” olarak tasnif edilir.⁴⁶

M. Halit Bayrı masalı, “Halk bilgisi kadrosu içinde masal mefhumundan anlaşılan mana, bilinmeyen bir zamanda, bilinmeyen bir yerde bilinmeyen şahıslara ait faaliyetlerin hikâyesidir.” biçiminde tanımlar.⁴⁷

⁴² *Zamansız Edebiyat ve Sanat Mecmuası*, 2004, s.3

⁴³ N. Taner, *Masal Araştırmaları*, İstanbul, 1992, s.97

⁴⁴ A. Püsküllüoğlu, *Arkadaş Türkçe Sözlük*, Ankara, 1994, s.717

⁴⁵ M. Lauresse, c.13, İstanbul, 1992

⁴⁶ B. Lauresse, c.15, İstanbul, 1986, s.7811

⁴⁷ M. Halit Güleç, *Halk Edebiyatı*, İstanbul, 1988, s.67

Naki Tezel ise Türk Masalları adlı eserinin giriş kısmında masalı şu şekilde tarif ediyor: “Masal, olayların geçtiği yer ve zamanı belli olmayan, peri, dev, cin, ejderha, Arapbacı...vb kahramanları belirli kişileri temsil etmeyen hikâyedir.”⁴⁸

Ünlü masal yazarlarımızdan P. Naili Boratav masalı, “Nesirle söylenmiş, dini inanışlardan bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz, anlattıklarına inandırma iddiası olmayan kısa bir anlatı.” şeklinde tanımlamaktadır.⁴⁹

Anadolu’dan Masallar isimli kitabın yazarı Güner Demiray “Bazı yaşlarda çocukların ilgi duyduğu masallar, olağanüstü olayları anlatan, zaman ve yer kavramı belli olmayan edebî eserlerdir.” diye tanımlıyor.⁵⁰

Bizlere masalı sevdiren E. Cem Güney de masal için şunları diyor: “Bizim de bir masal dünyamız var, uçsuz, bucaksız bir dünya bu! Keloğlan’ı da içine alır, Köroğlu’nu da, peri kızını da içine alır, dev anasını da, seni de içine alır, beni de, gene de bir findık kabuğuna sığar, yedi dünyaya sığmaz.”⁵¹

Masal konusunda ilk bilimsel tezi yapan ve bu konuda daha başka tezleri de bulunan Prof. Saim Sakaoğlu ise masalı şu şekilde tanımlamaktadır: “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.”⁵²

Birtakım sözlüklerde de tanımı yapılan masalı soyadı ile anılan Develioğlu ise şöyle tanımlıyor: “Terbiye ve ahlâka faydalı, yararlı olan hikâye.”⁵³

Türkçe sözlüğümüzde de masal: “Genellikle halkın oluşturduğu, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen olağandışı olayları anlatan hikâye.” diye geçmektedir.⁵⁴

⁴⁸ NakiTezel, *Türk Masalları*, Ankara, 1997, s.10

⁴⁹ P. Naili Boratav, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul 1969, s.80

⁵⁰ M. Güner Demiray, *Anadolu’dan Masallar*, İstanbul, 1996, s.5

⁵¹ E. Cem Güney, *En Güzel Türk Masalları*, İstanbul, 1948, s.3

⁵² Saim Sakaoğlu, *Masal Araştırmaları*, Ankara, 2010, s. 2

⁵³ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca Türkçe Lugat*, Ankara, 1981, s.47

⁵⁴ *T.D.K Sözlüğü*, Ankara, 1977, s.395

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere masal, artık bir kültür ögesi ve folklor hazinesi olarak anlaşılmaya başlanmış ve üzerinde araştırma yapılan bir bilim dalı hâline gelmiştir.

2.1.2.2 Masalların Kaynağı

Masal, doğuşta bir kişinin malı iken çevre değişikçe söyleyeni unutulmuş, sonunda topluluğun malı olmuştur. Masal, başlangıçta gerçek olayların bir hikâyesi durumunda iken çeşitli sebeplerle asıl öğeler yerini hayalî öğelere bırakmıştır. Tek değişmeyen unsur halk ruhundaki iyilik, hakseverlik, adalet duygularıdır.⁵⁵

Masalların ilk defa dünyanın hangi bölgesinde oluştuğuna dair çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Eski araştırmacılar masallara kaynak olarak “Hint Mitolojisini” gösterirler. Fakat asıl olan her topluluğun kendine göre masallar ürettiğidir. Türkler ise tarihin başlangıcından beri masalları ve efsaneleri ile dilden dile anlatılan çok zengin bir masal hazinesine sahiptir.⁵⁶

Buradan da anlaşıldığı üzere masalların asıl önemli yanı, girdikleri toplumun rengine bürünerek çocuklarımıza millî kimlik kazandırmadaki önemli rolleridir.

2.1.2.3. Masal Türleri

Türk masalları genel niteliklerine göre hayalî ve gerçekçi masallar olmak üzere ikiye ayrılır.

Bütünüyle hayalî olayları, hayalî kahramanları anlatan, gerçeğe, yaşanmakta olan hayata uymayan olayları bulunan masallara “Hayalî Masallar” denir. Dev, peri, hayvan masallarını bu gruba sokmak mümkündür. Akıl ve mantık çerçevesine sığan, yaşanan hayatın olay ve kişilerine benzeyen masalları da gerçekçi masallar bölümüne sokabiliriz.⁵⁷

2.1.2.4. Hayvan Masallarının Nitelikleri

⁵⁵ M. Halit Güleç, *Halk Edebiyatı*, İstanbul, 1988, s. 68

⁵⁶ Fatih M. Durmuş, *Türk Masalları*, İstanbul, 2004, s.96

⁵⁷ E. Özdemir, *Yazınsal Türler*, İstanbul, 1992, s.328

Bunlar diğerk masallardan daha kısa olurlar. Başlama tekerlemeleri yoktur, ortada ve sonda gelen tekerlemeler ya hiç söylenmez, ya da diğerk masallardaki kadar önemli tutulmaz. Hayvan masallarında çoklukla hayvanlar kendilerine özğü nitelikleri yitirmiş, kılık değıştirerek insan değıerini almışlardır. Hayvan masalları tıpkı fıkralar gibi, bir düşünceyi güçlendirmek, örnek vermek, ibret dersi vermek... vb gerekli hâllerde yeri gelmişken anlatılır.⁵⁸

2.1.2.5. Olağüstü Masalların Nitelikleri

Bunlar diğerk masallara göre daha uzun, kişileri daha kalabalık, olayları daha çapraşık masallardır. Olağüstü masalların kişileri insanlarla, devler, periler, canavarlar gibi tabiat dışı varlıklardır. Hayvanlar hayvan masallarında olduğı gibi insan rolünde değıil, tabiat dışı araçlar konumundadırlar.

Bizim masallarımızda kedi, yılan, kuşlar genellikle bu niteliklerle sahneye çıkarlar, fakat masallarımızın en başta gelen kahramanlarından biri de attır. At, tıpkı destanlarımızda olduğı gibi sahibine öğüt veren, onu uyaran veya güç durumlarda ona yardımcı olan varlıktır.

2.1.2.6. Gerçekçi Masalların Nitelikleri

Gerçekçi masalların insan kişileri olağüstü masallarınkinden pek az farklıdır. Ama yine de onların da kendine özğü niteliklerine değıinelim. Gerçekçi masalların en başta geleni “Padişah Masalları”dır. Keloğlan masalları da bunlardandır. Dünyadaki mutluluklardan yoksun kişilerin alınyazılarını yenme çabasını Keloğlan üzerine almıştır. Masalda Keloğlan’ın en belirgin işi kötülükle, güçlüklerle savaşmak ve sonunda en umulmayacak başarılarla ulaşmaktır.⁵⁹

2.1.2.6.1. Masallarda Olay

Masallarda olay, gerçek dışı ve olağüstü bir zemin üzerine kurulmuş bir bütündür. Masal türleri arasında saydığımız “gerçekçi masallar” da ise olabilecek olaylar ağırlıktadır. Masallara belki tarihi olaylar bile katılmış, bunlar masal atmosferinde

⁵⁸ M. Halit Güleç, *Halk Edebiyatı*, İstanbul, 1988, s. 70

⁵⁹ M. Halit Güleç, a.g.e., s. 72

tanınmaz olmuştur. Yine bazı masalarda çeşitli milletlerin mitolojilerine rastlamak mümkündür.⁶⁰

2.1.2.6.2. Masal Kişileri

Masalarda kahraman olarak; insanlar, hayvanlar ve bazı hayalî yaratıkları görürüz. Bu yaratıklar insan kahramanın yardımcısı olarak hep ikinci derecede rol alırlar. Masalarda yaşayan at, balık, kuş gibi hayvanlar da olağandışı nitelikler taşırlar. Çok kere insan gibi konuşur, üzülür, sever ve kin duyarlar. Masal kahramanları olağan ve olağanüstü nitelikleri kendilerinde toplamışlardır.

Masal kişileri toplumun en alt katından en üst katına kadar türlü zümrelerden olabilir. Bu kişiler belli bir toplumun bilinen bir zamanında yaşamış kişiler değildir. Her ülke ve zamanda olabilecek padişah, vezir, bezirgân, kadı, ırgat gibi sembol tiplerdir. Bunlar dış yapı ve karakter bakımından uzun uzadıya incelenmezler, sadece çok belirgin bir nitelikleri üzerinde durulur. Bu nitelikleri de olaylar içinde hissettirilir.⁶¹

2.1.2.6.3. Masalarda Yer ve Zaman

Masalarda anlatılan olaylar herhangi bir atlas ya da haritada bulabileceğimiz bir yerde ya da belirli bir yerde geçmez. Anlatılanların geçtiği yer, masala özgü düşsel bir ülkedir. Daha doğrusu masal ülkesidir. Kimi masalarda, özellikle Binbir Gece Masalları'nda Kaf Dağı geçer. Bu dağ coğrafyada rastlayabileceğimiz bir dağ değildir. Zümrüten yapılmış, gökyüzüne renk veren, her kösesi ayrı bir yapı taşıyan bir masal dağıdır. Yer gibi zaman da belirsizdir. “Evvel zaman içinde...” diye adlandırılan bu zaman anlatı tekniği olarak mişli geçmiş zaman, şimdiki zaman ya da geniş zaman kiplerinden biriyle anlatılır.⁶²

2.1.2.7. Masalların Dil Özellikleri

Sözlü halk ürünlerinden biri olan masallar atalardan oğullara söz yolu ile geçmiştir. Usta masal söyleyiciler onları her anlatışlarında biraz değiştirmişlerdir. Fakat halis

⁶⁰ M. Halit Güleç, a.g.e., s.70

⁶¹ M. Halit Güleç, a.g.e., s. 75

⁶² E. Özdemir, *Yazınsal Türler*, İstanbul, 1992, s.327

bir söz sanatı olan masal, kâğıda geçerken birçok özelliklerini kaybeder. Çünkü masalda konu değil masalcının anlatısı önemlidir. Eskiden köy ve kentlerimizde “masal anaları” bulunmuş, bunların itibarı çok yüksek olup bütün köy ağızlarına bakarmış. Bugün ise masalcılık geleneği kaybolmaktadır. Masallar ancak derlenerek kitaplara geçirilmekte ve bir hikâye gibi okunmaktadırlar.

Masalların hikâye ediliş tarzında da bir özellik vardır, asla ayrıntılara sapılmaz. Kırk yıl hatta bin yıllık zaman bir çift söz ile geçiştirilir. Çünkü masalın baş özelliklerinden biri de çabukluktur. Masalcı kahramanın bütün hayat safhalarını vermez, yalnızca çok önemli olaylar üzerinde durur. Masalcı anlattığı olayın gerçek dışı olduğunu bize sezdirmek, geçmiş bir hayal dünyasında yaşadığımızı bize hatırlatmak arzusuyla sık sık uyarmalar yapar. Masalı halk hikâyesi ve destandan ayıran ölçülerden biri bu hayale kaçışlardır.⁶³

2.1.2.7.1. Masallarda Amaç

Masallarda hem fayda hem de sanat gözetilir. Masal, yapısında hayal gücünü; söyleyişinde ise şiirin sanatsallığını bulundurmaktadır. Bunun için masallar halk sanatının eşsiz edebî örnekleridir. Masallarda faydalı olmak amacı da ön sıralardadır. Her kahraman bir karakterin sembolüdür. Kişilerin her yaptığında bir ibret dersi gizlidir. İyiler yüceltilir, kötüler ayıplanır. Çocuklar bu kahramanları örnek alır, onları gönüllerinde yaşatırlar. Dertli günlerde masal onların hayali ve umududur. Hayatta karşılaştıkları nice güçlükleri yenmeyi masal kahramanlarından öğrenmişlerdir. Bugün eğitimciler masalın çocuk ruhunu onarmaktaki önemini sezmişlerdir. Ancak masalların çocuğun ruhundaki saflığı, yalan dolanla bozduğuna inanan ve çocuklara La Fontaine’in fabllarını bile yasaklayan J.J.Rousseau gibi eğitimciler de vardır.⁶⁴

2.1.2.7.2. Masalların Önemi

Masal kaynağından birçok bilimler yararlanırlar. Halk masalları bir millet için zengin hazinelerdir. Bir milletin karakteri, eski ülküleri masallarda gizlidir. Dil

⁶³ M. Halit Güleç, *Halk Edebiyatı*, İstanbul, 1988, s. 79–80

⁶⁴ M. Halit Güleç, a.g.e., s. 80

yönünden de masallar zengin kaynaklardır. Anlatandan deyimleri, kelimeleri, ağız özelliklerini tespit etmek mümkündür. Yine masallar sosyologlar için de önemli kaynaklardır. Gerek toplumun yapısının değerlendirilmesinde, gerekse halk kültür ve medeniyetinin temellerini araştırmada belge durumundadırlar.

Çocuk eğitiminde ise masalın rolü çok büyüktür. Özellikle okul öncesi çağlarda, halk bilimi unsur olarak derlenen masallardan açık bir anlatım ve basit cümlelerle eğitici ve kıssalı hikâyeler yazmak mümkündür.⁶⁵

Bizce de masallar hayal gücüne sınır tanımayan sihirli bir dünya gibidir. Bu nedendir ki çocuklar masal okumayı ama daha ziyade anlattırmayı çok severler. İşte bunun için masallar küçükler için vazgeçilmezdir.

2.1.2.7.3. Masalın Biçimi

Masallar yapı bakımından üç bölümden meydana gelir.

1- Döşeme (Masal başı)

2- Olay (Gelişme)

3- Sonuç (Dilek)

1- Masalın giriş bölümü (Döşeme): Buna masal başı tekerlemesi adı da verilir. Masalın en ilginç, çocukların dinlerken veya okurken çok zevk duydukları bir bölümdür. Masalcı, dinleyicileri masal atmosferine hazırlamak onları biraz güldürmek için arka arkaya tekerlemeler söylemeye başlar. Bunların çoğunu gelenekten alır, biraz da kendi buluşlarını katar. Döşemeye ilgili ilgisiz, manalı manasız birçok sözler doldurulur.⁶⁶

Naki Tezel “Türk Masalları” isimli kitabında “Kırk Kardeş” masalının döşemesini şöyle yapıyor: “..... Var varanın, sür sürenin....Baykuşu çoktur viranenin.... Des-tursuz bağa girenin, geçmez akçe ile dükkâna girenin, hokka çömleğini başında

⁶⁵ M. Halit Güleç, *Halk Edebiyatı*, İstanbul, 1988, s. 82

⁶⁶ S. Kantarcıoğlu, *Eğitimde Masalın Yeri*, İstanbul, 1991, s.18

patlatır Bekri Mustafa...” Başka bir döşeme örneği de şöyledir. “Tavanda teker meker....Gözlerime toz döker....İhtiyara bakmaz geçer.”⁶⁷

2- Olay (Gelişme): Buna asıl masal bölümü de denir. Masalın anlatıldığı kısımdır. Olay bölümü de kendi arasında giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine ayrılır. Masal anlatılırken olayların birbirine bağlanması, dikkatin çekilmesi ve masala ritmik bir hava verilmesi için gereken yerlerde “Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş” gibi tekerlemelerle anlatılanlara canlılık verilir.⁶⁸

3- Sonuç (Dilek): Masalın son bölümünde de masalacı, çoğunlukla olayın içinde imiş gibi hoş bir şekilde masalı bağlar. Kahramanlarının iyi bahtını dinleyiciler için de temenni etmeye başlar. Gönülden bir dua olan bu kısma dilek kısmı denmesinin sebebi budur. Kalıplaşmış birkaç söz veya tekerlemeden ibarettir. Örneğin: “Onlar ermiş muradına, darısı buradakilerin başına veya gökten üç elma düşmüş görenler başına, birisi bu masalı düzüp konuşana, birisi oturup dinleyene, birisini de okudum üfledim,.....nin ruhuna bağışladım.”⁶⁹

2.2. Masalın Eğitimdeki Yeri

Eğitim deyince çocuklarda istenilen davranış değişikliğini sürdürmeye yönelik olarak okullarda devam eden süreç aklımıza gelir. Öğrencilerin eğitiminde etkili olan birçok etken vardır. Bunların en önemlileri aile, okul ve öğretmendir.

Çocuğun aileden sonra en önemli eğitim yuvası okuludur. Bu nedenle okulu onlar için sıkıcı bir yer hâline getirmekten kaçınmalı, severek ve isteyerek gideceği bir mekân haline getirmelidir. İşte bu noktada da masallar devreye girmektedir. Çünkü masallar çocukların seveceği çok önemli eğitim araçlarıdır. En önemli işlevi de ahlâkî ve toplumsal olmasından kaynaklanmaktadır. Çocuk masalı zevk alarak ve isteyerek okur. Okurken de birçok yeni şeyler öğrenir. Sonrasında bu masalları oyunlaştırır. Masalın kahramanları artık onun yeni tanıdığı insanlar değil, en sevdiği kişiler olurlar.

⁶⁷ Naki Tezel, *Türk Masalları*, Ankara, 1997, s.59

⁶⁸ S. Kantarcıoğlu, *Eğitimde Masalın Yeri*, İstanbul, 1991, s.19

⁶⁹ E. Cem Güney, *En Güzel Türk Masalları*, İstanbul, 1948, s.175

Böylece çocuk bu sürecin içinde sosyallik kazanmaya başlar.

Masallar hayal gücüne sınır tanımayan sihirli bir dünya gibidir. Bu yüzden çocuklar masal okumayı, okutmayı ve özellikle anlattırmayı daha çok severler. Aslında onlar masalarda kendi dünyalarını bulurlar. Cadılar, kötü yürekli üvey anneler, vahşi hayvanlar, büyük saraylar birçok çocuk masalının ayrılmaz parçalarıdır. Aralarındaki korkutucu öğelere rağmen masallar küçükler için vazgeçilmezdir.⁷⁰

Masalların çocuklar için vazgeçilmezliğini birçok edebiyatçımızın sözlerinde ve birçok kaynakta da görmek mümkündür. Dünyaca ünlü kaynak *Special of the World*'de masal şöyle tanımlanıyor: “Masal sistemli bir şekilde tasarlanmış düşürünüdür. Yeri geldiğinde gerçeküstü olayları, yeri geldiğinde gerçek ve yaşanması mümkün olayları anlatan bir edebiyat türüdür.”

“Masal dinlememiş çocuklar büyüyünce kendi resmini bile cetvelle çizerler.” diyor Cemal Süreyya. Gerçekten de masal çocuk gözlerden dünyaya bakmak değil midir?

İşte bu konuda şöyle diyor İsmet Özel: “Masal dinlememiş çocuklar birden büyüyebilir.” Çocuk deyince aklımıza asla kötülükler ve çirkinlikler gelmez. O bize daima güzel şeyleri hatırlatır. Yetişkin bir insan olduğumuzda hâlâ içimizde yaşayan bir çocuk var gibidir. Yaşlansak da çocukluğumuz ve gençliğimiz içimizde devam eder. Bunun için severiz çocukları... Çocuk ilk öğrendiği kelimelerle yavaş yavaş dünyasını kurmağa başlar. Eşyalar ve insanlar onun gözünde işte bu kelimelerle anlam kazanmaya başlar. Anne, baba ve çevresindeki diğer insanlar ona dilini öğretirler, yanlış söylediği kelimeleri düzeltirler. Kısaca, çocuk okula başlamadan önce ilk Türkçe derslerini aile çevresinden alır. Derken masalların, hikâyelerin dünyasına adım atar.⁷¹

Çocuk psikologları masalların minikler için olağanüstü şeylerle bambaşka bir dünya oluşturduğunu vurgulamaktadırlar. Aynı zamanda gelişimlerinde önemli rol oynadığını da belirtmektedirler. 4–5 yaşındaki günümüz çocukları, masallardaki

⁷⁰ M. Ruhi Şirin, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul, 1988, s.41

⁷¹ M. Ruhi Şirin, a.g.e., s.39

olayların uydurma olduğunun farkındadırlar. Fakat masal kahramanları sayesinde tecrübeler yaşamakta, iyi ile kötüyü birbirinden ayırt etmeye başlamaktadırlar. Çevrelerinde olan biteni çok daha net algılamaya başlamakta, zevkli bir şekilde dünyada iyi ile kötü, çalışkan ile tembel, akıllı ve aptal insanlar olduğunun farkına varmaktadırlar.

Masalların hep mutlu sonla bitmesi aslında bir tür hayat dersidir. İyi olanın eninde sonunda kazanmasıyla kötülük yaparak başarılı olmanın mümkün olmadığını altı çizilmektedir. Cesaretin önemi sürekli vurgulanmaktadır. Zor koşullar ve kötü kalpli insanlarla karşılaşan iyi yürekli ve korkusuz kahramanlar her şeyin üstesinden gelmektedirler. Çocuklarımız da bu sayede cesaret ve özgüven başta olmak üzere birtakım güzel davranışlar kazanmaktadırlar.

Bu noktada fabl kavramına da değinmek istiyoruz. Fabl; sonunda bir ahlâk dersi vermek amacıyla kaleme alınan, konusu bitkiler, hayvanlar veya cansız varlıklar arasında geçtiği düşünülen ve genellikle manzum olan edebî yazılara denir. Kişilerin veya toplumun aksayan yönleri fabl aracılığıyla düzeltilmeye çalışılır. Hayalî varlıklar ve olaylar gerçeğe ne kadar yakın olursa fabl o derecede etkili ve başarılı olur. Fablın sonunda kıssadan hisse alınabilecek bir dersin verilmesi onu hikâyeden ayıran özelliklerin başında gelir. Fabllarda çocuklar iyilik ve kötülüğün çarpışmasını ve bu çarpışmada iyiliğin kazanacağını görür. Birbiriyle yardımlaşmanın, birbirini sevmenin değerini anlar. Hemen hemen bütün masallarda meziyetler güzeldir, iyide ve güçlüde; kusurlar ise çirkinde, kötüde ve zayıftadır.⁷²

Fabllardan söz ederken adını zikretmeden geçemeyeceğimiz fabl yazarlarına da kısaca değinmek istiyoruz. Hint filozofu Beydeba dünyaca ünlü fabl yazarlarından biridir. Onun “Kelile ve Dimne”si ile La Fontaine’in fablları bu türün başarılı örnekleridir. Bizde ise Orhan Veli’nin “La Fontaine’in Masalları” adıyla manzum olarak dilimize kazandırdığı çalışma burada anılmaya değerdir.⁷³

⁷² Naki Tezel, *Türk Masalları*, Ankara, 1997, s.5

⁷³ P. Naili Boratav, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul 1969, s.81

Sonuç olarak denilebilir ki; masalların içinde kahramanları örnek edinilmeye değerler de bulunuyor, şerrinden kaçılması gerekenler de. İşte masalların asıl eğitim değeri de burada. Çocuklarımızın ruhunu iyi örneklerle göre inşa ederek onları inandıkları yolda yürüyebilecek, yürüdükleri yolda güçlükleri yenecek, şahsiyetli birer insan yapmak...⁷⁴

Bizler de birer eğitimci olarak bu düşüncelerle çocukların ruhunu masalla beslemeli ve bu masallar sayesinde insanları ve toplumu tanımalarına yardımcı olmalıyız.

2.2.1. Masalın Çocuk Eğitimindeki Yeri

Edebî bir tür olarak değerlendirilen masal türü, aslında özellikle çocuklar için üretilmiş olmamakla beraber günümüzde çocuk yazını kapsamında ele alınmaktadır. Gerçekten de masallar çocukların hele okul öncesi ve okula yeni başlayan bütün çocukların büyük ölçüde ilgisini çekmektedir. Masalın gizemli havası, serüven dolu fantastik olaylar içermesi, çoğunlukla iyilerin kazanıp kötülerin yenilgiye uğratılması masalları çocuklar için ilginç kılmaktadır. Başka bir deyişle masal, çocuğun dünyasına yakın bir dünya sunmaktadır.⁷⁵

Günümüzde masal birçok eğitimci tarafından yararlı olarak görülmesine karşın, bazı ana– baba ve öğretmenler tarafından gerçekçi olmadığı gerekçesiyle dışlanan bir tür olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu gibi değerlendirmelerin kendi içinde hem haklı hem de haksız yanları vardır. Masalın çocuğu aşırı düş dünyasına sürükleyip çocuğun gerçek dünyaya uyum sağlayamamasından korkmak masal türünü bütünüyle dışlamayı gerektirmemektedir. Çocuğa verilecek masalın bilinçle seçilmesi olası sakıncaları ortadan kaldıracaktır.⁷⁶

Hangi yaşta hangi çeşit kitapların tercih edildiği hususunda yapılan bir araştırma yukarıda belirtilenlere destek niteliğindedir. 6–7 yaşlarında: Kısa, bol resimli, konuları hayvanlar ve devler olan masallar. 9–10 yaşlarında: Harp, casusluk, spor üzerine masallar, alet ve icatlar. 12–23 yaşlarında: Ev hayatına, okul hayatına ait

⁷⁴ S. Kantarcıoğlu, *Eğitimde Masalın Yeri*, İstanbul, 1991, s.41

⁷⁵ Selahattin Dilidüzgün, *Çağdaş Çocuk Yazını*, İstanbul, 2006, s.1

⁷⁶ Selahattin Dilidüzgün, a.g.e., s.2

çalışma ve masallar; aşk hikâyeleri, tarihi konular ve diğer konuları içeren kitaplar okunmaktadır.⁷⁷

2.2.2. İlköğretim Dönemi Çocuklarının Gelişiminde Masalın Önemi

Örgün eğitimin 5–7 yaş arasında başlayıp 11–13 yaş arasında sona eren ilk bölümüne ilköğretim denmektedir. Yurdumuzda ise ilköğretim dönemi 6–14 yaşları arasını kapsar ve beş sınıflı ilkokul ile üç sınıflı ortaokul basamaklarını içine alır.

Çocuklarda temel öğrenme ve gelişim süreçlerinin araştırılması, eğitim uygulamalarının incelenmesi, çocukların ilgisini sürekli aktif tutmanın gerekliliğini ortaya koymuştur. Buna bağlı olarak öğrencilere onların ilgisini çekecek ve zevk alarak eğitim sürecine katılabilmelerini sağlayacak araçlara ihtiyaç duyulmuştur. Masallar da çocuk eğitiminde kullanılacak araçların başında gelmektedir.

Günümüz eğitiminin amaçlarından biri de çocuğun, yaşamın anlamını bulmasını sağlamaktır. Ben nereden geldim, doğum nedir, ölüm nedir gibi karmaşık sorulara çocuğun zamanla tutarlı yanıtlar bulması gerekir. Çocuk başta bu gibi soruları kendi dünyasında anlamlandırır, kendince yorumlar ya da sorunu daha genel bir çerçevede görüp üzerinde fazla düşünmez. Ne var ki sağlıklı bir kişinin gelişimi için yaşama, yaşamanın anlamına ilişkin sorulara cevaplar bulma zorunluluğu vardır. Bu gibi bilgileri hazır ve paketlenmiş olarak bir kitaptan ya da yetişkinlerden öğrenmesi de olanaksızdır. Aynı zamanda değerlerin edinilmesi olarak da görebileceğimiz bu süreçte nitelikli masalların çocuğa büyük katkısı olacaktır. Masallarda ele alınan konular bir bakıma çocuğun iç sorunlarına, gerilimlerine gönderme yaparken dolaylı bir yoldan da çocuğun dünyasına girer. Bu bakımdan çocuk bilincine varmadan kendini bulur masalda.⁷⁸

“Eğitimde Masalın Yeri” isimli eserinde konuya geniş bir açıdan bakan Selçuk Kantarcıoğlu, şu sözleriyle araştırmaya ışık tutmaktadır: “Eğitim sistemleri düzenlenirken bireylerin istek ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim

⁷⁷ S. Kantarcıoğlu, *Eğitimde Masalın Yeri*, İstanbul, 1991, s.30

⁷⁸ S. Dilidüzgün, *Çağdaş Çocuk Yazını Yazın Eğitimi Atılan İlk Adım*, İstanbul, 2006, s. 4

Millî Eğitim Temel Kanunu'nda konuyla ilgili olarak şu hükümler yer almaktadır. “Millî Eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.” Masal da çocuklarımızın ilgi alanına girdiğine göre eğitim programları hazırlanırken çocukların ihtiyaçlarına cevap verebilecek, onların hayatı sorgulamalarına ve bu sorgulama ile tanımlarına sebep olabilecek masallara da yer verilmelidir.⁷⁹

2005– 2006 eğitim– öğretim yılında yurdumuzdaki bütün ilköğretim okullarında uygulamaya koyulan yeni ilköğretim programının hedefi; okuyan, araştıran, sorgulayan, kendi zekâsı ve yeteneğinin farkında olan ve özgüveni gelişmiş bireyler yetiştirmektir. Bu programa göre her çocuğun geliştirilebilecek bir zekâ alanı vardır. Bu zekâ alanını keşfedip işleyerek onu şekillendirmesini sağlamak önemlidir. Bu bağlamda anne–baba ve eğitimcilere büyük görevler düşmektedir. Çoklu zekâ sistemi, her öğrencinin belli bir zekâ gücüne sahip olduğu ve bu zekâ alanını keşfetmesine yarayan bir öğretim programıdır. Öğrenme stratejilerinden “Karşılıklı Öğretme Yaklaşımı”nı da içine alan bir kuramdır. Karşılıklı öğretme yaklaşımı, öğrenme süreci zarfında öğretmenin öğrenciye sunuş yapmasından çok model olmasını gerektirmektedir. Öğretmen düzenlediği öğrenme yaşantıları yoluyla öğrencilerine model olur. Öğrenme stratejilerini nasıl kullandığını sesli bir biçimde düşünerek öğrencilerine gösterir. Daha sonra onları teşvik ederek, destekleyerek bu öğrenme yollarını kullanmalarına yardım eder.⁸⁰

Karşılıklı öğretme yaklaşımı özellikle 4 temel kavrama stratejisinin kazanılmasında etkilidir. Bunlar; özetleme, soru sorma, açıklığa kavuşturma ve tahmin etmedir. Bu stratejileri öğretmek için öğretmen önce sesli düşünerek nasıl özet yapılacağını öğrencilere gösterir. Daha sonra metinle ilgili nasıl soru sorulacağını, yine sesli düşünerek açıklayıp soru sorar. Üçüncü adımda metinde tam olarak açıklığa kavuşmayan noktaları sesli düşünerek bulur ve açıklar. Son adımda ise metnin bundan sonra nasıl devam edebileceğini tahmin eder. Öğretmen; özetleme, soru sorma, açıklama, tahmin etme yollarını model olarak gösterdikten sonra öğrenciler küçük

⁷⁹ Selçuk Kantarcıoğlu, *Eğitimde Masalın Yeri*, İstanbul, 1991, s. 29

⁸⁰ N. Senemoğlu, *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, Ankara1998, s.581

gruplara ayrılarak stratejiyi uygulamaya koyulurlar.⁸¹

Bu yolla öğrencilerin kendi hızlarıyla ilerlemelerine imkân verilmiş olmaktadır. Çoklu zekâ sistemi ile de öğrencinin beyin gücü faaliyete geçirilmekte, her çocuk bir değer olarak işlenebilmektedir.

2.2.3. Çoklu Zekâ Kuramına Göre Masalın Faydaları

2005–2006 eğitim–öğretim yılından itibaren denenip geliştirilerek uygulanmak üzere kabul edilen öğretim programıyla başta Türkçe ve diğer derslerin öğretimine yeni bir yaklaşım getirilmiştir. Programda yapılandırıcı yaklaşım esas alınmış, öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımlarından ve çoklu zekâ kuramından yararlanılmıştır. Bu program, öğrencilerin yaşam boyu kullanacakları 5 öğrenme alanı üzerine yapılandırılmıştır. Bu alanlar; dinleme, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu alanlarıdır.

Öğrenciye kazandırılacak temel beceriler ise; Türkçe’yi doğru ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma, karar verme, girişimcilik, metinler arası okuma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme olarak belirtilmiştir.⁸²

Bu noktadan hareketle Türkçe öğretiminde faydalanabileceğimiz kaynaklardan biri de masallar olacaktır. Öğrencileri öğrenmeye güdülemede ve onların aktif olmalarını sağlamada masallar vazgeçilmez araçlardır. Ayrıca her masalda verilen farklı iletiler, değişik zekâ tiplerine sahip tüm öğrenciler için kullanılacak kaynak olma özelliği gösterirler. Burada söz ettiğimiz zekâ tipleri şunlardır:

2.2.3.1. Kişisel (İçsel) Zekâ

Bazı öğrenciler kişisel olarak daha gelişmişlerdir ve ahlâkî olayları daha iyi kavrarlar. İşte masallarda işlenen karşılık beklemeden yardım etme, kanaatkârlık, iyilikseverlik, ümitvar olma temaları bu zekâ alanının gelişimini desteklemektedir. Özellikle fabllar bu konuda son derece etkilidir.

⁸¹ N. Senemoğlu, a.g.e, s.582

⁸² *İlköğretim Türkçe 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara, 2005, s.3

2.2.3.2. Kişilerarası (Sosyal) Zekâ

Çocuk da diğer insanlar gibi toplumun bir üyesi olduğuna göre insanlar arası diyaloga açık olmalıdır. Toplumsal yönü gelişmiş, sosyalliği benimsemiş öğrenciler yetiştirebilmek için masalların sosyallik boyutu fazla olanlarından yararlanılabilir. Masallarda işlenen bir toplum içinde yaşayan insanların zor anlarında birbirlerine destek olmaları ve nezaket kurallarına dikkat etmeleri gerekliliğini vurgulayan tema, sosyal zekânın işlenmesinde etkilidir.

2.2.3.3. Görsel (Mekânsal) Zekâ

9–13 yaş arası çocukların beyinlerinde yer almaya başlayan yer (mekân) kavramı, bu zekâ tipinin gelişmesinde etkilidir. Belirtilen yaş grubundaki çocuklar içinde yaşadığı olayların mekânına daima dikkat ederler. Masallarda geçen cadde, saray, sokak, konak... vb yerler çocuğun masala olan ilgisini artırır. Ana– baba ve eğitimcilerin bu noktada dikkat etmesi gereken husus, masal kitaplarının renkli, görsel öğeler yönünden zengin olmasıdır. Bu tür masal kitapları öğrencinin görsel zekâsının gelişmesine hizmet edecektir.

2.2.3.4. Sözel (Dilsel) Zekâ

Her masal çocuğa yeni kelimeler, kavramlar kazandırır. Çünkü her masalın içinde farklı ifadeler, söz öbekleri yer almaktadır. Dil gelişimi 6 yaşlarında başlayan çocuk, masallar sayesinde yeni duygu ifadeleri, atasözleri, deyimler, ikilemeler ve dilimize ait birçok özellikler öğrenecektir. Öğrendiği bu kavramları da sözlü ve yazılı anlatımlarında kullanmaya başlayacak, böylece programda da belirtilen dilimizi doğru, güzel ve etkili bir biçimde kullanma amacına doğru bir adım atılmış olacaktır.

2.2.3.5. Doğa Zekâsı (Varoluşçu Zekâ)

Birçok masal, tabiatı ve tabiatüstü öğeleri bünyesinde barındırır. Masalın olay örtüsünün doğada geçmesi ve birçok doğa olayını açıklaması çocuğun doğaya olan ilgisini artırmakta ve çocukta doğayı koruma bilincini geliştirmektedir. Çocuğun merakını artıran bu durum, onu araştırmaya sevk etmektedir. Hiç şüphesiz araştırma bilimsel bir gelişimin temellerini oluşturan başlangıç noktasıdır. Bu bakımdan

masalların pek çoğu doğa zekâsının gelişimine katkı sağlar.

2.2.3.6. Müziksel (Ritmik) Zekâ

Masalların giriş ve sonuç bölümlerindeki tekerlemeler öğrencilerin ritmik zekâsını geliştirmeye yöneliktir. Bu tekerlemeler, birbirine söyleyiş benzerliği bulunan sözcüklerden oluştuğu için çocuğun hoşuna gitmekte ve masalı ilgiyle dinlemesine neden olmaktadır. Çocuk bazen kendisi de bu söz kalıplarına benzer kalıplar türetme yoluna gitmektedir.

2.2.3.7. Bedensel (Kinestetik) Zekâ

Masallar, özellikle ilköğretim dönemi çocukları için dramatize yapılarak kullanılabilir en elverişli araçlardır. Masalı oyunlaştırmak çocuğun hem bedenini hem de aklını bir arada kullanmasını sağlayacaktır. Böylece çocuk, bedensel devinimini artırırken masalın içinde geçen kavramları da yaşayarak öğrenecektir.⁸³

2.3. Masalların Eğitsel İşlevleri ve İleti Dizini

Masalların Eğitsel İşlevleri ve İleti Dizini

“Masallar” sözlü halk Edebiyatı türleri içinde ülkeden ülkeye çağdan çağa en çok yayılan yaratmalardır; bunun için de masalların pek çoğu konularında ve anlatımlarında ayrıntılara kadar giden yönleriyle, dilleri ve kültürleri farklı milletler arasında ortaktır.

Kısa bir söyleyişle çoğu anlatı türü gibi masal da evrensel bir anlatım türüdür. Masalı, P. Naili Boratav “hayalî hikâye” olarak tanımlar. Masalı masal yapan da olağanüstülükler, hayali unsurlardır. Masallar insanı özellikle çocukluk döneminden başlayarak hayata hazırlayan, içinde yaşadığı kültürel ortamda kendine güvenen bir birey olarak yetiştirme amacını taşıyan araçlardır. Bunu sağlayabilmek için de iletilerden yararlanırlar. İleti; masal içinde okuyucuya, dinleyiciye eğitim amaçlı verilmek istenilendir.⁸⁴

⁸³ *İlköğretim 5 Ten ve Teknoloji Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara, 2005, s.6–7–8

⁸⁴ P. Naili Boratav, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul 1969, s.96

Çocuklarımıza hangi değerleri öğretmeliyiz sorusuna Hökeleli şöyle cevap verir:

Bugün artık değerler eğitiminin gerekliliği hususunda hemen her ülkede ve her kesimde ortak bir uzlaşma vardır. Okul programlarında değerler eğitiminin yer almasının önemi ve gereği gittikçe daha güçlü bir şekilde dile getirilmektedir. Fakat hangi temel değerlerin öğretilmesi gerektiği hususunda farklı görüş ve anlayışlar vardır. “Nasıl bir insan olmak gerektiği” sorusunun cevabı, insanlık tarihi içerisinde dünya görüşü farklılıklarına göre bir değişim göstermiştir. Her düşünce sistemi nasıl bir insan olmak gerektiğine ilişkin bir öngörüye ve kendi dünya görüşünü çocuklarına aktaracak bir eğitim anlayışına sahiptir. Ahlak ve erdem sahibi iyi bir karakter geliştirmek, yıllardır eğitimcilerin ve filozofların merakını uyandırmıştır. Büyük çoğunluk, ahlak ve erdem sahibi bir karakter geliştirmenin eğitim ve okul hayatında can alıcı bir nokta olduğunu kabul eder, fakat bunu başarmanın yolları, uzun süredir devam etmekte olan bir tartışma konusudur. Diğer taraftan karakter eğitiminin temelinde yer alan değerlerin belirlenmesinde kültür, önemli bir unsurdur. Hangi anlayıştan beslenirse beslensin değerler eğitiminden beklenen şey öğrencilerin ahlaki ve insani olarak olgunlaşmış, bütünleşmiş bir karakter ve kişiliğe sahip bireyler, iyi insanlar, iyi vatandaşlar olarak yetişmeleridir. Dünyada insanların inandığı tüm dinlerle ilgili, laik kurumlarla ve uluslar arası kuruluşlarla ilgili dokümanları inceleyen bir grup araştırmacı evrensel çekirdek ahlaki değerlerin bir listesini çıkarmışlardır. Herkes için ortak olarak kabul edilen bu değerler şunlardır:

- Gerçeği arama,
- Adaleti arama,
- Kendini koruma ve kendine saygı gösterme,
- Kendini övmeme ya da benmerkezci olmama,
- Davranışlarından sorumlu olma ve vicdanına göre hareket etme,
- Tüm insanlar arasındaki bağımlılığa saygı duyma,
- Başkalarına yardım etme,

- Diğerleri için saygılı, hoşgörölü ve bağışlayıcı olma,
- Başkalarına zarar vermeme,
- Çevreyi ve diğer canlıları koruma,

Bu değerlerin çocuklara kazandırılması için eğitim bilimciler neler yapmalı, sorunun cevabı olarak yapılan bu anlatımı biz, çocuklara kazandırılacak bu değerlere Sayın Güney masallarında nasıl ve ne kadar yer verebilmiş yaklaşımıyla bakacağız. şimdi de bir uluslar arası araştırma şirketinin olgun bir insanda bulunması gereken özellikleri nasıl sıraladığını görelim:

Denetim ve Program Geliştirme Birliği (Association for Supervision and Curriculum Development, ASCD) ahlaki olarak olgunlaşmış demokratik bir insanda bulunması gereken özellikleri şu şekilde belirtmiştir:

1. İnsan Değerine Saygı:

- Tüm insanların hak ve değerlerine saygı gösterme,
- Yanıltma ve sahtekârlıktan kaçınma,
- İnsanlar arası eşitliği sağlamaya alışma,
- Farklı görüşlerde olan insanlarla alışma,
- Önyargılı hareketlerden kaçınma.

2. Vicdan Özgürlüğüne Saygı:

- Başkalarının iyiliğini düşünme,
- İnsanlar arasındaki bağımlılığı kabul etme,
- Sosyal adalet arama,
- Ülkesini düşünme,

- Başkalarına yardımdan zevk alma,
- Başkalarının ahlaki olgunlaşmasına yardım etme.

3. Bireysel Çıkar ve Sosyal Sorumlulukları Kaynaştırma:

- Toplum yaşamıyla ilgilenme,
- Çevrede üzerine düşeni yapma,
- Günlük yaşamda doğruluk, dürüstlük, kendini kontrol, kibarlık, çalışkanlık gibi değerlere önem verme,
- Sözlerini yerine getirme.

4. Başkalarıyla İletişime Girerek Özgüven Geliştirme:

- Doğru-dürüst olma,
- Özen ve sabırla çalışma,
- Ahlaki ilkelere uyma,
- Ahlaki cesaret gösterme.

5. Ahlaki Seçenekler Üzerinde Düşünme:

- Ahlaki yargılarda bulunurken ahlak ilkelerini uygulama,
- Kararların sonuçları hakkında düşünme,
- Toplum ve dünyadaki önemli ahlaki sorunlar üzerinde bilgilenmeye çalışma.

6. Çalışmalara Barışçı Çözümler Arama:

- Kişisel ve sosyal çalışmalarda adil çözümler arama,
- Fiziksel ve sözel saldırganlıktan kaçınma,

- Başkalarını dikkatli dinleme,
- Başkalarını iletişim kurmaya özendirme,
- Barış için çalışma.

Bunların yanında birçok ülke okullarda öğretilecek temel değerleri belirlemiştir. Türkiye’de eğitim programlarında yer alabilecek değerler olarak şunlar önerilmiştir:

- Adil olma
- Bağımsızlık
- Barış
- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık
- Dürüstlük
- Eşitlik
- Hoşgörü
- Özgürlük
- Saygı
- Sevgi
- Misafirperverlik
- Sorumluluk

- Temizlik
- Vatanseverlik
- Sağlıklı olmaya önem verme
- Yardım severlik
- Aile birliğine önem verme⁸⁵

Yukarıdaki alıntılarla eğitim süreci içerisindeki çocuklara kazandırılmak istenen değerleri listelemiş olduk. Yine olgun ve demokratik insan olarak batıda tarifi yapılan kişinin bizim toplumumuzda insan-ı kâmil olarak nitelendirildiğini de biliyoruz. Batıdaki tasnifte çok yüzeysel olarak bahsedilen inanç ve inanca saygı meselesi bizde en önde gelen hususlardan biridir. Yine batıda düşünceye ve yaşantıya saygı başlığı adı altında, gayri meşru yaşantıların tamamı da bu kapsama alınarak kazandırılması gereken bir değer olarak vurgulanıyor. Aslında geleceğin büyüklerine kazandırılmak istenen bu değerlerin masalların en önemli fonksiyonu görüyoruz. Masalların kurgusu zaten bu değerleri şuuraltına yerleştirmek için yapılır. İyi insan, demokratik insan, karakterli insan, ahlak sahibi kişi, olgun birey vasıfları sayılırken bu vasıfların tamamının masal incelememiz sırasında incelemeye tabi tutacağımız kriterlerin tamamında yer alacağını göreceğiz.

Şimdi de başlangıcından günümüze kadar derlenmiş masallarda ortaya çıkan değerleri bir sınıflandırmaya tabi tutarak; iletiler bakımından hangi başlıkların öne çıktığını görelim:

Masallardaki iletiler sınıflandırılmış ve 5 ana başlık altında toplanmıştır. Bu başlıkları şöyle sıralayabiliriz:

A) Etik İletiler

B) Psikolojik İletiler

C) Sosyolojik İletiler

---

⁸⁵ Hökelekli, Hayati. *Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2011, s. 293 - 296

D) Ekonomik İletiler

E) Öteki İletiler olmak üzere 5 grupta, 19 ana başlık ve 162 ara başlık altında toplanmıştır.⁸⁶

Biz de değerlendirmeye tabi tuttuğumuz masalları bu beş kıstasa göre incelemekle birlikte, yer yer incelediğimiz masallardan alıntılar yapacağız. Diğer masala geçmeden önce de incelediğimiz masalın bütününden çıkarılacak iletilerle ilgili değerlendirmemizi de ekleyeceğiz.

2.3.1. Etik İletiler

2.3.1.1. Yalan

1. Yalan söylemek insanın başına çok sorun açar, her yalan yeni bir yalanı doğurur.
2. Yalan söylemek, gerçekleri saklamak çok yanlış bir davranıştır. Kişinin kendisine zarar verir.
3. Yalan söyleyerek insanları arkadan vurmak doğru bir davranış değildir.

2.3.1.2. Dürüstlük

1. Dürüst olanlar her zaman kazanır, dürüst olmayanlar kaybeder.
2. Yapılan işlerde dürüst davranılırsa, başa gelebilecek birçok tehlike önlenir.
3. İnsan doğru davranmazsa kendi kazdığı kuyuya kendisi düşer.
4. İnsanın başkalarını aldatarak kazanç sağlaması yanlış bir davranıştır.
5. Olaylar karşısında gerçekçi davranılmalı, yapmacılıktan uzak durulmalıdır.
6. İnsan yerine getiremeyeceği sözü vermemeli, verilen söz tutulmalıdır.
7. Birtakım hilelere başvurarak başkalarının sırtından geçinenler, gün gelir kendileri acınacak hâle düşerler.

⁸⁶ M. H. Yavuz, *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*, Ankara, 1997, s.37

2.3.2. Psikolojik İletiler

2.3.2.1. Sabır, Kararlılık

1. Eğer insanoğlu isterse her güçlüğün üstesinden gelebilir.
2. Zorluklar karşısında pes etmemeli, azimle ve kararlılıkla mücadele edilmelidir.
3. Hayatta insanın başına her türlü acı gelebilir. Bu acılara karşı dayanıklı olunmalıdır.
4. Kötü olayları bile sabrederek karşılamanın sonu mutlaka güzeldir.

2.3.2.2. Umut, Şans

1. İnsan bazen hiç beklemediğı güzel tesadüflerle karşı karşıya kalabilir.
2. Şans iyi değerlendirilmelidir.
3. Şans en beklenmedik anda insana gülebilir.
4. Hayatta bazı olumsuzluklar olsa bile kişi hiçbir zaman Allah'tan umudunu kesmemelidir.

2.3.2.3. Kıskançlık

1. Kıskanç insanlar hem kendilerini hem de çevrelerindeki üzerler.
2. Kıskançlık ve hırs sonunda kişinin kendisine geri döner.
3. Başarı ve beceri kıskançlık uyandırabilir.

2.3.2.4. İyilik-Kötülük

1. İyiler iyilik yaparak kötüler de kötülük yaparak yapmış olduklarının karşılığını mutlaka görürler.
2. Kötülerin yanı sıra iyiler de vardır ve Allah iyilerin yardımcısıdır.

3. Kötülük cezasız kalmaz, iyilik kötülüğü yener.
4. İyiler iyilik, kötüler kötülük bulur.
5. İyi huylu olmalı ve herkesle iyi geçinmelidir.

2.3.2.5. Haklılık-Haksızlık

1. Haksızlığa uğrayanlara destek olmak gerekir.
2. Kişi kendi hakkıyla kazandığının tadını hiçbir şeyde bulamaz.
3. Haksızlık yapan yalnız kalır ve mutsuz olur.

2.3.2.6. Zekâ, Dikkat

1. İnsanları iyi tanımalı, tanımadığımız insanlara karşı dikkatli olmalıyız.
2. İnsan tanımadığı kimselerle fazla samimi olmamalıdır.
3. Kimseye karşı önyargılı olunmamalıdır.
4. Zekâ ve aklını iyi kullanma kaba gücü yener ve en karmaşık sorunları bile çözer.
5. Zekâ ve yetenek zenginlikten daha önemlidir.
6. Toplumda arabozucu kişiler vardır ve bunlara karşı dikkatli olunmalıdır.
7. Aklını iyi kullanmak, kişinin başına gelebilecek felaketleri daha kolay çözmesini sağlar.

2.3.2.7. Paylaşım

1. Aile fertleri birbirleriyle her şeyi paylaşmalı, daima birbirlerinden haberdar olmalıdırlar.
2. Çok bencil, hırslı ve açgözlü olmak insanı canından edebilir.

3. Malın az da olsa paylaşmayı bilmelisin.

2.3.2.8. Bağışlayıcılık, İncelik

1. Bağışlamak yüce bir duygudur.

2. Bazı yöneticiler çok bağışlayıcı olmadıkları için bunun cezasını misliyle öderler.

2.3.2.9. Dostluk, Sevgi, Saygı

1. Ana–babaya karşı saygılı davranılmalıdır.

2. Yaşlılara karşı saygılı olunmalı, hürmetli davranılmalıdır.

3. Bazen hayvanların dostluğu insanlarınkinden daha güçlüdür.

4. Bir işe başlarken sevgiyle başlanırsa o işin verimi yüksek olur.

5. Anneler çocuklarına karşı daha duyarlı ve özverilidirler.

6. Seveni sevdiğine vermekten yana olunmalıdır. Seven iki insanı ayırmak doğru değildir.

7. İnsan sevdiği için birçok fedakârlıklar yapabilmelidir.

2.3.3. Sosyolojik İletiler

2.3.3.1. Aile

1. Anneler hiçbir zaman evlâtlarının kötülüğünü istemezler.

2. Ailede ben duygusu yerine biz duygusu ile hareket edilmelidir.

3. Çocuklar anne– babalarının sözünü dinlemelidirler.

4. Birlikte yaşayan kardeşler daha mutlu ve güvenli olurlar.

5. Üvey anneler çocuklara kötü davranışlar bile babalar çocuklarını onlardan korumalıdır.

2.3.3.2. Yönetici

1. İnsan padişah bile olsa gücüne ve yetkisine dayanarak haksız işler yapmamalıdır.
2. Yöneticiler verdikleri sözü tutmalıdırlar.

2.3.4. Ekonomik İletiler

2.3.4.1. Paranın Gücü

1. Gözünü para hırsı bürümüş insanları kötü bir son beklemektedir.
2. Paranın açamayacağı kapı yoktur.
3. Çalışan kazanır, para çalışanındır.
4. Paraya çok değer verenler, onu elde etmek için her şeyi yaparlar.

2.3.4.2. Ekonomik Dayanışma

1. İnsanlar ihtiyaçları kadar para harcamalı, fazlasıyla fakirlere yardım etmelidirler.
2. İnsanın değeri sahip olduğu parasıyla değil, iyi niyeti ve güzel ahlâkı ile anlaşılır.
3. İnsan hayatında paradan daha değerli olan ailedir.

2.3.5. Öteki İletiler

1. İnsan daima temiz olmalıdır.
2. Kişi kendine güvenmeli, fiziksel özelliklerinden ötürü kaygı duymamalıdır.

3. Cömertlik dinimizin de önem verdiği bir değerdir.
4. İnsanlar üzerlerine aldıkları görevlerinin bilinci ile hareket etmelidirler.
5. Bir olayı tam olarak incelemeden inat etmek daima zarar getirir.

3. EFLATUN CEM GÜNEY'İN DERLEYİP YAZDIĞI MASALLARIN KARAKTER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENEMESİ

Bir önceki bölümde belirttiğimiz özellikler çerçevesinde masalları karakter eğitimi açısından inceleyeceğiz. Bu incelememiz sırasında çalışmamızın içindeki her bölümüne her ne kadar isimlerini dâhil etmiş olsak da yazarın ulaşamadığımız masallarını incelemeye tabi tutamayacağız. Gerçi bu masallar ilerleyen seneler içerisinde yeni baskıları yapılırken beş-altı tanesi bir araya getirilmek suretiyle tek kitap yapılarak da basılmış. (Az Gittik Uz Gittik, Evvel Zaman İçinde, Gökten Düşen Üç Elma, En Güzel Türk Masalları vb) En geniş derleme ve toparlamayı neredeyse altı kitabı bir araya getirerek kültür bakanlığı yapmış. İncelemeye aldığımız kültür bakanlığına ait baskı ise 1990 yılında Ankara'da Başbakanlık Basımevinde basılmış. Sonraki baskılarında bazı masalların isimlerinin yazar tarafından değiştirilip özetlenerek bu yeni isimleriyle ve daha alt yaş grubu çocuklarına hitap eder tarzda, resimli kitaplar olarak basıldığını gördük. Hâsılı ismine ulaştığımız ama kendisine ulaşamadığımız masalları maalesef atlamak zorunda kalarak çalışmamızı sürdüreceğiz.

Çalışmamızı beş ana kriter üzerinden yapacağımızı belirtmiştik. Bu başlıklara burada da kısaca değinip masallara yönelik araştırmamıza geçebiliriz.

Masalların inceleneceği ilkeler:

1. Etik İletiler: Yalan, dürüstlük vb değerler.
2. Psikolojik İletiler: Sabır, kararlılık, umut, talih, kıskançlık, iyilik, kötülük, haklılık, haksızlık, zekâ, dikkat, paylaşım, bağışlayıcılık, affetmenin güzelliği, ince ruhlu olma, dostluk, sevgi, saygı

3. Sosyolojik İletiler: Aile, yönetici.
4. Ekonomik İletiler: Paranın gücü, yardımlaşma, fakirin elinden tutma, ihtiyacı olana yardım etme, dayanışma, paylaşma, cömertlik.
5. Diğer İletiler: Temizlik, meraklı olma, araştırmacı ruh, başka fikirlere saygı, hoşgörü, kılık kıyafet ve yaşanan ortamın tertip düzeni vb.

3.1. Masallar

3.1.1. Bu Toprağın Masalları I – Nar Tanesi

1953 yılında İstanbul'da Doğan Kardeş Yayınları tarafından üçüncü baskısı yapılan kitap 32 sayfa olup kitaptaki iletileri şöyle sıralamak mümkündür:

Can sıkıntısını gidermeye çalışan şehzade çeşmeye su almaya giden yaşlı bir kadının testisini kırar. Bu olay neticesinde yaşlı kadının bedduasını alır. Yine aynı kadının yardımları ve şehzadenin cesaret ve yürekliliği sayesinde olaylar çözülür.

“Padişah kulları, padişah kulları! Padişahınız bir güne bir gün böyle bir kulum var mı yok mu? Aç mı tok mu, diye arayıp sormadı da başı dara, oğlu derde düşünce mi beni arayıp soruyor? Gayri geçmiş ola! Hani yollarıma halı, kilim dōşese, yine de şuradan şuraya adım atmam, boşuna çene çalıp durmayın, diye başından savar onları.”⁸⁷

“Vay ne demekmiş! Ben, ben olayım, ben padişah olayım da bir koca karı bana karşı gelsin, ayak direyip gelmem desin! Tez, yüz üstü gidin geri; şu tükürüğüm kuruyuncaya kadar, ne edip edip getirin bana! Der, bir güzel de yüzlerine tükürür.”⁸⁸

Burada da yöneticinin emrine mutlak itaat beklentisini görüyoruz. Gerek kendi kapıkulları gerek halktan birine bir emir ve görev tevdi edildiğinde bunun derhal yerine getirilmesi gerekliliğini görmüş oluyoruz.

⁸⁷ E. Cem Güney, *Nar Tanesi*, İstanbul, 1953, Doğan Kardeş Yayınları, s. 8

⁸⁸ E. Cem Güney, *age*, s. 8

“Mağrurlanma padişahım, senden büyük Allah var. Mağrurlanma padişahım, senden büyük Allah var. Mağrurlanma padişahım, senden büyük Allah var. Dedikten sonra, yumar gözünü açar ağzını. Ebeden dededen kalma testisinden başlar da, şehzadenin kendi ahına uğrayarak Nar Tanesinin nârına düştüğüne varıncaya kadar olanı biteni anlatır; sonunu tatlıya bağlayacak yerde tutar üstüne tuz, biber eker.”⁸⁹

Sonunda şehzadenin derdinin dermanını söyleyen yaşlı kadın için padişah kesenin ağzını açar.

“Dile benden dilediğini hatun bacı, der perili anaya.

Perili ana ise bu söze dudak bükerek:

– Ne dileyeceğim Padişahım, herkes gibi ben de sağlığını dilerim; sanki benim neyim eksik, nerem noksan? Bir lokma bir hırka bana yeter de artar bile; gel sen beni kayırma da, kayıracaksan, kapı ardındakileri kayır. Kırk yetim yedir, kırk öksüz giydir, kırk yoksul sevindir! Der.”⁹⁰

“A padişah oğlu, böyle bir deyip iki dökkeğine, suyumu döküp “Esmâ”yı üstüne sıçratmasan daha iyi etmez miydin? Ya, bu böyle işte, öyle her geçene taş atılmaz; kimde ne olduğu bilinmez; perili olanlar da vardır pireli olanlar da... Kimin ne olduğunu bir Allah bilir. Bundan sonra babanın padişahlığı akçe etmez; ağır ol ki batman gelesin.”⁹¹

“Hey insanoğlu, insanoğlu! Sen beni ağrıtmadan, incitmeden, denize deryaya kavuşturdun; gel ben de seni sırtıma alıp bir karaya, kıyıya ulaştırıyım, der.” alır şehzadeyi sırtına, dalga dalga aşırır; güllük gülistanlık bir yere ulaştırır ve yine der.”⁹²

Derken şehzade yaşlı kadının nasihatini, babasının öğüdünü, anasının hazırladığı azığı alarak yıllar sürecektir bir yolculuğa çıkmak zorundadır. Bu yolculuk ne kadar uzun ve geri dönüşü olmayan bir yolculuk gibi görünse de insan iyi niyeti ve canlılara yaptığı yardımlar sayesinde aşılmaz gibi görünen dağları, denizleri aşmaya muvaffak olacaktır.

⁸⁹ E. Cem Güney, *Nar Tanesi*, İstanbul, 1953, Doğan Kardeş Yayınları, s. 11

⁹⁰ E. Cem Güney, a.g.e., s. 12

⁹¹ E. Cem Güney, a.g.e., s. 13

⁹² E. Cem Güney, a.g.e., s. 16

”Balık sözünün devamında şehzadeye yaptığı iyiliğin karşılığı olarak üç pul verir ve başı darda kalırsa bunlardan birini yakmasını söyler. “Hey insanoğlu, insanoğlu, dal budak demedin geldin beni kurtardın; gel ben de seni kanadıma alıp yokuşlardan yormadan Kaf Dağı’ndan aşırayım, der. Alır şehzadeyi kanadına, Kaf Dağı’ndan aşırır, günlük güneşlik bir yaylaya ulaştırır...”⁹³

“Hey insanoğlu, insanoğlu, benim ovam bu ova ama benim yuva bu yuva değil! Bu ovanın ortasında bir şehir, şehrin ortasında bir saray, sarayın ortasında bir bahçe, bahçenin ortasında bir yuva vardır; işte o yuvadır bizim yuva. Gayri ben ağır aksak yuvamı bulurum ama belki sen yolunu şaşırırsın. Değil mi ki sen yol yokmuş demedin; yormadan, yürütmeden beni buralara getirdin; gel ben de sana, iyiliğe iyilik, kılavuzluk edeyim; hangi kapıdan girilip, hangi bacadan çıkılacağını göstereyim.”⁹⁴

Sosyolojik İletiler:

Oğlunun derdine derman arayan padişah, adamlarını defaatle yaşlı kadına gönderir ve ondan olumlu bir cevap alamaz. Kendisine gelen kapıkullarına yaşlı kadın birçok ders verir.

Bu geliş gidişler sürer gider ve şehzadenin yangınını söndürme işi padişahın üzerine kalır, yüzü dökerek, kılık değiştirerek koca karının evine gitmek zorunda kalır. Eninde sonunda padişahı kendi ayağına gelmek zorunda bırakan yaşlı kadın onu ve veziri tebdili kıyafet olmalarına rağmen tanıyıp oturacak yer göstererek bir idarecide olması gereken vasıfları sayar.

İyi bir yöneticinin elinin altındaki yaşlı, fakir, öksüz ve yetimlerin halinden haberdar olması gerekliliğine vurgu yapılırken; kendisine iş düşünce hatırlanmayı da yeren bir anlayış görüyoruz.

Tebaa, her zaman hatırlanmak, bilinmek ister mesajını görüyoruz.

⁹³ E. Cem Güney, age, s. 17

⁹⁴ E. Cem Güney, age, s. 18

Etik İletiler

Yaşlı kadın öncelikle tok gözlü olduğunu ifade eden sözlerinden sonra kendisinden ziyade yardıma ihtiyacı olabilecek, fakir, öksüz ve yetimleri nazara vermektedir.

Şehzade, yaşlı kadına karşı saygısızlığının bin pişmanlığı içerisinde gözyaşı döker. Yaşlı kadın büyüklere saygı ve insanların görünüşüne göre hüküm vermemeyi şehzadeye verdiği nasihatle dile getirmiş olur.

Öteki İletiler:

Büyüklerin öğüdünü dinlemek fayda getirir.

İnsan iyi niyeti ve canlılara yaptığı yardımlar sayesinde aşılmaz gibi görünen dağları, denizleri aşmaya muvaffak olabilir, iyilik; iyiliği getirir.

Büyüklerle saygı, onları eğlence aracı gibi görmeme ve onların bedduasını almama çok mühimdir. Ayrıca beddua almaya sebep olacak hareketlerden uzak durma nazara verilir.

İnsanın bir muradına ulaşmak için ihtiyaç sahiplerinin mağduriyetinin giderilerek onların dualarının alınmasının yapılacağı işte Allah'ın yardımına vesile olacağı işlenmiştir.

Burada da öteki iletiler olarak, bir insanın padişah bile olsa gurura, kibre düşmemesi gerektiği hem de üç kere vurgulanır. Bazen para, pul, mal, melal, makam vb elde bütün dünyevi imkânlar mevcut olsa da insanın çaresizliğe düşebileceği ve Allah'ı hatırlaması salık verilir.

Psikolojik İletiler:

Psikolojik ileti olarak buradan iyilik eden iyilik bulur, iyi niyetli insanlar iyilikle karşılaşmalar mesajlarını almak mümkündür.

İyilik eden iyilik bulur, psikolojik iletisini masalın başından sonuna kadar görmek mümkündür.

Masalda psikolojik, ekonomik ve öteki iletileri bir arada görünen yerler de vardır. Büyüklere saygı, onları eğlence aracı gibi görmeme vurgulandıktan sonra; beddua almaya sebep olacak hareketlerden uzak durma nazara verilir. Son olarak malın mülkün para etmediği kerteğe gelinir ve yaş küçük olsa da ağırbaşlı, uslu çocuk - genç olmanın ehemmiyeti, “Ağır ol ki batman gelesin.” Atasözüyle bağlanır. Bir paragrafta tabir yerindeyse gizli ve açık üç koldan mesaj verilerek çocukların şuuraltına hitap söz konusudur.

3.1.2. Bu Toprağın Masalları II

Bu kitabın hangi isimle basılmış olduğunu tespit edemedik. Ancak incelemeye tabi tuttuğumuz masallar içerisinde bulunduğunu yüksek ihtimalle kabul ediyoruz.

3.1.3. Bu Toprağın Masalları III

Bu kitabın hangi isimle basılmış olduğunu tespit edemedik. Ancak incelemeye tabi tuttuğumuz masallar içerisinde bulunduğunu yüksek ihtimalle kabul ediyoruz.

3.1.4. Bu Toprağın Masalları IV- Sabırtaşı

Bu masalın serinin dördüncü kitabı olarak basıldığını eski nüshalardan öğreniyoruz. Ancak bu masalla ilgili incelememizi kültür bakanlığı baskısından yapıyoruz.

Üç kızı olan padişah, kızlarının evlilik çağlarının geldiğini anlamaz ve kızlar latif bir üslupla bu durumlarını babalarına iletirler. Yaşı henüz küçük olmasına rağmen en küçük kız da evlilik için babasının kapısını çalar. Baştan sona sabır ve aceleciğin zararlarının işlendiği masalda iletileri şöyle ele almak mümkündür:

Psikolojik İletiler:

“Eh kız dediğin de kendi başını kendi eliyle bağlamaz ya!”⁹⁵

Kızların evlilik konusunda büyüklerinin yönlendirmesine açık olmaları, bu konuda büyük sözü dinlemeleri ve bu konuyu aceleye getirmemeleri gerekliliği vurgulanır.

⁹⁵ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 196

En küçük kız bir sürü sabırsızlık sınavından geçemeyip bunaldığı bir anda şu şekilde ağlar:

“Demek insan dediğin kendi talihini kendi eliyle yapar, kendi eliyle yıkarmış! Vay ne yaptım, ne yaptım, diye sızlanır; sonra doğrulup uyuz atın boynuna sarılır:

Atım, atım uyuz atım! Gayri benim ne kolum var ne kanadım. Bana olmuş olanlar, bari sana olmasın. Sen al başını git. Ne yapayım, ben de bu Allah’ın dağında ya sır ya sabır ne ise öğrenirim ya da başıma geleceklere katlanırım; ölümden ötesi yok ya, der. Yularını çözer atın, salıverir dağlara doğru.”⁹⁶

Paragrafta görüldüğü gibi bir iç sızlanış olsa da başa gelenlerin kendi sabırsızlığının bir neticesi olduğunu kabullenmiş vardır. Kendi eliyle kendi başına açtığı felaketlerden, birinin (uyuz atın) daha mağdur olmaması için onun hürriyete kavuşturulması vardır.

Çıktığı yolculukta karakterindeki zaafardan da bir bir kurtulan küçük sultan sonunda nasibi olacak yiğidin diyarında misafir edilir. Oradaki misafirligi sırasında kaldığı odaların isimleri şöyledir:

“Akça kız dersin her gece bir oda değiştiriyor: ‘gördüğünden göz kirası isteme’ odasından, ‘her duyduğuna kulak asma’ odasına, oradan da ‘her kusuru yüze vurma’ odasından, ‘hiçbir iyiliği ayak altına almama’ odasına geçiyor. ‘Sır, sabır’ odasında da yattı mı yatmadı mı? Orasını o kadar bilemiyorum ya kırk gecedir girmediği ne ‘tatlı dil’ odası kalıyor ne ‘güler yüz’ odası. Böylece her gece bir odanın huyunu, suyunu alarak yeniden doğmuşa dönüyor.”⁹⁷

Bu paragrafta açık bir şekilde iyi bir insanda olması gereken vasıflar oda isimleriyle tasrih edilerek etik iletilerle psikolojik iletiler beraber sıralanmıştır. Ancak Akça Kız bu eğitimi yeterince alamamış olacak ki, ileride eşi olacak olan ve şimdilik gündüzleri bir kuşa dönüşen Kocabey’in kendi nasibi olduğunu ağzından kaçırınca evlilikleri ve bir daha bir araya gelmeleri neredeyse imkânsızlaşır. Bu durumu Kocabey üzülererek şöyle ifade eder:

⁹⁶ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 202 – 203

⁹⁷ E. Cem Güney, *age*, s. 211

“Sabırsız, sabırsız; hani sabredip sır vermeyecektin! Bana edip eyleyeceğin bu muydu? Gayri yedi kat demir çarık, demir asa! Ara ki bulasın beni... der ve yaralı kanadını çeke çeke gider.”⁹⁸

Akça Kız bu duruma yana yakıla çözüm üretmeyi düşünedursun bu derdin dermanını iki cüce aralarında şöyle paylaşırlar:

“Kuzum Karasakal, bu yara il yarası değil dil yarası! Bir sabırsız sır vereceğine ağzını yumsaydı da ata mı binecek ok mu atacak ne yapacaksa yapsa olmaz mıydı? Bu öyle bir yara ki bin yılda bir bulunur çaresi...”⁹⁹

Bundan önceki iletilerde olduğu gibi psikolojik ileti olarak sır tutma ve sabır teması işlenir. İki cücenin aralarında konuştukları çözümü duyan kız talihini geri çevirme yoluna ve yolculuğuna düşer. Sevdiği kişinin dertlerinin dermanını da yanında getirip onu iyileştirdikten sonra birbirlerini tanıyıp karşılıklı ağlaşırlar. Bu tabloyu yazar şu cümlelerle anlatır:

“...öyle ya kabahat bir başlı değil ki, ikisinde de var; biri sabretmesini bilmiyorsa öbürü de sır tutmasını bilmiyor. Bu böyle gitmez ya, bir yaş gelir ki, sır, sabır kitabını hatmederler; bugün, ağlamasını biliyorlar ya yarın gülmesini de öğrenirler.”¹⁰⁰

Aynı ileti grubunun burada da devam ettiğini görmekteyiz. Hem sır tutma hem de sabretme psikolojik iletileri burada da devam ediyor.

Masalın devamında Akça Kız'ı Kocabey'in anası tam bir sabır imtihanından geçirir. Artık bu konuda çok defa acı tecrübe yaşayan kız, Kocabey'in nasihatlerini de harfiyen yerine getirerek muradına ulaşır. Ancak burada yazdığımız kadar kolay muradına ermede sabır ve sır tutma konusu, yol arkadaşının sözünü dinleme psikolojik ileti o kadar işlenir ki masal okuru sanırız bu masalı okuduktan sonra gökten düşen üç elmanın birini hak edeceği gibi bu psikolojik iletiler konusunda tam bir şuuraltı beslenmesi imkânına kavuşacaktır.

⁹⁸ E. Cem Güney, a.g.e., s. 220

⁹⁹ E. Cem Güney, a.g.e., s. 223

¹⁰⁰ E. Cem Güney, a.g.e., s. 226

Masalın sonunda oğlunun Akça Kız'la evlenmesini istemeyen peri anası onları yakalayıp ayıracağı sırada birbirini çok seven bu iki sevgilinin ayrılmalarına gönlü razı olmaz. İkna olmasında hem oğlunun hem de kızın çok zamandır tam bir sabır ve sır tutma imtihanında başarılı olmalarının yeri büyüktür. Ayrılacakları sırada anaları onlara şöyle seslenir:

*“Şu son deyip de diyeceğim kulağınıza küpe olsun! Oğul, dev boy-
lu peri boylu, insan huylu oğul, sadece ağlayıp gülmekle insan insan
olsaydı, yeryüzünde insan olmadık kalmazdı. İnşallah sen parmakla
gösterilen bir insan olursun. Bugünden geri senin adın ‘Sabırhan’ olsun
der, oğlunun alnından öper; sonra kıza döner. Ak kızım, akça kızım,
sır, sabır dediklerinin ne sonu vardır ne de sınırı! Sen her yerde her
zaman sözünü bil, pişir; ağzını dür, devşir; güneşte duyduğunu gölgede
söyleme! Dostunun dostu vardır; dostu yoksa postu vardır, post duvara
asılır, duvarın kulağı vardır kızım. Senin adın da ‘Sabırcık Hatun’ ol-
sun der, gelin kızın da gözlerinden öper.”¹⁰¹*

Psikolojik iletilerin ardı ardına dizildiği bu paragrafta da sır tutma, sabırlı olmanın yanı sıra sözü pişirmeden, düşünüp taşınmadan konuşmama, her duyduğunu her yerde söylememe gibi erdemler verilmiş olur.

3.1.5. Bu Toprağın Masalları V

Bu kitabın hangi isimle basılmış olduğunu tespit edemedik. Ancak incelemeye tabi tuttuğumuz masallar içerisinde bulunduğunu yüksek ihtimalle kabul ediyoruz.

3.1.6. Bu Toprağın Masalları VI – Zümrütanka

Bu masalın serinin altıncı kitabı olarak basıldığını eski nüshalardan öğreniyoruz. Ancak bu masalla ilgili incelememizi kültür bakanlığı baskısından yapıyoruz.

Bu masalda kendi bahçesinde yetişen ve perili olduğunu sonradan öğrendiği üç elmadan birini yemesi halinde ömrünün uzayacağı söylenen padişahın masalını okuyoruz. Bolluk bereket ve lüks içerisinde yaşayan padişah, kendi bahçesinde yetişen

¹⁰¹ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 241

ve yılda ancak üç tane elma veren ağacın farkında değildir. Ömrünün uzaması derdine düşünce ancak bu elmaların farkına varır.

Öteki İletiler:

Masalın genelinde ana fikir olarak karşımıza çıkan bu durum, bize elindekinin kıymetini bilmeyi, lüks ve gösterişe düşmeden yaşamayı telkin eder.

Elmaların farkına varırken de rüyasında bir derviş tarafından şöyle ikaz edilir:

“Uyan padişahım gaflet uykusundan uyan! Bu dünya bir misafirhanedir, gelen konar, konan geçer; ölüm dediğin kaşla göz arasında; ha geldin ha gidiyorsun ama perili ağacın perili elmalarını görmedikten geri dünyaya geldin de ne gördün sanki...”¹⁰²

Yine öteki ileti olarak karşımıza çıkan bir durum da bir öncekinin yanı sıra dünyaya aşırı bağlanmama ve ölüm hakikatine dikkat çekmektedir.

Masalın ilerleyen bölümünde padişahın üç oğlu, yılda üç elma veren ağacın elmalarını bir gece gelip alan devin elinden bu elmalardan en azından birini alabilmek için sırayla yollara düşerler. Büyük ve ortanca şehzade buna el yetiremeyince küçük şehzade devin elinden üç elmanın üçünü de alır. Bu işi başarırken azılı düşman olan devi de saf dışı bırakmıştır. Elmaları almaya ağabeylerini de götürür, babalarına yapılan bu büyük iyiliğe onları da ortak eder. Yer altı dünyasından bir kuyu bağlantısı ile yeryüzüne çıkarken büyük şehzadeler ve onlara eş olacak peri kızları kuyudan dışarı çıkar. Son olarak kendi eşi olacak peri kızı ve kendisine sıra gelince, küçük şehzade daha önce ağabeyleri tarafından çok defa entrikaya uğradığından peri kızı onu şu sözlerle ikaz eder:

“Yiğidim, söylemesi ayıp ya, ben de senin nasibinsem önce sen çık sonra beni çek; dünya bu! Kardeş vardır, kardeş yoluna baş kor; kardeş vardır kardeşinin kuyusunu kazar. Hele senin gibi kendi ayağıyla inenleri kolundan tutup çıkarırlar mı? Doğrusu beni görürler de sana

¹⁰²E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 246

*kıyarlarsa dünya başıma zindan kesilir, güler yüzüm gülmez olur; söy-
ler dilim söylemez olur...*¹⁰³

Yine öteki iletiler olarak devam mesajlarda küçük şehzadenin aslında hiçbir ihtiyacı yokken ve de hak etmemelerine rağmen âlicenaplık göstererek babalarına yapılacak iyiliğe kardeşlerini de ortak ettiğini görüyoruz.

Sosyolojik - Psikolojik İletiler:

Büyük kardeşlerin yolculuğun her aşamasında küçük şehzadeyi kıskandıklarını ve onun başına çorap ördüklerini görüyoruz. Buna rağmen peri kızının ikazı da olmasına rağmen küçük şehzade ağabeylerine bir şans daha veriyor, kardeş gibi davranmalarına fırsat veriyor ama iş peri kızının korktuğu gibi çıkıyor. Burada peri kızı yoktan yere bu ikazı yapmıyor, yolculuğun diğer kısımlarında şahit olduğu kardeş kıskançlığı, çekememe, babanın gözüne girme ve ondan geriye kalacak makama konma meselelerinin hepsi küçük şehzadeye bu ikazları yapmasını gerektiriyor. Aslında senin kardeşlerin böyle iken böyle, hatta bende de gözleri var, diyemediği için bunu üslubunca yapıyor, şehzadenin durumu anlayıp yorumlamasına bırakıyor.

İnsanları dış görünüşüne göre değerlendirmeyen iyi niyetli peri kızının yaklaşımını görüyoruz.

Bunun yanı sıra bir yönetici olarak padişah ise taşıması gerekli olan yöneticilik vasfını taşımadığından yazar tarafından, “Ne yana çekseler o yana gidiyor.” İfadesiyle tenkit ediliyor. Bir idareci, dirayetli olur, kendisine gelen malumatı tartar, ölçer, biçer ve en doğru en isabetli kararı çoğunlukla vermek zorundadır. Böyle olmadığından yazar tarafından eleştirilerek geleceğin idarecilerine bu durum nazara verilir.

Sonunda büyükler bir kardeş kazığı daha atarlar ve küçük şehzadeyi yer altı dünyasında bırakıp babalarına söyleyecekleri yalanı düşünerek yola koyulurlar. Küçük şehzade düştüğü bu farklı dünyadan kurtulmanın çarelerini ararken açlık ve susuzlukla da imtihan olur. Sonunda yolu gelir yaşlı bir kadının kapısına dayanır,

¹⁰³ E. Cem Güney, age, s. 258

“Su” diye inler. O memlekette büyük bir susuzluk olduğunu yaşlı kadın üzülerək şu sözlerle ifade eder:

“Açma bu derdi açma! Bizim elde su zemzemden kıt, kandan pahalı... Hangi parmak gibi! İçinde senden benden büyük kurtlar olur; bu su yürek soğutmak için değil elbet! Haydi gönlüne bakma da ıslat kuruyan dudaklarını, dilin dışarı düşmesin oğul, der.

Aç ne bulur da yemez? Çıplak ne bulur da giyemez? Hele susuzluk hiçbirine benzemez. Öyle olur ki insanın susuzluğu bile su gibi içesi gelir; kurtlu da olsa kokmuş da olsa adı su ya! Şehzadenin bir eli varır bir eli varmaz, derken parmak parmak elini batırır; ıslak ıslak üstlerine sürer de biraz olsun dudakları yumuşar, dili dönmeye başlar.”¹⁰⁴

Şehzade, uzun ve çok meşakkatli maceralar atlatıp yer altı dünyasından Anka kuşunun kanadına binerek yeryüzüne yolculuğu sırasında yanına azık alır. Kuş, “Gak” deyince et; “Guk” deyince ona su verir.¹⁰⁵ Sonunda et tükenir ve yol bitmek üzereyken her şey tersine dönmeye başlar. Tam bu sırada şehzade ölmeyecek yerinden bir parça et keserek kuşun ağzına verir.¹⁰⁶

Pedagojik açıdan bu durum her ne kadar eleştirilebilirse de bizim inceleme alanımız olan psikolojik iletiler ve öteki iletiler açısından insan bir şeyi başarmak istiyorsa azmini elden bırakmamalı, gerektiği anda canından, kanından bile fedakârlıkta bulunabilmeli mesajını alıyoruz.

Nitelikli idareci başkalarının elinde oyuncak olmaz, başkalarının yönlendirmeleriyle hareket etmez.

Mükâfat ve cezada bir idarecinin kendi öz evlatları da olsa adaletten ayrılmadığına, ancak hak sahibinin onlara şefaathçi olması durumunda bir affin söz konusu olup affedilmelerine şahit oluruz. Padişah, çocukların düğünlerini yaptıktan sonra yine de baba oğul olmaları hasebiyle onları mirasından da mahrum bırakmayarak dünyalıklarını temin edebilecekleri memleketler bağışlar. Tacı, tahtı ve en büyük payı

¹⁰⁴ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 262

¹⁰⁵ E. Cem Güney, a.g.e., s. 274 – 275

¹⁰⁶ E. Cem Güney, a.g.e., s. 275

küçük oğluna bırakır. Neticede bir idarecide olması gereken vasıfları kendi üzerinde toplaması bakımından yiğitlik, cesaret, yılmadan usanmadan çalışma, dikkat, zekâ, incelik, sevgi, saygı, gayret etme, hataları affetme ve bağışlayıcı olma gibi birçok erdemini sıralandığı masal sonunda sosyolojik ileti olarak bunları saymak mümkündür. Ancak aynı ileti grubunu psikolojik ileti içinde de değerlendirmek mümkündür.

Ekonomik ve Öteki İletiler:

Bu iki paragrafta suyun mecburiyetten israfa düşmeden kullanılması işlendikten sonra sözü eline alan yazar öteki iletiler olarak aç, fakir ve ihtiyaç sahibi insanların içine düştükleri zaruret halinde neler hissettiklerini okurun nazarına veriyor. Bu durumdaki insanlara yardım etmenin karşı tarafı ne kadar sevindireceği vurgulanıyor. Nitekim yazarın bu düşüncesi, küçük şehzade tarafından yerine getirilerek o memleketin susuzluk sıkıntısı gidererek büyük sevaba girilmiştir.

Masal iki koldan ilerlerken padişah yurdunda önce küçük şehzade için yas tutulur ve çok geçmeden adı sanı unutulur. Kalan iki şehzade yanlarında getirdikleri peri kızlarıyla evlenme niyet ve isteklerini babalarına iletirler. Küçük kız kurada hiçbirine çıkmaz, gide gide Keloğlan'ın nasibine çıkar. Hâlbuki Keloğlan zannettikleri kılık değiştirmiş olan küçük şehzadeden başkası değildir. Kaderine düşen Keloğlan'a razı peri kızı şunları söyler:

“Ben kaderime razıyım başı kel olmuş ne çıkar, Allah insana başka türlü kellik vermesin! Diye yalvarır yakarır, yakarır ama padişahın padişahlık hali kalmamış ki... Kilimin dört ucunu suya bırakmış, ne yana çekseler o yana gidiyor...”¹⁰⁷

Masalın sonunda olayların tümü çözülür, küçük şehzade ortaya çıkar. Olan bitenden haberdar olan padişah bu kadar alçaklığa ve kardeş hıyanetine dayanamaz büyük ve ortanca şehzadelerin kellesini cellâda verecek olur. Küçük şehzade tam bu sırada araya girer affedilmelerini sağlar. Masal burada biter.

“Aman baba varsın herkes ettiğinden utansın; sen elini evlat kanına

¹⁰⁷E. Cem Güney, a.g.e., s. 287

bulaştırma... Ben hakkımı helal ettim; Tanrı da günahlarını affetsin, der. O zaman iki şehzadenin gözlerinden pişmanlık, gözyaşı olur; damla damla toplanıp, ılgıt ılgıt akar. Neredeyse varıp küçük şehzadenin ayağına kapanacak olurlar ama yaşta küçük olsa da başta büyük olduğu için kendisi onların eline varır...’’¹⁰⁸

3.1.7. Açıl Sofram Açıl

Bir Keloğlan masalı olan Açıl Sofram Açıl’da Keloğlan’ın keskin zekasına şahitlik ederiz. Kendisine yalan dolanla oyun oynayanlara hak ettikleri cezayı kendi cinsinden ödetir. Masalın başında bulduğu leblebiyi bir kuyuya düşüren Keloğlan’a periler bir sofraya hediye eder. Bu sofraya sihirli olduğu için sihirli sözcüğü söyleyince açılır ve dünyanın en güzel, en donanımlı sofralarından biri olur. Keloğlan bu, serde cömertlik de var paylaşmak da ama annesi temkinli, ana – oğul arasındaki diyalog şöyle gelişir:

“Ana ana, canım ana! Şu konu komşuyu bir yemeğe çağırırsak nasıl olur, diye sorar. Anası da:

Aman deyim oğul, herkesin gözü götürmez, ya şu halimize bir göz değerse? Gene de sen bilirsin... Sen kendi başını kayır, öyle de olur böyle de olur, ben yarım ekmeğin aç, yarım ekmeğin tokuyum, der. Der ama Keloğlan bu söze omuz silker.’’¹⁰⁹

Sosyolojik - Psikolojik İletiler:

Meşhur kahramanımız Keloğlan yaşadığı güzelliği komşularıyla da paylaşıp onlara ziyafet vermek ister. Bu konuda annesinin kıskançlık uyarısını dikkate almaz ve yapacağı iyilikte ısrarcı olur. Ekonomik ileti olarak da paylaşmanın güzelliğinin işlendiğini görüyoruz.

Annesinin korktuğu başlarına gelir ve o gece sofraya çalınır. Bunun üzerine Keloğlan yine aynı perili kuyuya gidip leblebisini ister. Kendisine leblebinin periler diyarında yemek yapıldığını ve bu kez sihirli bir değirmen vereceklerini söylerler.

¹⁰⁸ E. Cem Güney, a.g.e., s. 289

¹⁰⁹ E. Cem Güney, a.g.e., s. 129

Dediklerini de yaparlar.

“Değirmeni sağa çevirince altın akar, sola çevirince gümüş akar.”¹¹⁰ Böylece zengin olurlar ve kap kakak ne varsa parayla dolar taşar. Fakat hazıra dağlar dayanmaz demişler, zamanla paraları tükenir ve anası kel oğlunun önüne değirmeni getirir. Ancak değirmen ne sağa döner ne de sola. Kullanılmadığı zaman paslanacağını söylemelerine rağmen tembellik ettiğinden değirmen pas tutar çalışmaz olur.

Psikolojik ileti olarak sabırsızlık ve kararsızlığı gördüğümüz Keloğlan, aslında kendi tembelliğinin cezasını çeker. Fakat çalışmayan değirmenin kabahati perilerdeymiş gibi doğruca kuyunun yanına gelir, leblebisini ister. Kuyudan çıkan Arap Bacı ona:

*“Hamhum etme Keloğlan, sana öyle bir tokmak getirdim ki, kim haksızlık ederse, ‘Kudur tokmağım kudur’ dersin kudurur. Vurur da vurur, vurur da vurur...Sonra ‘dur tokmağım dur’ dersin durur, der, demesiyle kaybolması da bir olur.”*¹¹¹

Bu sihirli tokmakla eve dönen Keloğlan anasının meraklı bakışlarından ne sormak istediğini anlar ve tokmağa komutu verir. Bu komutla tokmak öyle bir çalışmaya başlar ki Keloğlan’ın kafasını gözünü patlatır. Anası da “Bu akılsız başa bu tokmak az bile...” deyince tokmakla anasının üzerine yürümeye kalkar, komut verir.¹¹² Ancak tokmak kalkmaz, öylece durur. Keloğlan yaptığı hatayı anlayıp anasının eline eteğine yapışır. Aralarında şu diyalog gelişir:

“Ana ana canım ana, hanımlardan hanım ana; ben ettim sen eyleme, diye yalvarır yakarır.

Neye derler ki ana gibi yar, vatan gibi diyar olmaz. Kel olsun, kötürüm olsun; ciğer paresini atar, atar ama başı darda kalınca da koşup tutar.

Bundan ötürü Keloğlan’ın anası da kuzucuğunun garip garip

¹¹⁰ E. Cem Güney, a.g.e., s. 132

¹¹¹ E. Cem Güney, a.g.e., s. 134

¹¹² E. Cem Güney, a.g.e., s. 135

meleyişine dayanamaz; suçunu, günahını bağışlar; sonra dizi dibine oturup bir güzel öğüt eyler:

A kel oğlum, keleş oğlum; yılan yılan iken toprağı bile kanaatle yalar. Bundan örnek alacak yerde gösterişe düşüp de elalemi başına toplamasaydın, o sofracık ne yiter ne biterdi; o güne de yeter bu güne de yeterdi.

Haydi o sofracıktan oldun, ya şu değirmene ne demeli? Allah yine yüzüne bakıp haline acıdı da bari bu işe koşulup sebeplensin diye bir de tutup bunu gönderdi. Dört ayağını uzatıp Tembel Ahmet gibi yatacağına bu değirmenin kulpuna yapışılacağı gibi yapışsaydın; sağ elin durursa sol elinle; sol elin yorulursa sağ elinle çevirseydin; ne paslanır ne küflenir; altın, gümüş dediğin evimize oluk gibi akardı.

Şimdi, son pişmanlık para etmez ama oğul, başına böyle bir felaket tokmağı indikten geri, belki aklın başına gelir de bundan sonra, ya Allah'ın verdiği ile kıt kanaat geçinir gidersin ya da tuttuğun, tutacağın işe koşulacağın gibi koşulsun. Günün birinde önu söğüt-lü değirmen olmasan bile, gözümün bebeği, evimin direği olursun inşallah, der.”¹¹³

Buraya kadar ana nasihatini dinleriz. Masalları incelediğimiz beş başlıktaki iletilerin tamamını görebildiğimiz bu cümleleri yazar şu paragrafla bağlar:

“Öğüt olur da kim tutmaz ki, Keloğlan tutmasın! Ana öğüdü, öğütlerin anasıdır der; ekmeğini tuza batırıp oturacak yerde varır, bir zorlu işe koşulur; gece demez, gündüz demez, yorulur mu yorulur; evlerine altın gibi oluk akmaz ama alın terinden öyle bir pırlanta yapar, öyle bir pırlanta yapar ki görenler parmağını ısırır. Gerçi sofralarını ne Arap bacı kurar ne kum hacı kaldırır; ille velakin eli kolu dert görmesin, iki cihanda yüzü ak olsun, yine anacığı serer, anacığı derler; yerler, içerler, öte yana geçerler. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...”¹¹⁴

Etik İletiler:

¹¹³ E. Cem Güney, age, s. 135 – 136

¹¹⁴ E. Cem Güney, age, s. 136

Dürüst olup, çalışarak ekmeğini taştan çıkarmak mümkündür. Tembellik asla iyi bir şey değildir. Tembellik sebebiyle mevcut elde edilenleri de kaybetmek zorunda kalabilirsin.

Psikolojik iletilerin bir kısmına bu bahsin baş tarafında değinmiştik. Son kısımda dikkatimizi çeken şu hususlara da değineceğiz:

Sabırlı ve kararlı bir şekilde hareket etme başarı ve mutluluk getirir. İyi yürekli ve iyiliksever olmalıyız fakat insanlar içinde kötü niyetli kişilerin de olabileceği ihtimalini aklımızdan çıkarmamalıyız. Bu arada iyilik yapayım derken başkalarının gıpta damarını tahrik etmemek gerekir.

Kişi bir haksızlık yaptığı zaman işi uzatmadan özür dilemeyi bilmelidir. Özür dileyen kişi de affedici olmalı, özrü kabul etmeli ve küskünlükler uzatılmamalıdır.

İnsanlar arasında en geçerli şey büyüklere saygı, sevgi ve dostluktur. Özellikle anaya saygının yeri bambaşkadır.

İnsanın ailesi, sahip olabileceği en güzel şeylerdendir.

Sosyolojik İletiler:

Masalda en önce karşımıza çıkan sosyolojik ileti, annelerin hiçbir zaman evlatlarının kötülüğünü istemeyeceğidir. Çocuklar ailelerinin sözünü dinlemedir. Ailede ben olmaz, biz vardır. Kişi sadece kendini değil, aile ferlerinin tamamını düşünmelidir.

Ekonomik İletiler:

Çalışan kazanır, mutlu olur. Hazıra dağlar olsa dayanmaz mesajlarını en çok hissettiğimiz masalda, paraya, mala, mülke tamah edenler onu elde etmek için her yola başvurabilirler, mesajını da görüyoruz. Nitekim Keloğlan'ın sofrasını kıskanan birileri sofrayı bir müddet istemek yerine tamamen sahip olmak için çalma yolunu tercih etmişlerdir.

Öteki İletiler:

Cömertlik güzel bir davranıştır. Cömertlik edeceğim diye başkalarının gıpta damarı tahrik edilmemelidir.

Kişi kendine güvenmeli ve fiziksel özellikleri sebebiyle başarı kaygısına düşmemelidir.

3.1.8. Köseadağı

Bu masalın başkahramanı Türkmen Beyi işlerini çekip çevirecek kâhya aramaktadır. Çevresindekilerden yana ağzı çok yandığından bu meseleyi çok sıkı tutmaktadır. Her tarafa haber salar, kâhyalık için müracaat edenlerin biri gelir diğeri gider. Bey, gelen bir adaya şunları sayıp döker:

“A benim kâhyam olası demiş, sen özü sözü doğru bir adama benziyorsun ama kâhyalık dediğin kıldan incedir. Otun, çöpün dilinden bilmeli, ağzızsız, dilsizlerin halinden anlamalısın ki emeğin boşa gitmesin. Şimdi, yüreğin atıyorsa seni bir sınayacağım...”¹¹⁵

Sosyolojik İletiler:

Burada bir idarecide aranan vasıfları çift taraflı görüyoruz. Birincisi, insanların yönetimine talip olan bey, yine bu iş için insan seçerken bu insanın taşınması gereken vasıfları sayıyor. İdareci konumunda olanlara ise, işe alınacak insanların en azından bu vasıfları taşınması gerektiği mesajı verilmiş oluyor.

Bey’in imtihanına maruz kalan kâhya adayı yollara düşer, yolu bir köye düşer. Yolculuğu sırasında arkadaşı ile hikmetli muhabbet ederler ama diğer adam bunları anlamaz. Eve gelip de misafirlerinin kim olduğunu soran akıllı kızıyla aralarında şu diyalog geçer:

“Kim bu konuk?”

Bilmem ki kızım, kösenin biri... Akıllı desem akıllı değil; deli desem deli değil! Yokuşu gördü böyle dedi... Ekinleri gördü şöyle dedi... Mezarlığı gördü öyle dedi... Hâsılı fındık kabuğunu doldurmayan şeyler söyledi durdu yolda. Kimine gülüp geçtim; kimine dönüp geçtim;

¹¹⁵ E. Cem Güney, age, s. 98

kimini duydum duymazlıktan geldim, deyince kızı gülümsemiş.

Baba, demiş, hâşâ akıl öğretmek gibi olmasın ya, bazen bir ima bin mana derler. Senin Köse de öyle üstün akıllı laf etmiş ki, bir findık kabuğuna değil yedi dünyaya sığmaz, ama sen bu kapalı sözlere bir anahtar uyduramamışsın yoksa...’’¹¹⁶

Yine sosyolojik ileti grubu olarak karşımıza çıkan bu paragrafta kişilerin söylediği sözlerin bizler tarafından anlaşılmasa bile bir imanın çok şey ifade edebileceği ve de anlaşılmayan bazı insanların hikmet küpü olabileceğine dikkat çekiliyor. Ayrıca üsluba dikkat edilirse kızın babasına bunları söylerken ataya, babaya saygı konusunu hiç incitmediğini görüyoruz. Ailede iletişim konusuna buradan dikkat çekildiğini görme imkânı buluyoruz.

Masalın sonunda Bey’in imtihanını geçen Köse kimden yardım aldığını şöyle itiraf eder:

“Bre beyim demiş; yalana borcum ne! Ben de az çok kaldırım çiğnedim ama doğrusu şu, koyunu diri, parayı geri getirme işine bir türlü akıl, sır erdirememiştim. Adam sen de, deyip de kulağımın ardına da atamazdım ya bunu. Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıp deyip düştüm yollara... Şura senin bura benim derken köyün birinde Allah bir kız çıkardı uğruma, meğer her sözün manası dilinin ucunda imiş. O söyledi ben yaptım... Gayri, kâhyalığı kime istersen ona ver. Ben bu yüzden yeni bir akıl öğrendim ya bu bana yeter!’’¹¹⁷

Bey, bu sözlerden sonra kızın aklına dilini ısırır. Köse’yi kendine damat yapar ve şu nasihati verir:

“Ey benim Köse damadım; bu dünya bir gemi, akıl yelkeni, fikir dümeni; kullan kendini, göreyim seni.’’¹¹⁸

Yine bu alıntı yaptığımız yerlerde birçok iletiyi bir arada görmek mümkündür.

¹¹⁶ E. Cem Güney, age, s. 101

¹¹⁷ E. Cem Güney, age, s. 104

¹¹⁸ E. Cem Güney, age, s. 104

Yönetici olacak kişinin doğru sözlü olması gerekliliği, üzerine aldığı işi başarmak gerekliliği, sorumluluk alacak insanların akıllı ve dürüst insanlar olmaları gerekliliği ve de son olarak dünyanın akıl ve fikir üzerine idare edildiği vurgulanır.

Etik İletiler:

Doğru sözlü olanlar eninde sonunda doğruluklarının karşılığını görürler. Nitekim masalımızda Köse, hem Bey'e damat oldu hem de kâhya.

Bir diğer ileti, kişileri dış görünüşüne göre değerlendirmenin doğru olmadığıdır. Masalda iki farklı yönden bunu gördük. Birincisi hikmetli sözler eden Köse önce anlaşılmadı. İkinci durum da ise, köy yerinde çok zeki ve imalı sözlerin ne anlama geleceğini çözebilen bir kız görüyoruz. Köylerde zeki, kafası çok çalışan ve hatta Bey'e gelin olabilecek vasıfta kızlar olabilir, mesajı veriliyor. Böylelikle bazen hem duyduklarını, okuduklarını bir çırpıda anlamayan veya çok basit gibi görünen sözlerde bin ima olabileceğini bize anlatan bir metinle karşılaşmış oluyoruz.

3.1.9. Üç Elma

Bu masalda ülkesini dirlik düzene kavuşturmuş olan padişahın evlat hasretine şahit oluruz. Konuyla ilgili çok dertli olan padişahı günlerden bir gün, güngörmüş umur görmüş biri şu sözleriyle avutmak ister:

“Padişahım demiş, derdini söylemeyen derman bulamaz; ne derdin, kederin var? Yanlış bir dala taş atan mı oldu, bir komşu kapısına yanlış gözle bakan mı oldu? Ne oldu, bu hal oldu sana?”¹¹⁹

Psikolojik İletiler:

Dertler paylaştıkça azalır, çok dertli, hüzünlü gördüğümüz kişilerin halini, hatırını sormalı ve onlar için yapabileceğimiz bir şey varsa yapmalıyız. Dostluk, yakınlık bunu gerektirir.

Diğer bir ileti şudur: Evlatsızlık öyle bir acıdır ki dünyalar senin olsa onun yerini

¹¹⁹ E. Cem Güney, age, s. 120

dolduracak bir boşluk yoktur.

Bir başka ileti de şöyledir: İnsanoğlu kendi adını yaşatacak arayışlar içerisinde. Kurduğu düzenin yaşaması, soyunun yaşaması, neslinin devam etmesi hayatta çok arzulanan şeyler arasındadır. Bunlar olmadığında insan üzülür.

Çocuk, eşler arasındaki muhabbeti arttırır, aile kavramını pekiştirir. Çocuk, mutluluk sebebidir.

Sosyolojik İletiler:

Bir devlet adamının canını çok sıkacak, onu kedere sokacak şeylerden bazıları, ülkede yanlış iş yapanlar, doğruluktan ayrılanlar ve de komşusuna kötülük düşünenler olduğunda söz konusu olabilmektedir. Devlet adamı böyle haller olduğunda kederlenmeli, bu işleri düzeltmeye kafa yormalıdır.

3.1.10. Külkedisi

Çok meşhur ve bilinen batı klasiklerinden biriyle aynı adı paylaşan masal, aslında bir Keloğlan masalıdır. Çalışmadan, ocak başında yatıp durması, oradan hiç kalkmaması ve küle toza bulanması sebebiyle kendisine bu isim layık görüldüğünden masalımıza da bu isim verilmiş. Daha masalın ismiyle tembelliğin tenkit edildiğini görüyoruz.

Günlerden bir gün sabrı iyice tükenen anası Keloğlan'a:

“Ay oğlum, a keleş oğlun, bu tembellik sana kimden bulaştı böyle? Baban rahmetli ekmeğini taştan çıkarırdı. Anan olacak kara yazılıyı da görüyorsun işte, başını taştan taşa vuruyor, ya sen! Bir oturduğun yerde kırk yıl oturuyorsun, ya da ‘ver yiyeyim, ört yatayım, gözle canım çıkmasın’ diyorsun, ama ben bugün varım yarın yoğum. Kim kime bir tas su verir.

Başın kel olmuş ne çıkar, Allah başka türlü kellik vermesin, elin kolun var; gücün, kuvvetin yerinde, taşı sıksan suyunu çıkarırsın, daha olmazsa ne eder eder, iki elle bir başını geçindirirsin...”¹²⁰

¹²⁰E. Cem Güney, age, s. 139

Sosyolojik İletiler:

Keloğlan masallarının hemen hemen tamamında karşımıza çıkan çalışkanlık vurgusu bu masalda da işlenir.

Gayretli olma, çalışma, çabalama övülür.

Gençlik, gücün, kuvvetin yerinde olması, her şeyin vaktinde, zamanında yapılması gerekliliği burada da karşılaştığımız iletilerdir.

Büyüklerin sözleri ve nasihatleri dinlenilmelidir.

Psikolojik İletiler:

İnsan, dış görünüşü sebebiyle kendini toplumdaki soyutlamamalıdır. Fiziksel kusurlar insanın topluma karışmasına, çalışmasına mani şeyler değildir. Asıl sıkıntılı olan manevi kusurlar, kişilik problemleridir. İnsanı toplumdaki uzaklaştıran şeyler böyle kelliştir, yoksa saçın olmaması bir kusur değildir.

Doğuştan sahip olduğumuz kellik vb özürler bizi hayattan koparmamalı, sahip olduğumuz diğer yönlerimizle bu açığımızı telafi etmeliyiz. Asla kendimizi toplumdaki koparıp eve kapatmamalıyız, iletilerini almak mümkündür.

Masalın devamında anasının teşvikiyle evden ayrılan Keloğlan iş bulmaya, bir baltaya sap olmaya çalışır çabalar. Onca yıl yatıp yuvarlandıktan sonra paha biçilmez hayat tecrübeleriyle eve döner. Üstelik eve gelin olarak getirdiği kız da çıka çıka bir balkabağı çıkar. O günden sonra yaşadığı tecrübelerin rehberliğinde, anasının nasihatleri eşliğinde çalışkan, evini geçindirip giden bir delikanlı olur, çıkar.

Psikolojik ileti olarak, baştan sona çalışkanlığın insana kazandıracacağı dinamiklik ele alınıyor. Tabir yerindeyse çalışan demir paslanmaz, mesajı veriliyor.

Etik İletiler:

Keloğlan çıktığı yolculukta kademeli olarak bir şeyler verir, alır ve en sonunda bir gelin kızla eve döner. Ancak elde ettiği şeylerde hep bir alavere dalavere

bulunmaktadır. Gerçi bunları yoktan yere yapmaz, karşı tarafın sözünde durması ve emanete ihanet etmesi sebebiyle yapar. Dolayısıyla emanete ihanet edenler, cezasız kalmaz iletisini görürüz.

Keloğlan'ın kendine bakan yönüyle de elde ettiğini düşündüğü kazanç eve bir gelin değil; tencerede kaynayacak ve yemek olacak bir balkabağından başka bir şey değildir. Dolayısıyla haksız bir şekilde elde ederken çok büyük şeyler kazandığımızı zannetsek de aslında elimizde bir kazanç yoktur. Asıl kazanç, çalışmada ve gayret etmede; bunların ötesinde bunu keşfetmededir.

3.1.11. Üç Turunçlar

Bu masalda bir yetimin bedduasını alan şehzadenin derde yakalanmasını ve bunun çözümlenmesini okuruz. Birçok iletinin görüldüğü masalda, şehzadenin derdine derman arayan padişaha Ak Vezir şunları tavsiye eder:

“Padişahım demiş, yetime kılıç kalkmaz; iyisi mi gönül almak Kâbe yapmaktır, deyin de öyle bir çeşme yaptırın öyle bir çeşme yaptırın ki, bir oluğundan bal, bir oluğundan kaymak aksın. Gayrı anadan öksüz, babadan yetim kim var kim yoksa gelsin bu çeşmeye; bal mı istiyor bal doldursun, kaymak mı istiyor kaymak doldursun küpüne! Bu yüzü gülmedik yetimlerin yüzü gülerse, talih de şehzademizin yüzüne güler.”¹²¹

Sosyolojik İletiler:

İdareciler, ellerinin altındaki öksüz ve yetimlerin bakımını görümünü ihmal etmemelidirler.

Yapılan iyilikler karşılıksız kalmaz.

İyilik eden iyilik bulur.

Sahtekârlar eninde sonunda yaptıklarının cezasını çekerler.

¹²¹ E. Cem Güney, age, s. 49

Yalancının yalanı en sonunda kendi ayağına dolanır.

Öteki İletiler:

İdareciler, fakirin, öksüz ve yetimin ihtiyaçlarını gidererek onların duasını almalıdırlar.

İyilik eden iyilik bulur.

İyi niyetli olan insanlar, güzel düşünür, moral ve motivasyonunu korur. Diğer insanlara göre her zaman daha mutludurlar.

3.1.12. Sedef Bacı

Masalda üç oğlu ve bir kızıyla dul kalan bir padişahın, vezirinin kızıyla evlenerek çocuklarına yaşattığı üvey anne dramı işlenir. Üvey anne ve onun babası Kara Vezir aynı zamanda büyü işinde de mahirdirler. Padişahın tahtında ve saltanatında gözü olan baba – kızın sarayda çevirdikleri dolaplar en sonunda anlaşılır ve üç kardeş mutlu sona ulaşır. Metinden alıntılarla bu masalda işlenen iletilere bakalım.

Birbirinden ayrılmak zorunda kalacak olan kardeşlerin geceleri bir araya gelip dertleşmeleri üvey ana tarafından fark edilir ve onların bu dertleşmelerini kendi başına örülen bir çorap sanır. Yazar kardeşlik duygusunu şu cümleyle nazara verir:

“Bir var ki bacı kardeş ciğerdir, birbirinden ayrılır mı? Geceleri baş başa verip başlarına gelenleri bir söyler, iki dökerlermiş.”¹²²

Büyüyle üç kuşa dönüşen erkek kardeşlerin ardından kız kardeşin dünya başına zindan olur ve şöyle düşünür:

“Ya dağ dağ dolaşır bulurum ya da araya araya yollarında ölürüm; dünyaya geldim de ne buldum sanki! Demiş ve o gece sular uyurken

¹²²E. Cem Güney, age, s. 73

bir fedai başını alıp yollara düşmüş. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş..."¹²³

Masalın sonuna doğru kız kardeş erkeklere yapılan büyüyü bozmak için hiç konuşmadan örgü örmek zorundadır. Bunlar olurken kıza bir şehzade talip olmuş ve yakında evlilik gözükmektedir. Geceleri kardeşleriyle görüşen kız iftiraya uğrar ve sorguya çekilir. Yazar bu durumu şöyle anlatır:

*“Padişah oğlu, Sedef Kız’ın üstüne toz kondurmak istememiş ama üç gün üç gece kollayıp da söylenenlerin harfi harfine doğru olduğunu görünce neye uğradığını bilememiş. Hemen çağırıp soru suale çekmişler ama biçare kız, ne örgüsünü bırakmış elinden ne de bir kelam çıkmış dilinden; her sorulan bir damla yaş olmuş gözünde... Velâkin onun gözüne gözyaşına kim bakar gayri... ‘Sükût ikrardır’ deyip büyüçülüğüne hükmetmişler; ‘Böylesi güzelin güzelliği başını yesin.’ deyip, başını istemişler cellâttan!”*¹²⁴

Masalın sonunda kim büyüçü kim iyi niyetli her şey anlaşılır. Mutlu sonla biten masalda kötüler de cezasız kalmaz. Yazarın cümlelerine bakalım:

*“Padişah, Sedef Kız’ın sedeften de arı bir kız olduğunu anlayıp kendi oğluna almış. Üstelik üç kızını da Sedef Kız’ın üç kardeşine vermiş. Bunlar kırk gün kırk gece düğün eylerken öte yandan da üvey anaları olacak kara vezir kızının kırk katıra mı kırk satıra mı verildiği haberi gelmesin mi? Eee, eden bulur, etmeyenler erer muradına, biz çıkalım kerevetine...”*¹²⁵

Etik İletiler:

Makam ve mansıp için padişahın dul kalışını fırsat bilen Kara Vezir önce kızını padişaha vererek yakınlık kurar. Bunun peşine kızıyla birlikte dürüstlikle ilgisi olmayan, büyüye de başvurmak suretiyle yalana kapı aralarlar. Dürüst olmayanlar eninde sonunda kaybeder mesajı alıyoruz.

¹²³ E. Cem Güney, age, s. 74

¹²⁴ E. Cem Güney, age, s. 78

¹²⁵ E. Cem Güney, age, s. 80

Yalan söyleyerek, iftira atarak insanları arkadan vurmak doğru bir davranış değildir.

Yalan, eninde sonunda söyleyenin ayağına dolanır.

Bir takım hilelere başvurarak başkalarının sırtından geçinenler gün gelir kendileri acınacak hale düşerler.

Başkalarını aldatarak kazanç sağlamak doğru bir davranış değildir.

Psikolojik İletiler:

Eğer insanoğlu isterse sabır ve kararlılıkla her zorluğun üstesinden gelebilir. Zorluklar karşısında pes etmemeli, mücadeleye devam etmelidir.

Hayatta insanın başına sıkıntılar gelmeye başladı mı ardı sonu kesilmeyecek sanılır. Fakat Allah bir kulunu ne kadar bunaltırsa o kadar da sevindirir. Umudunu yitirmemelidir.

Kıskanç insanlar sürekli bir kıyas içerisinde olduklarından mutlu olmaları mümkün değildir. İstedikleri şeyi elde etseler bile kıyas yapıp elde etmek isteyecekleri şeyler mutlaka olacaktır. Üstelik bu huyun sonu iyi şeyler getirmez.

İyiler daima kazanır, kötüler eninde sonunda zarara uğrarlar. Hatta bazen kötülüklerinin bedelini kendi canlarıyla öderler.

Masalda en çok öne çıkan ileti ise kardeşlik duygusudur. En kuvvetli işlenen ileti budur. Dört kardeşin birbirine olan bağlılıkları hepsinin hayata yeniden dönüşünü sağlar. Kardeşler birbirinden haberdar olmalı, iyi ve kötü günde birbirlerinin yanında olmalıdırlar. Kardeş kavramı iyidir, kardeşsizlik iyi bir durum değildir. Masalda da Sedef Kız olmasa erkeklerin kurtulması imkânsızdı. Kardeşleri için canını bile vermek üzereydi. Kardeşler birbirlerine karşı fedakârlık yaparlar, yapmalılar.

Sosyolojik İletiler:

Birlikte yaşayan aileler ve de kardeşler mutlu olurlar. Üvey anneler bazen çocuklarına

kötü davranabilir. Burada baba denge sağlayıcı olmalıdır. Masalda babaya bakan yönüyle bu mesajı göremedik, o da evlatlarından ayrı düşmek suretiyle bunun cezasını ödedi.

Yöneticiler evlenecekleri insana, kendine yakın olacak insanlara dikkat etmelidir. Bu insanlar güvenilir ve padişahla beraber halkı düşünen tipler olmalıdır. Bu konuda yönetici uyanık olmalıdır. Aksi halde tacı da tahtı da elden gidebilir. Hatta çocuklarından dahi olabilir.

Ekonomik İletiler:

Paraya ve makama çok değer vererek onu hayatının gayesi yapanlar bunlara ulaşmak için her yolu mubah sayarlar. Gözünü hırs bürüyen insanlar en yakın çevrelerine bile zarar verebilirler.

Kanaat bitmez bir hazinedir.

İnsanın hayatında makamlardan, paradan daha değerli olan şey ailesi, kardeşleridir.

3.1.13. Hamur Bebek

Çocukları olmayan yaşlı çiftin ahir ömürlerinde gönüllerine yeniden çocuk sahibi olma isteği düşer. Evin hanımı ve beyi arasında konu şöyle konuşulur:

“Hılı, der.

Kocası da başını çevirir:

Yine ne var dertli Dılı, der.

Ne olacak bre efendi, gayrı yaşımız yetmiş, işimiz bitmiş, belimizden aşağısı toprak! Kurban olduğum Allah, bize bugüne kadar bir evlat vermedi, vermedi ama yine de ululuğundan umut kesilmez; kuru ağaca yeşil kan süren, neye kadir değil ki... Şimdi, bismillah deyip şu bir avuç unu da yoğursam, yoğurduğum hamurdan bir bebek yapsam ne dersin? Yapması bizden yaşatması Allah'tan... Ne yapalım, bu güne dek her

*çareye başvurduk; bir de bu çareye el atalım da, güvendiğimiz dallar kırılır gelirse, gayri bahtımıza küseriz, der.*¹²⁶

Masalın ilerleyen bölümünde gerçekten hamur bebek canlanır. Hılı ile Dılı sevinçten ne yapacaklarını şaşırırlar. Biri çocuğun kolunu diğeri bacağını koparır, geri kalan gövdesi de ateşte kaynamakta olan süte düşer, süt köpürür bebek kaybolur gider. Anne baba öyle bir figan ederler ki dağa, taşta, ağaçlara, kuşlara, güllere, bülbüllere bu ağıt dağılır gider. Sonunda Keloğlan'ın kulağına kadar gelir. Keloğlan bu meseleye kayıtsız kalır ve bir çobanla karşılaşır. Çoban ona böyle bir konuda duyarsız kalmanın yanlışlığını şu sözlerle anlatır:

*“Keloğlan, der; sen başından büyük laf ediyorsun ama kazın ayağı öyle değil... Öyle olsaydı cümle âlem Çıtçıtıl Bey için ah ü zar eder miydi? Şimdi sen de adam olayım dersen ne nefsini kayır ne de elalem-den kendini ayır; ağlayanla ağla, gülenle gül! Daha da yiğitsen herkesin yorulduğu yere bir han yap. Dünya dönerse ancak böylelerinin yüzüsu hürmetine döner, der...”*¹²⁷

Çobanın sözleri üzerine Keloğlan gaflet uykusundan uyanır, bu zatın ne demek istediğini çözer. Kendisi de garip ve kimsesiz olan Keloğlan yaralı bu iki yaşlı insanın kapisını çalar. Hılı'nın ve Dılı'nın elini öptükten sonra onlara:

*“Tanımadınız mı beni, der; Keloğlan derler bana, her evin oğluyum ben! İlle velâkin bundan geri sizin oğlunuz olacağım; dediğiniz yerde ölüp, kal dediğiniz yerde kalacağım!*¹²⁸

Karı koca kulaklarına inanamaz ve aralarında şu konuşma geçer:

“Gördün mü karıcığım, ben sana Allah'tan umut kesilmez dememiş miydim? Öyle vermeyen Allah böyle verdi. Hem öyle bir evlat verdi ki her eve nasip olmaz bunun gibisi... Yaşarsak elimize bir tas su verir; ölürsek, ardımızdan mevlit okur; bizim de istediğimiz bu değil miydi, muradımız hâsıl oldu işte, der.

¹²⁶ E. Cem Güney, age, s. 88

¹²⁷ E. Cem Güney, age, s. 95

¹²⁸ E. Cem Güney, age, s. 95

O günden sonra yer, içer muratlarından geçerler...¹²⁹

Psikolojik İletiler:

İnsan bazen hiç beklemediği bir iyiliğe bir güzelliğe uğrayabilir. Hayatta bazı olumsuzluklar olsa bile insan hiçbir zaman Allah'tan umudunu kesmemelidir.

İyi yürekli, iyi niyetli insanlara Allah'ın mükâfatı boldur, onları hiç beklemedikleri Şekilde sevindirebilir.

Allah'a tevekkül ve dua insana huzur verir.

Dua çok gcl bir iksirdir. Kalpten ve inanarak yapılan dualar kabul olur. Allah, samimi yapılan dualara mutlaka cevap verir.

Aile fertleri birbirine karşı her zaman sevgi dolu olmalı, yaşlılıkta ve gençlikte aile sevgi ve saygı temeli üzerine devam etmelidir.

Sosyolojik İletiler:

Aile toplumun en temel yapıtaŐıdır. Çocuklar bir ailenin devamı ve mutluluğu için çok önemlidir. ocuk sahibi olamayanlar çok üzülürler, böyle ailelere teselli verecek giriŐimlerde bulunmak gerekir. Bu tip ailelerin çocuklarla vakit geçirmesine imkân oluşturmak lazımdır.

Ailede biz duygusu ön plandadır.

Çocuklar anne babalarına itaatkr olmalıdır.

Anne baba koŐsulsuz bir Şekilde çocuklarının iyiliklerini ister, çocukların da bunu iyi bilerek ailenin taleplerine müspet cevap vermeleri gerekir.

3.1.14. Perili El

El üstünde büyütülen dünyalar güzeli bir kızıcağız anne ve babasını yakın arayla

¹²⁹ E. Cem Güney, age, s. 96

kaybeder. Çok üzülür, aradan çok zaman geçmeden kısmeti çıkar ve iyi bir adamla evlenir.

“Bu adam alnının teriyle geçindiği için evin bütün işi Gül Kız’a bakıyormuş.”¹³⁰

Gel gelelim, Gül Kız el üstünde büyütüldüğü için ömründe ne ocak başı görmüş ne tandır aş... Ne elleri işe varıyormuş ne parmakları dikişe... Ocaklar is bağlamış, süpürülmeye, süpürülmeye... Örümcekler ağ bağlamış silinmeye, silinmeye... Hâsılı kelam, evin yüzüne bakılmaz olmuş. Eee, evin yüzüne bakılmazsa, bu evi çekip çevirenin yüzüne bakılır mı, gül değil, isterse gülden gönüllü olsun. Konu komşu çoktan ayağını kesmiş ya kocası ne yapsın! Evin dirliği, düzeni bozulmasın diye, yağı yavan dememiş, katlanacağı kadar katlanmış, bir güne bir gün ağzını açıp da karısına bir çift söz dokundurmamış. İyi ama güzellik dediğin peynir ekmekle yenmez ki... Son sonu o da alnını kırıştırıp, yüzünü kızartmaya başlamış.”¹³¹

Evde huzuru kaçan Gül Kız kocasındaki değişikliği ve sebebini anlar ancak elden gelen yok. Ellerini açıp içini Yaradan’a döker:

“Hey Allah’ım, iki elim on parmağım var ama işe güce varmıyor, varsa bile, yaramıyor; ya kaş yapayım derken göz çıkarıyorum ya da yaptığım işi ağzıma yüzüme bulaştırıyorum. Bu gidişle evim ocağım başıma yıkılacak, görüp güvendiğim sensin. Sen bana bir çare halk et Allah’ım, diye...”

Bir gün yine böyle ah ü vah ederken evin içinde nur yüzlü bir hatuncuk peyda olmuş.

A gül kızım güllü kızım, ne diye gözlerini sele veriyorsun? Yaratan yaratırken senin de her parmağına bir hüner vererek yaratmış ama demir bile paslanır işlemeye işlemeye... Anan rahmetli, seni gül yerine koyup da göğsünde taşıyacağına, önüne iş verip de parmaklarını işletseydi, ellerin her işe yarardı şimdi... Sen de evini ocağını

¹³⁰ E. Cem Güney, age, s. 106

¹³¹ E. Cem Güney, age, s. 106

göl gibi yapar, kendi yüzünü de ağartırdın kocanın yüzünü de... Velâkin ne malum olmaz ki analara! Bugün başına gelenler onu da rahat uyutmuyor kabrinde. Bereket versin ki sağlığında yetim görse yedirir, yoksul görse giydirirdi de onların yüzü suyu hürmetine on peri getirdim sana.¹³²

Bu görüşmeden sonra Gül Kız kendisine hediye edilen on peri kızıyla evinin işini, aşını bir güzel yapıp eşinin gönlünü hoş etmiş.

“Adamcağızın gözü gönlü açılıp baktıkça bakası gelmiş. Hele o yemekler, misk gibi; ömründe tatmadığı şeyler, yedikçe yiyesi gelmiş.

İlahi evimin gülü, ocağımın bülbülü, demiş. Elin kolun dert görme-sin, iki cihanda yüzün ak olsun; gayrı evimiz eve benzeyip, ocağımızın tadı, tuzu yerine geldi.

... onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine...¹³³

Psikolojik İletiler:

İnsan bazen beklemediği güzelliklerle karşılaşabilir, önüne çıkan fırsatları iyi değerlendirmeyi bilmelidir. Bazı olumsuzluklar yaşasak bile Allah’a dua ve tevekkülle yaşadığımız bazı olumsuzluklarla baş edebiliriz. Samimi ve yürekten yapılan duaya eninde sonunda cevap verilir. Kul sıkışınca Allah yardım gönderir, kulunu aşırı derecede bunaltmaz.

Sosyolojik İletiler:

Ailede huzur adına kadına çok iş düşer. Yuwayı dişi kuş yapar, bu dişi kuş evin genel tertip düzenini, mutfağını güzel tutarsa kocasının da gönlünü kazanmış; komşularına da iyi bir intiba bırakma şansı yakalamış olur.

İnsan, kendisine verilmiş ellerini kullanmayı, iş – güç öğrenmeyi ihmal etmemelidir. Özellikle anneler kızlarını yetiştirirken onlara bir işin ucundan tutturarak kıza hayatı boyunca lazım olacak şeyleri yavaş yavaş öğretmelidirler. Eğer bir anne

¹³² E. Cem Güney, age, s. 108 – 109

¹³³ E. Cem Güney, age, s. 110

kızına hiçbir şey öğretmezse ona iyilik değil kötülük etmiş olur.

Güzel yemekler ve tertipli ev eşlerin hoşuna giden bir şeydir. Kadının bu hususu ihmal etmemesi ailede huzur vesilesidir.

Öteki İletiler:

Kişi daima tertipli, temiz ve düzenli olmalıdır. Kendisi böyle olmakla birlikte evinin barkının da aynı şekilde olması gereklidir.

Yetimleri yedirmek, yoksulları giydirmek, ihtiyaç sahibinin elinden tutmak faziletli bir davranıştır.

3.1.15. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız

Bu masalda yaşlılık günlerini yaşayan çiftin evlat hasreti dile getirilir. İhtiyarlık zamanlarında eğer olsaydı bir kızları ve oğulları onunla neler yapacaklarını, onları nasıl büyüteceklerini birbirlerine anlatıp, Allah'tan ümit kesilmez diyerek bol bol dua ederler evlat için.¹³⁴

Ana, sırma saçlı kız ister, gönlünden gelerek. Kızını da kimselere değil, padişaha gelin verir ancak. Fakat kocası da karısının hayaline kendi hayalini ekler farkında olmadan:

“Hele sen bir sus sultan anası, demiş. Olsa ile bulsa bir araya gelse, sana sırma saçlı kız veren Allah, bana da altın perçemli bir oğlan verse, yemez yedirir, giyemez giydirir, okutur dokutur ben de öyle bir adam ederdim ki alimallah görenlerin edenlerin parmağı ağzında kalırdı...”

Bu kadar yükseklerden uçunca karısı dayanamamış.

Bre Edi, demiş, büyük lokma ye de büyük söz söyleme, ya Allah böyle altın perçemli çocuk yerine tutar da sana bir Keloğlan verirse...”¹³⁵

Karı koca arada kurdukları hayallere gülmüşler arada hüzünlenmişler. Nasıl

¹³⁴ E. Cem Güney, age, s. 112, 113

¹³⁵ E. Cem Güney, age, s. 113

olsa hayal deyip geçmemişler, Allah'a karşı bir edepsizlik etmekten de çekinerek, O'ndan gelene itiraz edilmeyeceğini vurgulama sadedinde Büdü şunları söylemiş:

“İlahi Edi, demiş, veren Allah bize bir evlat versin de varsın Keloğlan olsun. Sen onları gözüne kestiremiyorsun ama keloğlanların yüzü ak, alnı açık; kulağı delik, gözü pek olur. Eli elden kalmaz dili dilden... Attığını vurur, tuttuğunu koparır; seni beni değil, şeytani bile suya götürür susuz getirir; insan mürüvvet görürse böylelerinden görür. İyisi mi kuru yerde yatıp da minare kadar rüya görmeyelim.”¹³⁶

Derken karı koca aralıksız duaya devam etmişler ve bir gün eşref saatlerine denk gelir. Sabah uyandıklarında başuçlarında sırma saçlı kızla altın perçemli oğlanı bulurlar. Bu kadar güzel çocuklar olur da bu kadar güzelliği gözü götürmeyenler olmaz mı? Cinler bu çocukları kendilerinininkiyle değiştirirler. Uzun uğraştan sonra Edi ile Büdü yavrularına kavuşur. Tıpkı kurup kuruşturdukları gibi kızını padişaha gelin verirler; oğlana da sultan alırlar.¹³⁷

Psikolojik İletiler:

İnsan elde edemediği şeyler sebebiyle üzülmemeli, elindekilerin kıymetini bilmeli. Kendinde olan veya olmayan şeyle dışarıdakileri kıyas etmemeli. Bu durum mutsuzluk sebebidir.

Sosyolojik İletiler:

Aile çok önemli bir kavramdır. Birbirini anlayan, birbirine anlayışla yaklaşan eşlerin yuvaları mutluluk saçar. Böyle yuvada dünyaya gelen ve yetişen çocuklar, yani sevgi saygı atmosferinde yetişen çocuklar çok değerli fertler olurlar. Öyle ki böyle kızlar ancak şehzadelere, böyle oğlanlar ancak sultanlara layık olurlar.

Çocuklar aileleri için mutluluk vesilesidir. Çocukların sağlığı ve hayatta kalması

¹³⁶ E. Cem Güney, age, s. 113

¹³⁷ E. Cem Güney, age, s. 118

için ailenin yapamayacağı fedakârlık yoktur. Çocuksuz aileler onların varlığını hayal ederek teselli olurlar.

Öteki İletiler:

İnsan her zaman ihtiyatlı olmalı, kendini olmayacak hayallere kaptırıp, sonu mutsuzluk getirecek umutlara düşmemelidir.

Dua, öyle güçlü bir iksirdir ki en olmayacak şeyleri dahi oldurur. Allah'a dua etmek, tevekkül etmek insanlara huzur ve güven verir. Allah, hiç beklenmedik zamanlarda beklenmedik ihsanlarda bulunabilir, Ondan ümidi kesmek doğru değildir.

Allah'tan çok şey istenir ama O'nun verdiği bizim için en hayırlı olanıdır. O'ndan gelene rıza göstermek kulluk görevidir.

3.1.16. Çiçek Kızla Çiğdem Kardeş

Bu masal bir karakter tahliliyle başlar. Burada anlatılan bir karakterle ilerleyecek masalda iyi şeyler geçmeyeceğinin sinyalleri verilir. Ancak ummadığın taş baş yarar misali öz babaları ikinci eşinin yalanlarıyla öz çocuklarını ormana terk eder. Biri oğlan diğeri kız, iki kardeş birbirlerine yoldaş olurlar, ağaç kovukları evleri olur gökyüzü yorganları.

Bir gün ormanda perili sudan içen oğlan hikmeti Hüda geyiğe dönüşür ama konuşabilmektedir. İlerleyen günlerden birinde bu geyik avcılarının ablasını bulmasından korkarak dikkati üzerine çeker. İşin içinde bir sır olduğunu hisseden avcı aynı zamanda şehzadedir. Uzun takipler ve uğraşlar sonunda tılsımı çözer.

Masal sonunda kötü baba Arangu ile ağzı yalan yumağı ikinci karısı üvey anne Yalangu cezalarını çekerler. Baştan kaderleri kötü giden masum kardeşlere de saray yolu görünür. Masaldan alıntılarla hangi iletilerin işlendiğini inceleyelim:

“... Memleketin birinde Arangu mu derler ne derler; ağzı kara,

yüzü kara, on parmağı yağlı kara biri varmış. Cim karnında bir noktaymış ama kendini dev aynasında gördüğü için mi nedir burnu Kaf Dağ'ında gezer; gördüğünden göz kirası istermiş. Beleş olsun da onun için İncili Çavuş'un kaftanı olmazsa Nasrettin Hoca'nın yamalı hırkası olsun, öper başına kormuş. Ve lakin mal canın yongasıdır, kim bir tüyünü verir ona, eloğlu 'Dah' der sürüp de giderse yok mu gayrı köpürür küplere biner; karasını, boyasını bulaştırmadık bir yerini bırakmazmış adamın.

Bu yüzden yedi köyden kovulmuş ama neye derler ki, huy canın altındadır diye; her gittiği yere huyunu suyunu da götürmüş.

Taş olsa dayanır mı onun bu haline! Günün birinde ağzı yumuk hatuncuğu kahrından, zehrinden göçüp gitmiş. Adamın gözleri bile yaşarmamış ama boynu bükülü kalan iki kuzucuğu 'ana' diye meleyip durmuş...

...onların ahına vahına kim bakar; üç gün geçmiş geçmemiş, telli pullu biri gelip analarının yerine kurulmuş; adı da Yalungu mu ne imiş.

Kuzucuklar onda ana kokusu bulamadıkları için ana demeye dilleri varmamış ama korku belası bir dediğini iki etmemişler...

Hele veren Allah kendisine bir evlat vermeyince o iki yetim iki diken olup gözlerine batmaya başlamış. Gayrı evin içinde görmek ister mi onları; saman altından su yürüterek başlarında bir dolap çevirmeye kurulmuş...¹³⁸

"Dediğin doğru bacı; o eve dönüp de bir direğe bağlanmaktansa, bu dağlarda çiçekler, çiğdemler gibi yaşayalım daha iyi, onları koruyan Allah, bizi de korur inşallah."¹³⁹

"Doğru söylüyorsun kardeş doğru... Allah o kötünün yüzünü bir daha göstermesin de ne yapalım, her belaya boyun eğerez. Dünyada bitmeyen ne var ki! Bir gün gelir bu mihnetler biter; Allah biterinden versin de beterinden vermesin; hele bir suya kavuşalım da bakalım Allah daha neler gösterecek!"¹⁴⁰

¹³⁸ E. Cem Güney, *Az Gittim Uz Gittim*, İstanbul, 1962, Doğan Kardeş Yayınları, s. 7–8

¹³⁹ E. Cem Güney, a.g.e., s. 14

¹⁴⁰ E. Cem Güney, a.g.e., s. 18

“Şehzade olanı biteni duyunca vurulmuşa dönmüş: Çiçek kız, demiş; bu dünya etme bulma dünyasıdır. Onlar size ettiklerini bulmuş, kendi eştikleri kuyuya kendileri düşmüş; arkalarından gözyaşı dökceğinize kınalar yakın ellerinize; gayrı gün sizin devran sizin; ne diye bu dağ başında kurda kuşa yem olacaksınız? Köşküm, sarayım ne güne duruyor; gelin götürüyüm sizi...”¹⁴¹

“Ne diyeceğini bilememiş şehzade:

Çiçeklerden çiçek kız, demiş; yılmasına insanlardan gözünüz yılmış ama beş parmak bir olmaz: İnsan vardır evladının kanına ekmek doğrar Arangu gibi. İnsan vardır, güneşe bile karasını bulaştırır Yalangu gibi. Ve lakin öyle insanlar da vardır ki herkesin yoluna başına kor; her yıkılan köprüye götürür taşını kor; gülden gönüllü, bülbülden tatlı dillidir insan; hele senin gibisi, senin gibisi...”¹⁴²

Etik İletiler:

İnsan her zaman doğru sözlü olmalıdır. Yalanla, dolanla bir yere varılmaz.

Hileyle elde edilen kazançlar bir gün mutlaka kaybedilir ve böyle kazançlar değerlidir, sahibini sürekli tedirgin edeceğinden – ettiğinden mutluluk getirmez. İnsan sürekli elde ettiklerini kaybedeceği endişesini taşır.

Sözlerinde ve davranışlarında dürüst olmayan kişiler bir yerde barınamazlar, yedi köyden kovulurlar.

Psikolojik İletiler:

İyiler, eninde sonunda hak ettikleri mutluluğu yakalar.

Kötüler yaptıklarının cezasını çekerler.

Herkes kendi ettiğini, niyetinin güzelliğinin mükâfatını veya kötü niyetli ve huylu olmasının mücazâtını görür.

¹⁴¹ E. Cem Güney, a.g.e., s. 28

¹⁴² E. Cem Güney, a.g.e., s. 30

İyiler kazanır, kötüler kaybeder.

Haksız kazanç hayır getirmez.

Kötü huyun, bozuk karakterin zararı öncelikle kendinedir. Çevresine çok zarar ver-
se de temelde en çok zararı kendine verir. Keskin sirke küpüne zarardır.

İnsana, beklemediği zamanda beklemediği yerden ihsanlar, iyilikler gelebilir.

İnsana yeri gelir kendi babası bile kötülük yapmayı düşünebilir. İnsanoğlu böyle
durumlarda dikkatli olmalı, ihtiyatı elden bırakmamalıdır.

Sosyolojik İletiler:

Çocuklar değerlidir, onlara gereken değer verilmelidir.

Üvey anneler kötülük yapabilir, yalana başvurabilir. İkinci evliliği yapmak zorunda
kalan kişiler bu duruma dikkat etmelidirler.

Kötü huylu kişi eşinin ölümüne bile sebep olabilir.

Beş parmak bir olmadığı gibi dünyada kötü insanların yanı sıra iyi insanlar da
çoktur.

İyi bir yuvanın temeli doğru sözlü, tatlı dilli bir eşle atılır.

Kardeş, insanın her zamanda her zaman iyiliğini isteyen biridir. İnsanın en önemli
dayanaklarından biri kardeştir. Kişi, başına gelen musibetlere kardeşinin yardımıyla
dayanabilir. Kardeş, iyi ve kötü günde birbirinin yanındadır.

Öteki İletiler:

Kul en çok ne zaman sıkışırsa Hızır o zaman yetişir.

Allah'tan umudunu hiçbir zaman kesmemeli.

Her konuda ihtiyatlı davranmak gerekir.

3.1.17. Bir Göze Bir Gül

Bu masalımızın, yazarın on altı kitaplık “Eflatun Cem Güney’den Masallar” serisi içerisinde on ikinci kitap olarak 1980 yılında İtimat Kitapevi tarafından basıldığını görüyoruz. Ancak burada inceleyeceğimiz masalda olduğu gibi yukarıda adını zikrettiğimiz serideki masalların tamamına yakını yazarın uzun ve uzunca diyebileceğimiz masallarından kısaltılarak küçük yaş grubu çocuklarına yönelik 16 sayfa olarak basılmış. Ayrıca masal adı, dolayısıyla kitap adı da değişiklik göstermiş: “Güldükçe Güller Açan Kız”¹⁴³

Zembilli Baba isimli fakir, kıt kanaat geçimini sağlayan birinin dünyalar güzeli bir kızı vardır. Bu kızın güzelliği şehzadenin kulağına kadar gider ve kızı isterler. Düğün arifesi kızın annesi hastalanır ve yardımsever görünümlü bir kocakarı kızı saraya teslim konusunda yardım edebileceğini söyler.

Yolda emanete hıyanet eder ve kendi kızını gelin yapar. Ana-kız saraya gelin ve şehzade kaynanası olduktan sonra yaptıklarının ortaya çıkmaması için türlü oyunlara dolaplara devam ederler. Bir yalan, başka yalanları peşi sıra getirir durur.

Sonunda iyiler ve kötüler belli olur; yalanla iş yapanların mumu yatsı olmadan söner. İyiler mükâfatını alır, kötüler cezalarını çeker. Masaldan pasajlar alarak iletiler bakımından incelememizi sürdürelim:

“O güne dek ağzından bir harf kaçırmayan şehzade olanı biteni destan etmiş babasına; padişah da ‘kurulsun divan’ demiş; kurulmuş divan... Vezir vüzera sakalı yerine koyduktan sonra, sağ yanına oğlunu almış sol yanına melek kızı... Önceden önce Oduncu Baba ve karısına dönüp:

Ey ak yürekli insanlar, dünya sizin yüzünüz suyu hürmetine dönüyor, dileyin benden dilediğinizi... Meşeli dağlar mı istersiniz, döşeli konaklar mı, diye sormuş.

Onlar da:

Sağ ol padişahım, biz ne meşeli dağ isteriz ne döşeli konak; ille şu

¹⁴³ E. Cem Güney, *Güldükçe Güller Açan Kız*, İstanbul, 1980, 4. Baskı, İtimat Kitapevi

melek kızın yüzünün gülmesini isteriz, demişler. Sonra melek kızın gözlerini kan çanağına çeviren kocakarı ile kızına dönmüş:

A kara yürekli insanlar, bu dünya sizin gibilerin yüzünden batıyor; gözlerinize mil çekilse yine az. Ölümlerden ölüm beğenin; kırk katır mı istersiniz? Kırk satır mı?...”¹⁴⁴

Masalda Melek kızın gözlerinin çıkarılması, sonunda suçluların ölümle cezalandırılması, kırk katır – kırk satır gibi hususları masalın pedagojik incelemesine havale edip biz iletiler açısından incelememizi yapıyoruz.

Etik İletiler:

Bir takım makam ve dünyalık için saraya giren kocakarı ve kızını türlü hilelere başvurmak suretiyle elde ettikleri haksız kazancı korumaya çalışırlar ama günden güne kendi kazdıkları kuyuya girerler. Dürüst olmayanlar eninde sonunda kaybederler.

Yalan söyleyerek, iftira atarak insanları arkadan vurmak doğru bir davranış değildir.

Yalan, eninde sonunda söyleyenin ayağına dolanır.

Bir takım hilelere başvurarak başkalarının sırtından geçinenler gün gelir kendileri acınacak hale düşerler.

Başkalarını aldatarak kazanç sağlamak doğru bir davranış değildir.

Psikolojik İletiler:

Eğer insanoğlu isterse sabır ve kararlılıkla her zorluğun üstesinden gelebilir. Zorluklar karşısında pes etmemeli, mücadeleye devam etmelidir.

İnsanoğlu, kafasını kurcalayan bir durum olduğunda araştırma, inceleme, tetkik etme yollarını takip etmeli, içini kemiren merak duygusunun esiri olmamalıdır.

En yakından gelebilecek sahtekârlıklara karşı uyanık ve dikkatli olmak gerekebilir. Çevremizde gelişen olaylar görüldüğü gibi olmayabilir, işin içinde iş olabilir.

¹⁴⁴ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 305 – 306

Hayatta insanın başına sıkıntılar gelmeye başladı mı ardı sonu kesilmeyecek sanılır. Fakat Allah bir kulunu ne kadar bunaltırsa o kadar da sevindirir. Umudunu yitirmemelidir.

Kıskanç insanlar sürekli bir kıyas içerisindedirler, elde etme ihtimalleri düşük olan şeylere karşı daha bir hırs gösterirler. Kıskançlık huyunun sonu iyi gelmez.

İyiler daima kazanır, kötüler eninde sonunda zarara uğrarlar. Hatta bazen kötülüklerinin bedelini kendi canlarıyla öderler.

Sosyolojik İletiler:

Emanete ihanet çok kötü bir davranıştır. Böyle yapanlar eninde sonunda ettiklerinin cezasını çekerler.

Ehil olmayana hiçbir şey emanet edilmez.

İyice tanımadığın birine bir şey emanet etme; hele kendi canından, kanından olan çocuğunu asla.

Yabancıya çocuk emanet edilmez.

Yöneticiler evlenecekleri insana, kendine yakın olacak insanlara dikkat etmelidir. Bu insanlar güvenilir kişiler olmalıdır. Bu konuda yönetici uyanık olmalıdır. Aksi halde tacı da tahtı da elden gidebilir.

Ekonomik İletiler:

Paraya ve makama çok değer vererek onu hayatının gayesi yapanlar bunlara ulaşmak için her yolu mubah sayarlar.

Gözünü hırs bürüyen insanlar en yakın çevrelerine bile zarar verebilirler.

Kanaat bitmez bir hazinedir.

İnsanın hayatında makamlardan, paradan daha değerli olan şey kanaattir.

3.1.18. Ak Gün Kara Gün

Masalda Allahverdioğlu adında iyi niyetli biri vardır. Bir gün avda kara bir kuş onun başına bir musibet geleceğini söyler. Bu olay üç kere tekrar eder ve adam eşiy-le de konuyu istişare ettiğinden bu musibetin ömrünün ilk zamanlarında gelmesini talep eder.¹⁴⁵

Bu hadisenin üzerinden çok geçmez Allahverdioğlu'nun sürüleri, arazileri, malı, mülkü hepsi kaybolur gider. Mala gelene ailece dayanır giderler ama günün birinde Tüyübozuk adlı bir şahıs onun eşini kaçıırır.¹⁴⁶ İki çocuğuyla birlikte eşinin kurtarmaya çalışan kahramanımız bir ırmaktan geçerken çocuklardan birini suya diğerini kurda kaptırır.¹⁴⁷

Masalın sonunda Allahverdioğlu yine mala, mülke, saltanata kavuşur ama eşinin ve çocuklarının öldüğünü sanmaktadır. Tüysüzoğlu, olacak iş ya eşine iftira edildiğini söyleyerek yıllardır eline elini süremediği kadını ve çocuklarını şikâyet eder. İş, padişahın huzurunda çözülür, kötüler cezasını çeker, iyiler mükâfatını alır.

Masaldan alıntılarla iletiler açısından incelememizi yapalım:

“ Kaza bela dediğin bir kapıyı bellemesin yoksa gayrı birbirinin üstüne örülüp gelmiş; derken günün birinde de evi, barkı yanıp kül olmuş, yeryüzünde dikili bir ağacı bile kalmamış.

Allahverdioğlu:

- Kime ne denir, bu kara duman benim başımdan çıktı. Ama ne gelirse mala gelsin, cana gelmesin de, deyip boynunu bükmüş.”¹⁴⁸

“Ağam, düşmez kalkmaz bir Allah; bu günler de geçer inşallah; böyle zamanlarda birbirimizin elinden tutmayacağız da ne vakit tutacağız, Müslüman'ız elhamdülillah.”¹⁴⁹

“E kurda koyun emanet edilir mi? Tüyübozuk, adamcağızı Kaf Dağı'na gönderdikten sonra karısının sağına geçmiş soluna geçmiş;

¹⁴⁵ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 312

¹⁴⁶ E. Cem Güney, *age*, s. 314

¹⁴⁷ E. Cem Güney, *age*, s. 315

¹⁴⁸ E. Cem Güney, *age*, s. 312 – 313

¹⁴⁹ E. Cem Güney, *age*, s. 313

hatuncuğu yoldan çıkarmak için her yolsuzluğu ele almış ama bir teline bile dokunamayınca, büsbütün gözleri dönmüş ve gecenin birinde elini kolunu bağlayıp atın terkisine atmış. Çocuklarının bir yumup iki dökmesi bundanmış.”¹⁵⁰

“ Padişah kimsenin hakkını kimsede koymazmış ama ille bir eksik eteğe yan gözle bakanlara aman zaman vermezmiş...”¹⁵¹

“Allah, kullarına kulluklarına göre bir baş verir, seni bize gönderen gönderdi, deyip de eline eteğine sarılınca istemeye istemeye ‘eh’ demiş. O gün bugün tacın tahtın başındaymış. Elinden geldiği kadar da memleketin ağzını yüzünü düzenlemeye çalışıyormuş ama ille de harama el uzatanlar oldu mu ne kadıyı bırakıyormuş ne müftüyü...”¹⁵²

“...Gökten üç elma düştü, yerini yuvasını dağıtmayanların başına”¹⁵³

Etik İletiler:

İsteddiği şeyi elde etmek için türlü hilelere başvurmak, başkasının namusuna göz dikmek karaktersiz, şahsiyetsiz insanların işidir. Bu tip insanlar yaptıkları zulmün cezasını eninde sonunda çekerler.

Dürüst olmayanlar eninde sonunda kaybeder.

Yalan söyleyerek, iftira atarak insanları arkadan vurmak doğru bir davranış değildir.

Yalan, eninde sonunda söyleyenin ayağına dolanır.

Dini duyguyu suiistimal ederek insanları kandırmak, münafıklık yapmak yanlış bir davranıştır. Hem dünyada hem de ahrette böyleleri mutlaka kaybedecektir.

Namusunu korumak çok büyük fazilettir.

¹⁵⁰ E. Cem Güney, age, s. 314

¹⁵¹ E. Cem Güney, age, s. 318

¹⁵² E. Cem Güney, age, s. 320

¹⁵³ E. Cem Güney, age, s. 321

Soysuz, sütsüz birileri namuslu birilerine iftira atabilir, göz koyabilir. Bu konuda erkekler de kadınlar da temkinli olmalıdır.

Bir takım hilelere başvurarak başkalarının sırtından geçinenler gün gelir kendileri acınacak hale düşerler.

Psikolojik İletiler:

Eğer insanoğlu isterse sabır ve kararlılıkla her zorluğun üstesinden gelebilir. Zorluklar karşısında pes etmemeli, mücadeleye devam etmelidir.

İnsanoğlu, hayatı boyunca türlü zorluklara, musibetlere, imtihanlara maruz kalabilir. Sabrın sonu selamettir, sözünün hikmetini düşünerek, sabırla bunları aşmaya çalışmalıdır.

Gençlik zamanında başa gelenlere katlanmak daha kolaydır.

En yakından gelebilecek sahtekârlıklara karşı uyanık ve dikkatli olmak gerekebilir. Çevremizde gelişen olaylar görüldüğü gibi olmayabilir, işin içinde iş olabilir.

Hayatta insanın başına sıkıntılar gelmeye başladı mı ardı sonu kesilmeyecek sanılır. Fakat Allah bir kulunu ne kadar bunaltırsa o kadar da sevindirir. Umudunu yitirmemelidir.

Kıskanç ve başkasının sahip olduğu şeylerde gözü olanlar, elde etme ihtimalleri düşük olan şeylere karşı daha bir hırs gösterirler. İsteklerine ulaşmak için haram helal demez her yolu mubah sayarlar.

İyiler daima kazanır, kötüler eninde sonunda zarara uğrarlar. Hatta bazen kötülüklerinin bedelini kendi canlarıyla öderler.

Sosyolojik İletiler:

Emanete ihanet çok kötü bir davranıştır. Böyle yapanlar eninde sonunda ettiklerinin cezasını çekerler.

Ehil olmayana hiçbir şey emanet edilmez. İyice tanımadığın birine bir şey emanet etme; hele kendi canından birilerini asla.

Yabancıya eş, çocuk emanet edilmez.

Ailede birbirine sevgi, saygı ve bağlılık önemlidir. Bunlar ne kadar kuvvetliyse başa gelen sıkıntılara katlanmak o kadar kolaydır. Yine bu bağlar kuvvetli olduğu sürece aile zorunlu şeylerden sebep ayrılmak zorunda kalsa da döner dolaşır bir araya gelirler.

Aile bağı kuvvetli insanlar mutlu olurlar.

Ekonomik İletiler:

Gözünü hırs bürüyen insanlar en yakın çevrelerine bile zarar verebilirler.

Kanaat bitmez bir hazinedir.

İnsanın hayatında makamlardan, paradan daha değerli olan şey kanaattir.

Öteki İletiler:

Sabrın sonu selamettir.

Her yakınlık gösteren kişi iyi niyetli olmayabilir. Dünyada iyiler olduğu gibi kötüler de çoktur.

Musibetler, sıkıntılar gelmeye başladı mı topluca gelir.

Allah, bunlarla kulunu sınar. Tevekkül ve duayı elden bırakmayıp, Allah'ı hatırdan çıkarmayanlar selamete ererler.

3.1.19. Kamer Tay

Kendini ilme veren padişahın bir gün gözleri kör olur. Gözünün iyileşmesi için atının ayak basmadığı bir yerden bir avuç toprak getirilmesi gerekmektedir.¹⁵⁴

¹⁵⁴ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 323

Üç şehzadeden ilk ikisi başarısız olur. En küçükleri babasından izin alarak bu işe girerler.¹⁵⁵

Gittiği yerlerde dile gelen atının nasihatlerini dinlemediğinden başlarına gelmedik kalmaz. Bin bir sıkıntı ve maceradan sonra yurtlarına yuvalarına dönerler. Hem babalarını mesut ederler hem de kendileri mutlu olurlar.¹⁵⁶

Masaldan alıntılarla iletiler açısından incelememizi yapalım:

“... Padişah boşa koymuş dolmamış, doluya koymuş almamış.

Öyle ya! Olsa olsa Hızır’dır, Hızır’ın söyledikleri de sırdır. Her ağzı karaya açılmaz ki bu. Ama insanın karısı, yüreğinin yarısı!”¹⁵⁷

“Kuzucuk babasının eşref saatini kollayıp öyle ağır uslu bir laf etmiş ki gayrı o da ayak dirememiş.

Haydi oğul, demiş; madem ki bu başı bu yola koydun bir kere, artık ölüm bile döndüremez seni. Ben ne diyebilirim, benden de kulaç kulaç izin sana!”¹⁵⁸

“Padişahım, dile kolay bu; kartal değilim ki kanat açıp uçayım, nasıl tutulur o?

Deyip de yüzüne bakınca, padişah da vezir vüzeranın yüzüne bakmış ve:

A eloğlu; bu dünyada ağzıyla kuş tutanlar bile vardır. İnsan meram ettikten geri tutulmayacak ne var? Düşün, taşın; sonra dile benden dilediğini, demiş.”¹⁵⁹

“Atının ayak basmadığı yerden getirilen toprağı gözüne sürmüş sürmüş oğlunu görmüş, gözü açılmış; dünya güzelini görmüş gönlü açılmış; tutup da bağına basmış ikisini de. Onlar da başlarından geçeni

¹⁵⁵ E. Cem Güney, age, s. 326

¹⁵⁶ E. Cem Güney, age, s. 337

¹⁵⁷ E. Cem Güney, age, s. 323

¹⁵⁸ E. Cem Güney, age, s. 326

¹⁵⁹ E. Cem Güney, age, s. 330

sayıp dökmüşler ama kara tayın ne mübarek mahlûk olduğunu yayıp destan etmemişler; aralarında bir sır olarak kalmış bu... Malum ya her kûp taşar sır kûpü taşmaz.”¹⁶⁰

Etik İletiler:

Dürüst insanlar, doğru sözlü olanlar bu faziletleri sebebiyle ilk başta eldeki menfaati, özgürlüğü vs kaybediyor gibi görünse de eninde sonunda doğruluklarının mükâfatını alırlar.

Bir takım hilelere başvurarak başkalarının sırtından geçinenler gün gelir kendileri acınacak hale düşerler.

Psikolojik İletiler:

Eğer insanoğlu isterse sabır ve kararlılıkla her zorluğun üstesinden gelebilir. Zorluklar karşısında pes etmemeli, mücadeleye devam etmelidir.

İnsanoğlu, hayatı boyunca türlü zorluklara, musibetlere, imtihanlara maruz kalabilir. Bazen bu zorluklara düşmesinin sebebi bir bilen sözünü dinlememek, sır tutamamak olabilir. Bu sebeple verilen öğütleri iyi dinlemeli, hikmeti olabileceğini düşündüğümüz sözleri yabana atmamalıyız.

Sır tutmak çok erdemli bir davranıştır.

En yakından gelebilecek sahtekârlıklara karşı uyanık ve dikkatli olmak gerekebilir. Çevremizde gelişen olaylar görüldüğü gibi olmayabilir, işin içinde iş olabilir.

Sıkıntılar, musibetler karşısında umudunu yitirmemelidir.

Kıskanç ve başkasının sahip olduğu şeylerde gözü olanlar, elde etme ihtimalleri düşük olan şeylere karşı daha bir hırs gösterirler. İsteklerine ulaşmak için haram helal demez her yolu mubah sayarlar.

İyiler daima kazanır, kötüler eninde sonunda zarara uğrarlar.

¹⁶⁰ E. Cem Güney, age, s. 337

Sosyolojik İletiler:

Ehil olmayana hiçbir şey emanet edilmez. İyice tanımadığın birine bir şey emanet etme; hele sırrını hiç açma.

Ailede birbirine sevgi, saygı ve bağlılık önemlidir. Çocuklar, anne ve babalarının iyiliğini ister. Onların mutluluğu için her türlü zorluğa katlanmaya hazırdırlar.

Aile bağı kuvvetli insanlar mutlu olurlar.

Eşler arası sevgi, muhabbet ve sırları paylaşma önemli kavramlardır. Eşler birbirinin sırları tutabilecek donanımda olmalıdırlar.

Bir insan padişah da olsa, her türlü maddi imkânı da olsa hayatta en değerli şey sağlıktır.

İlim, kişiye dünya saadeti, ülkeye dirlik ve düzen getirir.

Adil idareciden herkes memnun olur.

Ekonomik İletiler:

Gözünü hırs bürüyen insanlar, elde etmeye çalıştığı şeyler için en yakınındakileri bile yeri gelir gözünü kırpmadan feda edebilir.

Kanaat bitmez bir hazinedir.

İnsanın hayatında makamlardan, paradan daha değerli olan şey kanaattir.

Öteki İletiler:

Sabrın sonu selamettir.

Kişinin dış görünüşüne bakarak onunla ilgili hüküm vermek yanlıştır. Hiç ummadığın kişi bakarsın Hızır olabilir.

Her yakınlık gösteren kişi iyi niyetli olmayabilir. Dünyada iyiler olduğu gibi kötüler de çoktur.

Asılsız istekleri bitmek tükenmek bilmeyen kof idarecilere güven olmaz. Böylelerine yakın olmak kişiyi canından bile edebilir. Çünkü böyle insanlar kendi fantezileri için her şeyi feda edebilecek bohem tiplerdir. Onlar için en değerli varlık olan insanın kıymeti yoktur. Onlar kendi dar dünyalarının esiridirler.

3.1.20. Tasa Kuşu

Baştan sona lüzumsuz tasa, endişe ve kederin işlendiği bir masaldır. İnsan elinden gelen gayreti ortaya koyduktan sonra tevekkül eder; her şeye rağmen elde etmeye çalıştığı menfaati kazanamazsa, hakkında hayırlısının bu durum olduğunu kabul edilir. Bu mesajın enfes bir üslupla işlendiği harika bir masal olan Tasa Kuşu'nun konusunu şöyle özetleyebiliriz:

Evhamlı bir kız olan Sülün Kız, babasını da kaybedince hepten evhama gömülür. Anası onu nasihatleriyle iyiye yönlendirmeye, gereksiz evhamlardan kurtarmaya çalışır. Fakat bir türlü kız bu huyunu bırakamaz.

Tasa kuşu derler adına bir kuş gelip kızın dalına konar, onu tasalardan tasalara sarar.¹⁶¹ Oldu olacak kız, anasını da kaybeder. Masalın sonunda anasının, yuvasının kıymetini anlayıp pişmanlık duyunca kaybettiklerine kavuşur, kısmeti de açılır, evlenir.¹⁶²

*“Bir memleketin birinde Sülün Kız derler bir kız varmış. Ne kimse-
nin bir tüyüne dokunur ne de yerdeki karıncayı incitirmiş. Ama Allah
kalbine göre vermemiş. Yoksa günün birinde babasını elinden alınca bir
korku delip dalına binmiş. Ne bir dağda yağmurumuz var ne bir bağ-
da yaprağımız var. Sönen ocağımızı neyle yakacağız, diye düşündükçe
düşünür ömrünü gününü tüketirmiş.*

Anasını bu korkuyu gözünden okuyunca,

*- A Sülün kızım, demiş. Ne diye kara kara düşünüp durursun. İki el
bir baş içindir, geçinmeyecek ne başımız var. Ben çuha dokurum sen
gergef işlersin, gül gibi geçinir gideriz.”¹⁶³*

¹⁶¹ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 340

¹⁶² E. Cem Güney, age, s. 343

¹⁶³ E. Cem Güney, age, s. 338

“Yapma kızım etme kızım, yağmur yağmadan sele gitme kızım. Ağzını hayra aç ki hayır gelsin işine. Yoksa böyle ağrımayan başa yağlık bağlarsan başını dertten kurtaramazsın sonra.”¹⁶⁴

“Ana sözü yerde kalır mı, Sülün kız bu kuruntuyu da yüreğinden atıp koşulacağı gibi koşulmuş işe. Kara toprağı alın teriyle öyle bir yoğurmuşlar öyle bir yoğurmuşlar ki aldıkları gövermiş gelmiş dedikleri yeşermiş gitmiş. Dağ da dağ olmuş bağda da bağ bağ olmuş ya insan buldukça bunar derler. Sülün kız şimdi de kendini bir tasaya kaptırmasın mı?

Ya asmada üzüm olmazsa? Ya salkımı düzüm olmazsa. Ben bu dağa dağ mı derim ben bu bağa bağ mı derim, diye dövüm dövüm dövünmeye başlamış.¹⁶⁵

“Aman kızım dünyada her şey insanın elinde avucunda değil. Ne diye olur olmaz şeylerin tasasına düşüyorsun. Tasa dediğin ne korkuya benzer ne kuruntuya. İsmi var cismi yok bir kuştur o. Nerede avare varsa gidip onu bulur. Gayrı ne dur bilir ne durak, üzüntüden üzüntüye atıp, dünyayı başına zindan eder adamın, demiş daha da ne diller dökmüş ama Sülün kız hangi şeytana uymuşsa bu öğüdü kulağının ardına atıp kendini avareliğe vermiş.”¹⁶⁶

“Ah anamın aş kuyunun başı, ye tuzlu tuzlu iç buzlu buzlu, ya evde otur gergef işle ya bağa git toprağı avuçla. Dahası ne umurun!”¹⁶⁷

Etik İletiler:

Çalışmadan kazanma iyi bir davranış değildir. Ben yatayım her şey kendiliğinden olsun, düşüncesinin sonu iyi değildir.

Annelerin sözü kulaklara küpe olmalıdır. Büyüklerin sözünü dinlemeli, onları kırmamalıdır.

¹⁶⁴ E. Cem Güney, age, s. 339

¹⁶⁵ E. Cem Güney, age, s. 339

¹⁶⁶ E. Cem Güney, age, s. 340

¹⁶⁷ E. Cem Güney, age, s. 341

Asıl kazanç, çalışmada ve gayret etmede; bunların ötesinde bunları keşfetmededir. Elde edemeyeceğimiz şeyler için evhama kapılmak doğru değildir.

Psikolojik İletiler:

Fiziksel kusurlar insanın topluma karışmasına, çalışmasına mani şeyler değildir. Asıl sıkıntılı olan manevi kusurlar, kişilik problemleridir. İnsanı toplumdan uzaklaştıran şeyler manevi kusurlardır.

Asla kendimizi toplumdan koparıp eve kapatmamalıyız, iletilerini almak mümkündür.

Masalın sonunda yaşadığı tecrübeler sonucunda evinin anasının kıymetini anlayan Sülün Kız anasının nasihatleri eşliğinde çalışkan, evini geçindirip giden bir kızcağız olur, çıkar.

Psikolojik ileti olarak, baştan sona tasanın, gereksiz evhamın insana neler kaybettireceği işleniyor. Tabir yerindeyse evham, yaban arısı gibidir. Gelir başının üzerinde döner, sen onunla meşgul olursan daha ziyade seni meşgul eder. Fakat bir şey yapmazsan bir müddet sonra kendiliğinden gider.

Hassas insanlara bulaşan bir illettir evham, bu konuda bilgi sahibi olmalı, kendini olmayacak hastalıklara düşürmemelidir.

Sosyolojik İletiler:

Çalışkanlık vurgusu bu masalda da işlenir.

Gayretli olma, çalışma, çabalama övülüyor.

Büyüklerin sözleri ve nasihatleri dinlenilmelidir.

Evham, gereksiz bir duygudur. Ona ne kadar ehemmiyet verirsen seni o kadar meşgul eder. Sen onunla meşgul olmazsan uçar gider. Günümüz insanlarından psikoloğlara gidenler içerisinde bu duygunun esiri olmuş ve doktor kapılarını aşındıranların sayısı hiç azımsanmayacak kadar çoktur.

Ekonomik İletiler:

Çalışan kazanır. İnsanoğlu gayret edip çabaladıktan sonra elinin emeğini, gayretinin karşılığını mutlaka alır.

İşleyen demir ışıldar.

Bakarsan bağ olur bakmazsan dağ olur.

Çalışmayıp, oturduğu yerden işleri olsun isteyen tembellerin eline kuruntudan başka bir şey geçmez.

Öteki İletiler:

İnsan bir işe girişti mi elinden gelen şeylerin tamamını yerine getirmeli, kendi üzerine vazife olmayan şeylerden dolayı kuruntuya düşüp, kendini tasaya sokup üzmemelidir.

3.1.21. Elmas Beşik

Padişahın kızı Gülbahar ile sarayın bahçesine gelen üç kuşun arasında geçen bir masal. Kuşlar aslında insanoğludur ama periler tarafından büyülüdür. Biri oğlan ikisi kızdır.

Bu kuşun peşinden giden Gülbahar bir gün saraydan ayrılmak zorunda kalır. Kuşların izini Keloğlan sayesinde bulur. Geceleri tekrar insana dönüşen Bahtiyar ile Gülbahar evlenir ve perilerin Bahtiyar'ı kapattığı yeraltı sarayında yaşamaya başlarlar.

Memleket hasreti sarınca ikisini birden; Bahtiyar, kızı kanadına bindirip kendi yaylasına götürür. Kendi ailesinin yanına yerleştirir. Zamanla kızın Bahtiyar ile irtibatı anlaşılır. Annenin yapacağı fedakârlıkla Bahtiyar perilerin elinden kurtulur.

Masaldan alıntılarla iletiler yönüyle incelememizi yapalım:

“Anası gözlerinin içine bakmış.

*Kızım ben seni kadir gecesi doğurdum, sende olan talih kimde var?
Anan sultan baban sultan. Sende sultan kızı sultansın daha ne istiyorsun.*

Şu karşında el pençe divan duranlar da Allah'ın kulu. İyisi mi kimden dert yanarsan yan da talihinden yanma.”¹⁶⁸

“Deyip kesince padişah gülümsemiş:

A sultanım söylemeye dilim varmıyor ama kız akı kuş akı derler. İnsan bu yumruk kadar kuş için bir yumup iki döker mi? İmrenilecek şey mi yok dünyada, saraylar istesin fildişinden içini döşetsin Hint işinden. O zamana kadar da biz o göğsü nakışlı kuşu buluruz. Bulamazsak elbet bir kuş gelip konar dalına.”¹⁶⁹

“Buyruk üstüne buyruk olmaz ben ne yel tanırım ne sel tanırım. Devran değişir ferman değişmez.”¹⁷⁰

“Ben istedimse bir kuş istedim. Ne avcılardan baş istedim ne fildişinden taş istedim. Kim bilir ne yiğitlerin kanı döküldü benim yüzümden benim yüzümden. Kim bilir ne yetimlerin boynu büküldü benim yüzümden benim yüzümden. Yiğitlerin kanı tutmazsa yetimlerin ahı tutar kim bilir başıma neler gelecek benim!”¹⁷¹

“Eh mayasında da varmış. Günün birinde ahım şahım bir evlat oldu. Bunca zamandır başının üstünde tuttuğu yetmiyormuş gibi şimdi de beni sırtında Kâbe'ye götürmeye kalktı ak sütümü helal ettirmek için. Bin kere helal olsun böylesi evlada ama Allah'ın çölünde su yok sel yok. Hava dersen kurşun gibi eriyip akıyor beynimize, adım atılmıyor ki gide gide bir arpa boyu yol gittik ancak. Bu gidişle yüzümü gözümü sürmek nasip olacak mı Beytullah'a bilmem. Tanrı Teâlâ kimseyi yolda, belde koymasın. Seni şu ağacın altında düşmüş görünce bıyıklım neye uğradığını bilemedi. Beni başına bırakıp bir yudum su bulmaya gitti sana. Gittiği yerden eli boş dönmez ama bilmem ki neye bu kadar gecikti.”¹⁷²

“A sakalı ağarasıca, demiş. Allah insanın kalbine göre verir. Ne diye günah yazacak. Sen oldun bittin doğana beşik olursun ölene tabut. Beni bu dağ başında bırakıp da el alem için gergef gergef dolaşacak halin yok ya!”¹⁷³

¹⁶⁸ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 346

¹⁶⁹ E. Cem Güney, age, s. 346 – 347

¹⁷⁰ E. Cem Güney, age, s. 347

¹⁷¹ E. Cem Güney, age, s. 347 – 348

¹⁷² E. Cem Güney, age, s. 348 – 349

¹⁷³ E. Cem Güney, age, s. 351

“Bir yudum suyun kırk yıl hatırı var derler ya sizin hakkınız ne bu dünyada ödenir ne öteki dünyada. Allah zezem kuyusundan içmek nasip etsin size.”¹⁷⁴

“Ha biri de şu.

Gariip anam yedi dereden su getirip de yetmiş ağacın dibine dökerse perilerimin yüreği öyle bir ferahlar öyle bir ferahlar ki onun yüzü suyu hürmetine belki bağlarımı açarlar ama anamın yorulup yolda kalmasına kıyamam yoksa demiş ve yine uçup gitmiş.

De sen ana ol, de sen bunu duy da durabilirsen dur. Bahtiyar’ın anası da onun sayıp döktüklerini duyunca ne yaşına bakmış ne başına.

Bana kıymayacak da kime kıyacak yavrum. Yedi dereden değil yedi deryadan taşırım. Daha da yetmezse su olup akarım ateş olup yakarım. Tek o kurtulsun da.”¹⁷⁵

“Meğer anası ile sunası o gün bugün gözleri yolda bekleyip duruyorlarmış ama ağaçlar filiz vermiş gelmemiş o, filizler dal vermiş gelmemiş o, dallar fidan vermiş gelmemiş o. Bahtiyarın tüysüz kanatsız her gün bir arpa boyu yol aldığını ne bilsinler. Güvendikleri dağlara kar yağınca periler çarptı sanıp kara üstüne kara bağlamışlar yeniden.”¹⁷⁶

Etik İletiler:

Dürüst insanlar, doğru sözlü olanlar bu faziletleri sebebiyle ilk başta eldeki menfaati, özgürlüğü vs kaybediyor gibi görünse de eninde sonunda doğruluklarının mükâfatını alırlar.

Bir takım hilelere başvurarak başkalarının sırtından geçinenler gün gelir bu yaptıklarının cezasını çekerler.

Doğru sözlü olanlar doğruluklarının mükâfatını er geç alırlar.

¹⁷⁴ E. Cem Güney, age, s. 352

¹⁷⁵ E. Cem Güney, age, s. 359

¹⁷⁶ E. Cem Güney, age, s. 360

Psikolojik İletiler:

Eğer insanoğlu isterse sabır ve kararlılıkla her zorluğun üstesinden gelebilir. Zorluklar karşısında pes etmemeli, mücadeleye devam etmelidir.

İnsanoğlu, hayatı boyunca türlü zorluklara, musibetlere, imtihanlara maruz kalabilir. Bazen bu zorluklara düşmesinin sebebi kalp kırmak, kendini beğenmek olabilir. Bu sebeple kimseyi hor görmemeli, kendini de dev aynasında görmemelidir.

Sır tutmak çok erdemli bir davranıştır.

Çevremizde gelişen olaylar görüldüğü gibi olmayabilir, işin içinde iş olabilir. Her zaman dikkatli ve uyanık olmakta fayda vardır.

Sıkıntılar, musibetler karşısında umudunu yitirmemelidir.

İyiler daima kazanır, kötüler eninde sonunda zarara uğrarlar.

Sosyolojik İletiler:

Ehil olmayana hiçbir şey emanet edilmez. İyice tanımadığın birine bir şey emanet etme; hele sırrını hiç açma.

Ailede birbirine sevgi, saygı ve bağlılık önemlidir. Çocuklar, anne ve babalarının iyiliğini ister. Onların mutluluğu için her türlü zorluğa katlanmaya hazırdırlar. Anne baba da çocukları için her türlü fedakârlığa katlanır.

Kız çocuklarının bazen asılsız istekleri olabilir.

Aile bağı kuvvetli insanlar mutlu olurlar.

Anaların hakkı ödenmez. İyi evlat ailesinin duasını alır ve her işi yolunda gider.

Eşler arası sevgi, muhabbet ve sırları paylaşma önemli kavramlardır. Eşler birbirinin sırları tutabilecek donanımda olmalıdırlar.

Bir insan padişah da olsa, her türlü maddi imkânı da olsa hayatta en değerli şey evladının mutluluğudur.

Ekonomik İletiler:

Kanaat bitmez bir hazinedir.

İnsanın hayatında makamlardan, paradan daha değerli olan şey kanaattir.

Öteki İletiler:

Sabrın sonu selamettir.

Kişinin dış görünüşüne bakarak onunla ilgili hüküm vermek yanlıştır. Hiç ummadığın kişi senden daha donanımlı ve iyi biri olabilir.

3.1.22. Dünyanın Tadı

Ne oldum delisi bir padişah üç kızını çağırıp onları sınamak ister. Görünürde iki büyük kız onu çok sevmektedir ama masal boyunca yaşanan serüven aslında babasını daha çok sevenin küçük kız olduğunu ortaya koyar.

Küçük kız babasını tuz kadar sevdiğini söyler.¹⁷⁷ Bu söz üzerine baba da bu kızını tuz ekmekle geçinen Tembel Ahmet adında birine verir.

Tembel Ahmet aslında çalışkan, tuttuğunu koparan biridir. İçindeki bu cevherin ortaya çıkması için eşinden güzel bir dayak yemesi gerekmektedir. O dayaktan sonra bambaşka biridir ve girdiği her işte başarılı olur. Hatta gün gelir büyük bir tüccar olarak padişahı sarayına yemeğe davet eder. Bu davette tuzun güzelliği üzerine konuşmalar geçer ve padişah, kızıyla tekrar karşılaşmış olur.

Gerçek sevgi ile yalancı sevginin, çalışkanlığın vurgu yapıldığı masaldan alıntılarla iletiler bakımından incelememizi yapalım:

“Bu padişah, padişah olalı ne oldum delisi olmuş. Hoş, delinin alı yeşili olmaz ya durumundan tutumundan misk gibi anlaşılıyormuş bu. Ne bir köprü kurmuş geçilsin diye ne bir çeşme akıtmış içilsin diye.

¹⁷⁷ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 362

*Felekten gün çalıp günü gün etmeye bakıyor. İki paralık keyfi için yapmadığı kalmıyormuş.*¹⁷⁸

“Günlerden bir günde kızlarını çağırmiş.

- A has bahçenin gülleri. Üçünüz de gülden gönüllüsünüz. Sevmesine padişah babanızı seversiniz ya doğrunun doğrusunu söyleyin hanginiz daha çok seviyorsunuz beni, diye sormuş.”¹⁷⁹

“Tembel Ahmet adı üstünde tembel mi dedin tembel, uyuşuk mu dedin uyuşuk, elini sıcaktan soğuğa vurmuyor; bir oturduğu yerde kırk gün oturup kalıyormuş. Garip anası, saçlarını el kapılarına süpürge etmese tuz, ekmeği bile bulamayacaklarmış. Küçük sultanın gelin olup geldiği gün hatuncuk yer yarılmamış ki yere girsin utançından.

- Gelin kızım, demiş. Böyle günde sana bir yumurta pişirirdim ama yürekte var elde yok. Tava delik yağ da yok. Ayağın uğurlu gelir de kısmetimiz açılırsa bu da olur bir gün, deyip tuz, ekmeğe çıkarmış önüne.”¹⁸⁰

“İlahi koca nine hele şu üzüldüğün şeye bak. Tuz ekmeğe de bir baklava börek de bir yiyene. Allah ağzımızın tadını bozmasın yoksa, demiş ve tuz, ekmeğe yemiş. Üstüne de bir tas su içince buzlu buzlu yüreği yağ bağlamış kat kat.”¹⁸¹

“A yiğidim, ev eksiği dev eksiğidir. Bir ananın alın teriyle bir ev döner mi? Ne diye onu kapı kapı süründürüyorsun? Bunca yıldır saçını başını senin uğrunda ağarttığı yetmiyor mu? Bundan böyle ananın eline bakacağına bir işin kulpuna yapışsan ev de mürüvvetini görür ben de elime kınalar yakarım, demiş ama taştan ses çıkmış Tembel Ahmet’ten ses çıkmamış. O gece de tuz, ekmeğe yiyip yatmışlar.”¹⁸²

“A yiğidim arkamız yok kalemiz yok. Varımız yoğumuz bir anan. Bu kara yazılı da ömrünü gününü el kapısında tüketmiş. Yarın kapımızı kim açar, göz değmesin elin kolun sağlam. Taşı sıksan suyunu

¹⁷⁸ E. Cem Güney, age, s. 361

¹⁷⁹ E. Cem Güney, age, s. 361

¹⁸⁰ E. Cem Güney, age, s. 362

¹⁸¹ E. Cem Güney, age, s. 363

¹⁸² E. Cem Güney, age, s. 363

çıkarsın. Böyle hasır eskitip duracağına gidip bir baltaya sap olsan onun da canını satın alırsın benim de.”¹⁸³

“A yiğidim boşluk uyku getirir uyku hastalık getirir, hastalık ölüm getirir. Anana acımıyorsan kendine de mi acımıyorsun? Maşallah gücün kuvvetin yerinde, gönül etsen dağları devirirsin, ne diye canından bezmiş gibi yatıp duruyorsun. Allah deyip doğrul, gidip bir iş bul kendine. İşi olmayanın aşu olur mu, demiş.”¹⁸⁴

“Tatlı söz gönlün yaylasıdır, yılanı bile ininden çıkarır. Bu kadar dil döktüğü halde yine bir tüyünü oynatamayınca küçük sultanın levni dönmüş. Ocaktan bir odun alıp tembelin üstüne yürümüş. Bre vurdum-duymaz, demiş. Adam dediğine söz bir olur, iki olur, üç olur. Daha fazlası suç olur. Demek senden sözden anlayan soyundan değilsin. Öyle anlamayana böyle anlatırlar. De şimdi yer misin yemez misin, gider misin gitmez misin, deyip de elindeki ile bir iki okşayınca sırtını tembel Ahmet mum gibi doğrulmuş yerinden...”¹⁸⁵

“... gayri bağlasalar durur mu? Her sabah ya nasip ya hak, deyip çıkmış.”¹⁸⁶

“Gel zaman git zaman Tembel Ahmet tuttuğunu koparır bir adam olmuş, gayrı ona iş mi bulunmaz? Kapanın elinde kalıyormuş.”¹⁸⁷

“İnsan ha bir eve kapanıp kalmış he bir yere. İyisi mi kervanın başına geçerim de hem dünyayı görürüm hem de dünya nimeti tutarım, demiş. Bezirgândan da ilk elde alacağı parayı alıp evinin yolunu tutmuş.”¹⁸⁸

“A şahım, demiş, güzelliğin ölçüsü endazesi olur mu? Gönül kimi severse güzel odur.”¹⁸⁹

“Hemşerim demiş, biz giderken siz dönüyorsunuz. Vaktin birinde de siz giderken biz döneriz, devrandır bu döner dolanır adam adama muhtaç olur. Eğer üstüne bir yük olmaz da şu narı götürüp anama verirsen

¹⁸³ E. Cem Güney, age, s. 363

¹⁸⁴ E. Cem Güney, age, s. 364

¹⁸⁵ E. Cem Güney, age, s. 364

¹⁸⁶ E. Cem Güney, age, s. 366

¹⁸⁷ E. Cem Güney, age, s. 367

¹⁸⁸ E. Cem Güney, age, s. 367

¹⁸⁹ E. Cem Güney, age, s. 369

yanık yüreklinin yüreği belki biraz serinler.”¹⁹⁰

“A yiğitler yiğidi, demiş. Sen erenlerden el almış eline eteğine temiz bir adamsın. Kızımı sana etmeyeceğim de kime emanet edeceğim. Üstüne yük olmaz da onu da götürür sizin padişah oğlu ile düğünlerini yapıp yüzünü güldürürsen ben de boynuma düşeni yaparım.”¹⁹¹

“Gözü yolda olanlara günler uzun gelir. Ben ona bir git de dön tembel dedim. O gitti, büsbütün tembelleşiyor. Ne diyeyim, gurbetin gözü kör olsun, diye söyleniyormuş.”¹⁹²

“Ağzının tadını bilen kızım. Beni dünyalar kadar seven kızım. Senin kadrini bilemedim. Kendi elimle yoksulluğun kucağına attım. O gün bugün yüreğime dert oldu bu. Kuş olsam kanat olsam arayıp da onu bulsam diyordum. Nerde ararken nerde buldum seni, başına hangi talih kuşu kondu, Tembel Ahmet nice oldu, Tembel Ahmet nice oldu?”¹⁹³

Etik İletiler:

Yalanla bir yere varılmaz. Yalanla, hileyle bir yere kadar varılır ama gün gelir gerçekler gün yüzüne çıkar.

Haksız bir şekilde elde ederken çok büyük şeyler kazandığımızı zannetsek de aslında elimizde bir kazanç yoktur.

Asıl kazanç, çalışmada ve gayret etmede; bunların ötesinde bu duyguyu keşfetmededir.

Sosyolojik İletiler:

Baştan sona çalışkanlık vurgusu bu masalda da işlenir.

Gayretli olma, çalışma, çabalama övülür.

¹⁹⁰ E. Cem Güney, age, s. 370

¹⁹¹ E. Cem Güney, age, s. 372 – 373

¹⁹² E. Cem Güney, age, s. 375

¹⁹³ E. Cem Güney, age, s. 380

Gençlik, gücün, kuvvetin yerinde olması, her şeyin vaktinde, zamanında yapılması gerekliliği burada da karşılaştığımız iletilerdir.

Büyüklerin sözleri ve nasihatleri dinlenilmelidir.

Anneler günlük işlere gönderilip de yorulacak insanlar değil, onlar en değerli varlıklarımızdır.

Ana ve eş sözü dinlemek de çoğu zaman fayda getirir.

Kendinde olan kabiliyetin ortaya çıkması için bazen birinin bizi zorlaması gerekebilir. Bu zorlanma canımızı yaksa da katlanmalı ve işin sonunu beklemelidir.

Yöneticiler, uyanık olmalı, çevrelerindeki dalkavukların kendilerini yönlendirmelerine müsaade etmemelidirler.

İyi bir yönetici kalp kırmamalı, kendisinin iyiliğini düşünenleri, doğru söyledikleri için cezalandırmamalıdır.

Yöneticiler zevke ve sefaya düşkün olmamalıdır. Böyle ciddi konumdaki insanlar boş, lüzumsuz işlerle uğraşmamalıdır.

Psikolojik İletiler:

İnsan, ne sebeple olursa olsun kendini toplumdan soyutlamamalıdır.

Masalın devamında eşinin teşvikiyle evden ayrılan Tembel Ahmet iş bulmaya, bir baltaya sap olmaya çalışır çabalar. Onca yıl yatıp yuvarlandıktan sonra çalışmanın güzelliğini, eve ekmek getirmenin faziletini anlar. O günden sonra yaşadığı tecrübelerin rehberliğinde, anasının ve eşinin nasihatleri eşliğinde çalışkan, evini geçindirip giden büyük bir tüccar olur, çıkar.

Psikolojik ileti olarak, baştan sona çalışkanlığın insana kazandıracığı dinamikler ele alınıyor. Tabir yerindeyse çalışan demir paslanmaz, mesajı veriliyor. Yan mesaj olarak, gerçek sevginin işlendiği masalda yer yer bu mesaj daha öne çıkıyor.

Ekonomik İletiler:

Çalışan kazanır. İnsanoğlu gayret edip çabaladıktan sonra elinin emeğini, gayretinin karşılığını mutlaka alır.

İşleyen demir ısıldar.

Çalışmayıp, oturduğu yerden işleri olsun isteyen tembellerin eline hiç bir şey geçmez.

Çalışmak ve gayret etmek bitmek bilmeyen tükenmez bir hazinedir.

Evin geçimini sağlamada yük erkeğin sırtındadır, erkek de bu bilinçle hareket etmeli, evdeki kadınları ezmemelidir.

3.1.23. İlk Bahtım Altın Tahtım

İki oğlu ve bir kızını evlendiremeden dünyadan göçeceğini anlayan padişah onlara son sözlerini söyler. Küçük şehzade babasının vasiyetini yerine getirir ama ağabeyi ile araları açılır, saraydan ayrılır.

Ormanda bir çeşme başında uykuya dalar, evleneceği peri kızını rüyasında görür. Onun peşinde türlü maceralara ve kızın babasının taleplerini yerine getirme durumuna katlanır. Masal, şehzadenin çalışkanlığı, cesareti, iyi niyeti ve azminin neticesi olarak sevdiği kızla evlenmesiyle son bulur.

Masaldan alıntılarla iletiler yönüyle incelememizi yapalım:

“Oğullarım demiş padişah; bu dünya bir misafirhanedir. Gelen konar, konan göçer. Gayrı yüklendi benim göçüm... Veren Allah ne muradım varsa verdi ama sizleri baş göz edemedim yoksa. Ne diyelim kader böyle imiş ama er geç bu köprüden geçeceksin. Şu son vasiyetim kulağınıza küpe olsun da alacağınız kızın ne konağına bakın ne otağına; gönlünüz kimi severse onu alın. Bacınıza da bir gün bir kısmet

kapısı açılırsa sakın ayağına bağ olmayın; ne yaşına bakın ne başına; kim olursa olsun ilk isteyene verin.”¹⁹⁴

“A şehzadem ne diye üzülüp duruyorsun? Suç, günah sade sende mi? Elindeki yayda da var altındaki tayda da var, var ama ille de ne varsa şu yelekli okta var. Kör olsun felek, beni vuran bu ok, benim kanadımdan bir telek... Ya bu böyle, kime ne olursa kendinden oluyor. Şu ağacın böğründeki baltanın sapı da kendi dalından değil mi? Bana da benden oldu şehzadem dilerim sana senden olmasın.”¹⁹⁵

“Neye derler ki dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur diye... İki hasretli baş başa verip başlarından geçeni sayıp dökmüşler birbirlerine. Küçük şehzade bacısının ak bahtına, altın tahtına sevinmiş, bacısı da onun derdine, kederine yanmış...”¹⁹⁶

“Ya demek gelen var sizin ellerden? Bu gelen küçük kardeşin ise başımın üstünde yeri var; ak yürekli mi dedin ak yürekli o... Sevinip seyran olurum, bir derdi varsa derman olurum. Ama büyük kardeşin ise...”¹⁹⁷

“Doğrusu hakları da yok değil. Hangi çoban kuzusunu kurda ısmarlar. Öyle adamlar var ki kurttan bir kulağı eksik! Bir baba kendi ciğer-paresini kendi eliyle koparır da öylelerinin önüne atar mı? Elbette ince eleyip sık dokuyacak... Varsın beni de tartıp terazilesin. Ağırılığınca batman gelirse ne âlâ! Yoksa bir tüyünü bile vermesin...”¹⁹⁸

“Yiğidim, bu dünyada kimse yoğurdum kara demez; ben gözüme inanırım. Yer altı saraylarından birinde saç sakalına karışmış bir akbaba vardır; bu akbabanın da sırlı sihirli bir aynası vardır. Endam aynası değil encam aynası derler ona. Eğilip bakanın yüzünü de gösterir özünü de; yokuşunu da gösterir düzünü de... Hâsılı insanoğlunun geçmişi de geleceği de ayan beyan belli olur bu aynada... Hani gidip de gelmemek

¹⁹⁴ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 383

¹⁹⁵ E. Cem Güney, age, s. 385

¹⁹⁶ E. Cem Güney, age, s. 386

¹⁹⁷ E. Cem Güney, age, s. 387

¹⁹⁸ E. Cem Güney, age, s. 390

var ama ucunda bir kuş kanat verir de gidip getirebilirsen, ben de bu aynaya tutarım seni. Özün, sözüne uyarsa ahdim olsun kızımı verir, yüzünü güldürürüm. Yoksa ben yazıda yabanda bulmadım...’’¹⁹⁹

“Padişah gözlerine inanmamış. Eğilip kendi bakacak olmuş ya eli varmamış. ‘Ya beni utandırırsa bu ayna’ diye... Tutup şehzadeye çevirmiş. Görmüş ki ne görsün; bu yiğidin özü de yüzü gibi ak; içinde bir damla karası yok; adeta sudan bir ırmak! Üstelik ya bir kuştan kanadı var ya rüzgârlardan atı var. ‘Bir göz yumup açıncaya kadar gidip getirdi aynayı, başını bu yola koyarak... İmdi kızımı buna vermeyip de kime vereceğim’ deyip vermiş kızını...’’²⁰⁰

Etik İletiler:

Dürüst ve iyi niyetli kimseler en sonunda kazanırlar.

İnsanların kusurlarını yüzlerine söylemek onların kalbini kıracağı gibi, böyle bir üslup, hatalarını düzeltmeye de vesile olmaz.

İnsanların dış görünüşüne göre hüküm vermek doğru bir davranış değildir.

Psikolojik İletiler:

Eğer insanoğlu isterse sabır ve kararlılıkla her zorluğun üstesinden gelebilir. Zorluklar karşısında pes etmemeli, mücadeleye devam etmelidir.

İnsanoğlu, kafasını kurcalayan bir durum olduğunda araştırma, inceleme, tetkik etme yollarını takip etmeli, içini kemiren merak duygusunun esiri olmamalıdır.

İnsan, bazen kardeşiyle de ters düşebilir. Problemin büyümemesi için problemin kaynağından uzaklaşmakta fayda olabilir.

Hayatta insanın başına sıkıntılar gelebilir, umudunu yitirmemelidir. Hatta bazen başına gelen sıkıntıların sebebi yine kendinden kaynaklanan şeyler olabilir, ektiğini biçiyor olabilirsin. Musibetin neden değil nereden geldiğini de düşün.

¹⁹⁹ E. Cem Güney, age, s. 390

²⁰⁰ E. Cem Güney, age, s. 392

İyiler daima kazanır, kötüler eninde sonunda zarara uğrarlar.

Sosyolojik İletiler:

Emanete ihanet çok kötü bir davranıştır. Böyle yapanlar eninde sonunda ettiklerinin cezasını çekerler.

Aile fertleri birbirine karşı her zaman sevgi dolu olmalı, yaşlılıkta ve gençlikte aile sevgi ve saygı temeli üzerine devam etmelidir.

Anne baba koşulsuz bir şekilde çocuklarının iyiliklerini ister, çocukların da bunu iyi bilerek ailenin taleplerine müspet cevap vermeleri gerekir.

Ehil olmayana hiçbir şey emanet edilmez. Bu emanet bir söz de olabilir veya vasiyet de.

Atadan, babadan vasiyet edilen şeyler yerine getirilmelidir.

Babalar kızlarını verirken zorlanırlar, damat adaylarının kızın gönlünü aldıktan sonra kız babasının da gözüne girmesi gerekir.

Babalar, damat adayından emin olmadıkça kızını vermek istemez. Bu sebeple damat adayının zeki, cesur, dürüst, özü sözü bir, yiğit olması ve bu kız için canını bile tehlikeye atmaktan çekinmeyeceğini ispatlaması gerekebilir. Günümüzde maalesef bu değerler ekonomik göstergelere kaymış durumdadır. Kız babaları damat adaylarına, işini ve maaşını öncelikle sormakta ve parayla saadetin yakalanacağını sanmaktadır.

Ekonomik İletiler:

Paraya ve makama çok değer vererek onu hayatının gayesi yapanlar bunlara sahip olmayanlara değer vermezler.

Kanaat bitmez bir hazinedir.

İnsanın hayatında makamlardan, paradan daha değerli olan şey dürüstlük, özünün, sözünün bir olmasıdır.

Öteki İletiler

İnsan bazen hiç beklemediği bir iyiliğe bir güzelliğe uğrayabilir. Hayatta bazı olumsuzluklar olsa bile insan hiçbir zaman Allah'tan umudunu kesmemelidir.

İyi yürekli, iyi niyetli insanlara Allah'ın mükâfatı boldur, onları hiç beklemedikleri şekilde sevindirebilir.

3.1.24. Kara Yılan

Hali vakti yerinde bir padişah evlat hasretiyle yanar tutuşur ve günlerden bir gün ettiği duaya tutulur ve Allah ona evlat yerine kara bir yılan verir. Bu çocuğun doğumundan, büyütülmesine kadar, büyütülmesinden okutulmasına kadar insan arar dururlar da yetim bir kızıdan başkasını bulamazlar.

Oysa yetim kızın saraya gönderilme sebebi üvey anasının ondan kurtulmaya çalışmasının bir neticesidir. Öz annesinin himmetiyle kız, şehzadeyi okutur da büyülerden kurtarır da. Kızın ve şehzadenin ve dahi ailesinin mutlu sonuyla masal biter.

Alıntılarla incelememizi yapalım:

*“Bir gün vadem yeter de göçüp gidersem tacım tahtım eller elinde kalacak, şu koca saltanatın yerinde yeller esecek, diye... Hani bu uğursuzluğa uğramamak için de ne dedilerse yapmış; adaklar adanmış, kurbanlar kesmiş, gece dememiş, gündüz dememiş yeri göğü yaratana yalvarmış.”*²⁰¹

*“Hey Allah'ım varsın varlığını göster, ver bana bir oğlan da ister yılan ister çıyan, der, der de tepinir. Meğerse hacet kapılarının açık olduğu saat o saatmiş, dileği yerini bulur, bulur ama ne bulur.”*²⁰²

²⁰¹ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 177

²⁰² E. Cem Güney, *age*, s. 178

“Dedik ya tok göz tok gönül! Önüne hazineler açılır eğilir almaz; altına arabalar çekilir, dönüp bakmaz; yine geldiği gibi döner, döner ama onun böyle sağ selamet, şan şöret döndüğünü gören üvey anası bir daha çat diye çatlar ama ortasından, paramparça olasıca yine de ikiye bölünmez...”²⁰³

“Bunun üzerine şehzade:

Sen beni insan yaptın bundan büyük baht olur mu? Ben de seni gönül tahtıma sultan yapıyorum, bundan üstün taht olur mu, der kırk yılın hasretlisi gibi kucaklaşırlar.

Şu olup bitenler sabah sabah dillere destan dünyaya şan olur. Padişah babası sevincinden deli, divane olur, tacını tahtını oğluna bırakır; sultan anası da ne olacağını bilmez ama üvey ana ‘kırk katır mı kırk satır mı’ demeye kalmaz çat diye çatlar ortasından, içi dışına döner, insanlıktan çıkıp sarı bir yılan döner.”²⁰⁴

“Kız Fadik gelin, dedi; bu son ettiğim lafa ne alık alık bakıp duruyorsun? Hiç mi ebeden dededen duymadın? Her üvey ananın yastığının altında bu sarı yılan soyundan bir yılan uyur; üvey ana kan uykulara dalınca o sarı yılan gelir dudağına bir sarı zehir sürermiş. Üvey ana, ana olur da uyanır uyanmaz üveylerinin iki yüzünden iki öpücük alırsa, o ağı, zehir silinir. O gün üveylerini özleriyle bir tutar, girer çıkar severmiş. Yoook onlara sabah sabah dudağını uzatacak yerde, dilini uzatırsa, dili zehirlenirmiş. Dilini kesip atmazsa, kalbi zehirlenirmiş. Kalbini koparıp atmazsa, kanına karıştır, kanı zehirlenirmiş. E gayrı kanı da zehirlendi mi kırk güne varmaz bu üvey ana bir sarı yılan olup çıkarmış. Duydun mu Fadik gelin? Sen eksik olma, üveylerine kol kanat gerdiğini köyün üst başı da biliyor alt başı da...”

Gayri karardı köz tükendi söz; gökten üç elma daha düştü anasız kuzulara kol kanat olanların başına...”²⁰⁵

Etik İletiler:

Bir takım dünyalık için saraya üvey kızını gönderen kocakarı, kızını türlü hilelere

²⁰³ E. Cem Güney, age, s. 186

²⁰⁴ E. Cem Güney, age, s. 190

²⁰⁵ E. Cem Güney, age, s. 191

başvurmak suretiyle ölümün kucağına atar. Dürüst olmayanlar eninde sonunda kaybeder mesajı alıyoruz.

Yalan söyleyerek, iftira atarak insanları arkadan vurmak doğru bir davranış değildir.

Yalan, eninde sonunda söyleyenin ayağına dolanır. Kendisi, özü yalan ve sahtekâr olanlar günün birinde gerçek yüzlerini gizleyemez hale gelirler.

Bir takım hilelere başvurarak başkalarının sırtından geçinenler gün gelir kendileri acınacak hale düşerler.

Başkalarını aldatarak, iki yüzlülük yaparak kazanç sağlamak doğru bir davranış değildir.

Psikolojik İletiler:

Eğer insanoğlu isterse sabır ve kararlılıkla her zorluğun üstesinden gelebilir. Zorluklar karşısında pes etmemeli, mücadeleye devam etmelidir.

En yakından gelebilecek sahtekârlıklara karşı uyanık ve dikkatli olmak gerekebilir. Çevremizde gelişen olaylar görüldüğü gibi olmayabilir, işin içinde iş olabilir.

Hayatta insanın başına sıkıntılar gelmeye başladı mı ardı sonu kesilmeyecek sanılır. Fakat Allah, bir kulunu ne kadar bunaltırsa o kadar da sevindirir. Umudunu yitirmemelidir.

İyiler daima kazanır, kötüler eninde sonunda zarara uğrarlar. Hatta bazen kötülüklerinin bedelini kendi canlarıyla öderler.

İnsan, elindekinin kıymetini bilmelidir.

Sosyolojik İletiler:

Emanete ihanet çok kötü bir davranıştır. Böyle yapanlar eninde sonunda ettiklerinin cezasını çekerler. Üvey annelerin elinde kalan çocuklar da sonuçta onlara bir

emanettir.

Yöneticiler nesillerinin devamını çok arzu ederler. Onlarda evlat isteği diğer insanlardan kat kat fazladır.

Ekonomik İletiler:

Paraya ve makama çok değer vererek onu hayatının gayesi yapanlar bunlara ulaşmak için her yolu mubah sayarlar. Gözünü hırs bürüten insanlar en yakın çevrelerine bile zarar verebilirler.

Kanaat bitmez bir hazinedir.

İnsanın hayatında makamlardan, paradan daha değerli olan şey kanaattir.

Öteki İletiler:

Dua bitmek bilmez bir hazinedir. Ancak duada ölçüyü tartıyı kaçırmamalı, gök kapılarının ne zaman açılacağını bilemeyeceğimizden dolayı, kabulü durumunda zor haller yaşayacağımız şeyler istememeliyiz.

Dua, eninde sonunda kabul olur.

Duanın kabulüne vesile olsun niyetiyle, fakir, öksüz ve yetim sevindirmek; kurbanlar kesip ihtiyaç sahiplerine dağıtmak uygun bir davranıştır.

İnsan ne isterse hakkında hayırlı olanı istemelidir.

3.1.25. Ağlayan Nar ile Gülen Ayva

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık. Aynı isimle piyasada satılan farklı yayın evlerine ait masal kitabı bulunmakla birlikte kitabın, konu ve içindeki olaylar silsilesi olarak “Üç Turunçlar” masalıyla neredeyse aynı olduğunu tespit ettik. Bu durum İtimat

Yayınları tarafından basılan seri ile ilgili düşüncemizi kuvvetlendiriyor.²⁰⁶

3.1.26. Al Elma Yeşil Elma

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık.²⁰⁷

3.1.27. Dal Olur Eğilir misin

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık.²⁰⁸

3.1.28. Hasırcı Baba

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık.²⁰⁹

3.1.29. Yedi Köyün Yüz Karası

Babasından kalan malı kırk haramilerin kandırmasıyla sazda sözde yiyen bir delikanlının anasını ve bacısını ele muhtaç etmesinden ders çıkararak aklına başına alması konu edilir.

Alıntılarla iletiler yönüyle masalı inceleyelim:

“Hey oğul şu yalan dünya kime kalmış ki baban rahmetliye kalsın;

²⁰⁶ Tezi hazırlayanın notu.

²⁰⁷ Tezi hazırlayanın notu.

²⁰⁸ Tezi hazırlayanın notu.

²⁰⁹ Tezi hazırlayanın notu.

topraktan geldik toprağa gideceğiz. Bir gün olur nöbet bize de gelir; felek bizi de siler künyesinden. İyisi mi onu mezarında rahat bırakalım da ara sıra havuz başı sefası sürüp efkâr dağıtmaya bakalım efkâr, demişler, daha ne diller dökerek havuz başı alemlerine başlamasınlar mı?...”²¹⁰

“Yüzlerine bakacak yüzüm yok diye anamı bacımı kapı ardında bırakıp da buralarda sürünmek reva mı? Ellerindeki avuçlarındaki bitirdikten geri, bir de el aleme avuç açtırsam onları, Allah ne der bana! Varıp bir işe koşulabilirsem belki bir yaralarına merhem olurum, deyip evinin yolunu tutmuş.”²¹¹

“Eee, ana gibi yar olur mu, tutup bağına basmış onu ve bir güne bir gün yaptıklarını yüzüne vurmamış. Ama nasıl olmuşsa bir gün bir söz açılmış da:

Oğul, demiş, başa gelmedik iş ayağa değmedik taş olmaz. Şu olup bitenler sana bir ders olsun da bundan sonra her yüzüne gülene dost sanma; yoklamadan geçme bir dereyi, dibi görünmeyen gölden uzak dur...”²¹²

Etik İletiler:

İnsanları kandırarak onları zarara uğratmak doğru bir davranış değildir. Asıl kazanç, çalışmada ve gayret etmede; bunların ötesinde bunları keşfetmededir.

Dürüst olup, çalışarak ekmeğini taştan çıkarmak mümkündür. Tembellik, rahata ve sefahate düşkünlük asla iyi bir şey değildir. Tembellik ve sefahat sebebiyle varlığını kaybedebilirsin.

Sabırlı ve kararlı bir şekilde hareket etme başarı ve mutluluk getirir. İyi yürekli ve iyiliksever olmalıyız fakat insanlar içinde kötü niyetli kişilerin de olabileceği ihtimalini aklımızdan çıkarmamalıyız. Bu arada iyilik yapayım düşüncesiyle, derdimizi paylaşıyor gibi yapıp yanımıza sokulan insanlar içerisinde iyi niyetli olmayanlar olabilir.

Özür dilenen kişi de affedici olmalı, özrü kabul etmeli ve küskünlükler

²¹⁰ E. Cem Güney, *Yedi Köyün Yüzkarası*, İtimat Yayınevi, 1980, s. 6

²¹¹ E. Cem Güney, age, s. 11

²¹² E. Cem Güney, age, s. 11

uzatılmamalıdır.

İnsanlar arasında en geçerli şey büyüklere saygı, sevgi ve dostluktur. Özellikle ana-ya saygının yeri bambaşkadır.

İnsanın ailesi, sahip olabileceği en güzel şeylerdendir.

Kişi, ailesini mağdur edecek davranışlar sergilememelidir.

Sosyolojik İletiler:

Masalda en önce karşımıza çıkan sosyolojik ileti, annelerin hiçbir zaman evlatlarının kötülüğünü istemeyeceğidir. Çocuklar ailelerinin sözünü dinlemelidir. Ailede ben olmaz, biz vardır. Kişi sadece kendini değil aile ferlerinin tamamını düşünmelidir.

Çalışkanlık vurgusu bu masalda da işlenir.

Gayretli olma, çalışma, çabalama övülür.

Gençlik, gücün, kuvvetin yerinde olması, her şeyin vaktinde, zamanında yapılması gerekliliği burada da karşılaştığımız iletilerdir.

Büyüklerin sözleri ve nasihatleri dinlenilmelidir.

Psikolojik İletiler:

Bazen büyüklerimizin vefatı gibi bizi derinden sarsacak şeyler yaşayabiliriz. Bu üzüntülü anımızı fırsat bilerek bize ve ailemize zarar vermek isteyenler olabilir. En üzüntülü olduğumuz zamanlarda dahi metaneti elden bırakmamalı, dostluğundan emin olduğumuz kişileri zayıf zamanlarımızda etrafımıza toplamalıyız.

Gayri meşru yaşantının sonu iyi değildir. İnsan böyle bir hayatla hem kendi rezil rüsva olur hem de ailesini çok zor günlerin içerisine atar. Bu şekilde yaşayanlar toplum tarafından da iyi karşılanmaz. Toplumdan kopmamak için topluma uyarak iyi insan olmak gerekir.

Ekonomik İletiler:

Çalışan kazanır, mutlu olur. Hazıra dağlar olsa dayanmaz mesajlarını en çok hissettiğimiz masalda, paraya, mala, mülke tamah edenler onu elde etmek için her yola başvurabilirler, mesajını da görüyoruz.

Öteki İletiler:

Başkalarına yardım etme, nasihatlere kulak verme doğrudur ancak herkesin nasihatini dinlenmez. Verilen öğütleri tartıp terazilemek gerekir.

3.1.30. Aygın Baygın Ses

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık. Bu kitabın yazarın derlediği efsanelerden biri olduğunu düşünüyoruz.²¹³

3.1.31. Emlik Kuzu ve Altın Gergef

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık.²¹⁴

3.1.32. Düşmez Kalkmaz Bir Allah

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık.²¹⁵

3.1.33. Gözü Yollarda Kalan Ana

---

²¹³ Tezi hazırlayanın notu.

²¹⁴ Tezi hazırlayanın notu.

²¹⁵ Tezi hazırlayanın notu.

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık.²¹⁶

3.1.34. Saraydan Uçan Kuş

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık.

Ayrıca masalın “Dünyanın Tadı” adlı masalın özetlenmiş hali olduğu görüldü.²¹⁷

3.1.35. Aliş ile Maviş

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık.

Ayrıca masalın “Ak Gün Kara Gün” adlı masalın özetlenmiş hali olduğu görüldü.²¹⁸

3.1.36. Güldükçe Güller Açan Kız

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık.

Ayrıca masalın “Bir Göze Bir Gül” adlı masalın özetlenmiş hali olduğu görüldü.²¹⁹

---

²¹⁶ Tezi hazırlayanın notu.

²¹⁷ Tezi hazırlayanın notu.

²¹⁸ Tezi hazırlayanın notu.

²¹⁹ Tezi hazırlayanın notu.

3.1.37. Onlar Ermiş Muradına

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık.²²⁰

3.1.38. Sihirli Köpük ve Yaban Gülü

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık.²²¹

3.1.39. Yiğitler Yiğidi Musacık

Bu masalın, incelemesini yaptığımız masallar içerisinde olup, isim değişikliği ve özetleme yapılarak daha küçük çocuklar için İtimat Yayınları tarafından basıldığını görüyoruz. Seride bulunan on altı kitap içerisinde ismi bulunan bu masala ve kitabına maalesef ulaşamadık.

Ayrıca masalın “Zümrütanka” adlı masalın özetlenmiş, ufak değişiklikler yapılmış hali olduğu görüldü.²²²

3.1.40. Sırmalı Pabuç

Yetim bir kızın üvey anne elinde çektiği sıkıntıları işleyen bir masaldır. Bu masalda diğer üvey anne masallarından farklı olarak üvey annenin kendi kızını da bulunmaktadır. Kendi kızını hiçbir işe vurmaz; evin bütün yükünü yetim kız çeker.

Kızın hayatta tek dayanağı çilli horozu ve sarı ineğidir. İyi niyetli olmanın faziletini

²²⁰ Tezi hazırlayanın notu.

²²¹ Tezi hazırlayanın notu.

²²² Tezi hazırlayanın notu.

görecek olan yetim kız masalın sonunda büyük mükâfatlara kavuşur; üstelik üvey anasını da affeder.

“Aman nine o nasıl söz! Ben kendi başımı kayırır da, tutar sizin başınızdan bir tel koparırsam, Allah ne der; iki elim yanıma düşmez mi? Zaten ne yapsam üvey anamın gözüne batıyor. Testiyi kırsam da bir, suyu doldursam da, bahane mi yok onun için. Varsın, yumağı yele verdimse o da beni sele versin, ne çıkar, bir güne bir gün gülmedikten geri deyip de ah ü zara başlayınca Akça Nine:

*- Ağlama kızım ağlama; sende bu cevher, bu yürek olduktan sonra o güldürmezse Allah güldürür bir gün, hele sen şu yüzünü, gözünü bir yıka.”*²²³

*“Hey Allah’ın zalimleri; ağzınız nasıl varıyor da şu öksüze dil uzatıyorsunuz. Doğan ayda, batan günde kara var onda yok.”*²²⁴

*“Allah insanın kavline göre vermez, kalbine göre verir!”*²²⁵

“Cadı karı, ne eğirip dokuyorsun burada?

*Kimin ne olduğunu bir Allah bilir kızım, kim bana ne gözle bakarsa, ben de ona o gözle görünürüm. Eğirip dokuduğuma gelince, bu herkesin kalbine, niyetine bağlı; kim ne eğirirse onu dokurum! Hani dilim varmıyor ama baban hayrına şu saçıma başıma bir bakar mısın kızım?”*²²⁶

*“Haydi benim öksüzüm; kuruyup kalma, yetim kuşun yuvasını Allah yapar; giyin kuşan da git gayri: düğün evinin gözü de bir güzel görsün, senin de gözün, gönlün açılsın biraz!”*²²⁷

“İyi ama üvey ananın karnı götürür mü bunu! Bir ayın, oyun edip öksüz kızın yerine kendi kızını, saraya gelin etmeyi kurmuş. Elbette minareyi çalan kılıfını hazırlar. Kızını ağzını yüzünü, başını gözünü düzeltmek için boyamadığı boya kalmamış ama mayası ne ki boyası ne

²²³ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s.11

²²⁴ E. Cem Güney, age, s. 12

²²⁵ E. Cem Güney, age, s. 13

²²⁶ E. Cem Güney, age, s. 13 – 14

²²⁷ E. Cem Güney, age, s. 17

olsun. Er geç foyası meydana çıkar ya, karının gözü bağlanmış bir kere, burnunun üstünü görebilir mi!”²²⁸

“Bu ağızsız, dilsiz mahlûku Allah söyletiyor, deyip de tandıra doğru yürüyünce...”²²⁹

“A kara yürekli karı; Allah’tan da mı korkmadın; edip eylediklerini şimdi varıp padişah katına ulaştıracağım; şimdi dile dilediğini, kırk satır mı? Kırk katır mı?”²³⁰

“Ak yürekli yenge demiş; bana ettiklerini ne kırk satırla ödeyebilirler, ne kırk katırla... Bir var ki bu da bir ana, bunun da bir kızı var; bana oldu olanlar bari ona olmasın; anası günahını kaniyla öderse, kızı da benim gibi bir üvey ananın eline düşer sonra... İyisi mi, ben Allah’a havale ettim; gayri ne padişaha duyurun ne de padişah oğluna; aramızda bir sır olarak kalsın bu, deyince ana kız gelip eline eteğine sarılacak olmuşlar ama ne elini vermiş ne eteğini; kendi eğilip yüzlerini gözlerini öpmüş. Ve sonra sakladığı bohçayı çıkarıp güller gibi giyinmiş, serviler gibi süzölmüş önlerinde...”²³¹

“Dünya bir yana onlar bir yana... Sırmalı’sı ile Küpeli’sini unuttur mu hiç. İkisini de saray çiftliğine gönderdikten geri, varıp gelin arabasına kurulmuş yenge sultanla beraber...”²³²

Etik İletiler:

Bir takım makam ve dünyalık için saraya girmeye çalışan kadın ve kızı türlü hilelere başvurmak suretiyle elde ettikleri haksız kazancı korumaya çalışırlar ama kazdıkları kuyuya horozun olanları söylemesiyle kendileri düşerler. Dürüst olmayanlar eninde sonunda kaybeder, mesajı alıyoruz.

Yalan söyleyerek, iftira atarak insanları arkadan vurmak doğru bir davranış değildir.

Yalan, eninde sonunda söyleyenin ayağına dolanır.

²²⁸ E. Cem Güney, age, s. 23 – 24

²²⁹ E. Cem Güney, age, s. 25

²³⁰ E. Cem Güney, age, s. 25

²³¹ E. Cem Güney, age, s. 25

²³² E. Cem Güney, age, s. 26

Bir takım hilelere başvurarak başkalarının sırtından geçinenler gün gelir kendileri acınacak hale düşerler.

Başkalarını aldatarak kazanç sağlamak doğru bir davranış değildir.

Psikolojik İletiler:

Zorluklar karşısında pes etmemeli, mücadeleye devam etmelidir.

İnsanoğlu, kafasını kurcalayan bir durum olduğunda araştırma, inceleme, tetkik etme yollarını takip etmeli, içini kemiren merak duygusunun esiri olmamalıdır.

En yakından gelebilecek sahtekârlıklara karşı uyanık ve dikkatli olmak gerekebilir. Çevremizde gelişen olaylar görüldüğü gibi olmayabilir, işin içinde iş olabilir.

Hayatta insanın başına sıkıntılar gelmeye başladı mı ardı sonu kesilmeyecek sanılır. Fakat Allah bir kulunu ne kadar bunaltırsa o kadar da sevindirir. Umudunu yitirmemelidir.

Kıskanç insanlar sürekli bir kıyas içerisindedirler, elde etme ihtimalleri düşük olan şeylere karşı daha bir hırs gösterirler. Kıskançlık huyunun sonu iyi gelmez.

İyiler daima kazanır, kötüler eninde sonunda zarara uğrarlar. Hatta bazen kötülüklerinin bedelini kendi canlarıyla öderler.

Sosyolojik İletiler:

Vefalı davranmak çok güzel bir erdemdir. İyi insanlara vefa yakışır.

İnsanlar bazen ikinci evliliği yapmak zorunda kalabilir. Adamlar ikinci eşlerinin üvey analık yapmasına fırsat vermemeli, çocuklara eşit davranılmasını temin etmeye çalışmalıdır.

Üvey anneler, kendi çocuklarını daha ön plana çıkarmaya çalışabilir.

Çocuklar günahsızdır, onlara üvey muamele yapılmamalıdır.

Hakiki dostluğun, arkadaşlığın değeri hiç bir şeyle ölçülmez. Dostların dostluğuna vefayla mukabele etmek gerekir.

Affetmek güzeldir, affeden her zaman daha üstündür.

Ekonomik İletiler:

İnsanın hayatında makamlardan, paradan daha değerli olan şey kanaattir.

Öteki İletiler:

Allah, hiç umulmadık yerden umulmadık zamanda yardıma koşar.

Kimsesizlerin kimsesi Allah'tır.

Allah, öksüzün, yetimin hakkını yedirmez.

Bu dünyanın bir de öbür tarafı var. Çok büyük günahı olanları oraya havale etmek kulu rahatlatır.

3.1.41. İncili Yorgan

Babaları ölen üç kardeş atadan kalan yerde yurttan geçimlerini sağlayamayacaklarını düşünerek gurbete çıkarlar. Güzel bir tarlada ekinleri hasat ederek, ekin sahibi devin misafiri olurlar. Ancak devin gözü bu üç genci yemektedir.

Misafirlik sırasında gençler daha önceden oraya kaçırılmış üç kız görürler. Bu kızlar o yörelerin padişahının kızlarıdır ve sırta kadem basmışlardır. En küçük kardeş olan Mıstık, üç kız da ağabeylerini de burunları kanamadan devin elinden kurtarır.

Dönüşte padişah bu gençlere kızlarını ve yanı sıra bir takım dünyalıklar vermeyi teklif eder. Büyük kardeş Mıstık'a verilenlere göz koyar, ortanca taca, tahta ama güya belli etmezler. Mıstık, ağabeyleri tarafından başına örülen çoraplardan kurtulur, küçük sultanla evlenir, masal mutlu sonla biter.

Masaldan alıntılarla incelememizi yapalım:

“Nalcı Baba derler biri varmış. Helal süt emmiş biri olduğu için mi nedir, dişleri haram lokma kesmezmiş. Bundandır, ne ölmüş at aramış nalını sökecek ne de bir kol kanat aramış yüzüsu dökecek!

Dükkânının, tezgâhının başını bekler; el emeği, alın teriyle kıt kanaat geçinir gidermiş.”²³³

“Bunların biri kılıçtan keskin, ikisi birbirinden miskinmiş. Söyleyenlerin ağzına bakılırsa, yalan da yok! Görünürde büyüklerin başı yerde ama suyun ağır akını, insanın yere bakını derler; karda gezer izlerini belli etmezlermiş. Velâkin küçükleri cin fikirli mi dedin cin fikirliymiş. Her şeye akıl sır erdirir; şeytani bile suya götürüp susuz getirirmiş...”²³⁴

“Mıstık:

- Ağa kardeşlerim, demiş. Siz varken bana söz düşmez ama biz burada ağzımızla kuş tutsak gene emeğimizi ödemez. İyisi mi gelin kısmetimizi başka yerde arayalım, dünya yıkılmadı ya...”²³⁵

“- Ağa kardeşlerim, demiş; bu ekinler tırpan istiyor, tırpan dersem el istiyor, emek istiyor ama kim bilir eli mi değmedi, gücü mü yetmedi adamın. Her ne ise yüzüstü bırakıp gitmiş. Kurda kuşa yem olacağına gelin üçümüz üç elden biçelim. Helal süt emmiş birininse gelir emeklerimizi öder elbet.”²³⁶

“- Dev baba, demiş. İnsan dediğin kara gün dostudur, elinden geleni esirger mi; bir hakkımız varsa yerden göğe kadar helal olsun. Bizim istediğimiz tatlı dil güler yüz...”²³⁷

“- Gördün mü şu oğlanın yaptığıını! Biz onun başına çorap örelim derken, o bizim başımıza ördü. Ben de bunu yanına korsam bana da dev demesinler!”²³⁸

²³³ E. Cem Güney, *Masallar*, Ankara, 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları, s.28

²³⁴ E. Cem Güney, age, s.28

²³⁵ E. Cem Güney, age, s.28

²³⁶ E. Cem Güney, age, s.29

²³⁷ E. Cem Güney, age, s.29

²³⁸ E. Cem Güney, age, s.33

“Vezir vüzeranın sözüne uyar da bu ahdimden dönersem, halka karşı yüzüm kara çıkar, halka karşı kara çıkarsa Hakk’a karşı da çıkar. O zaman hem dünyamı kendi elimle yıkmış olurum hem ahretimi...”²³⁹

“İnsan bulunca bunar, derler. Meğer büyük kardeşlerin gözü küçük kızdaymış; ortancıl kardeşlerinin gözü ne onda ne bunda padişahın tahtında tahtındaymış! Bundandır:

“Öyle bir nimete konduk ki, kapaksız kaynadı, buğusuz pişti; elimiz kolumuz değmeden gelip önümüze düştü. Yine sağ olsun küçük kardeşimiz’ deyip de kısmetlerine çıkanı öpüp başlarına koyacak yerde, tutup da Mıstık’a bir kuyu kazmayı düşünmezler mi?”²⁴⁰

“Padişahım, sevgi dediğin iki başlıdır. Bir ucu benim gönlümde ise bir ucu da onun gönlündedir. Ben onun yolunda deli divane olmuşum ne çıkar, bakalım küçük sultanın gönlü nerelerde havalanıyor, demiş...”²⁴¹

“Adam sen de kimsenin gözüne girmeye niyetim yok benim, beğenmeyen kızını vermesin. Ben bir can daha kurtardım ya, deyip başını öteki tarafa çevirmiş.”²⁴²

“Vallahi padişahım demeye ağzım varmıyor ama gayrı saklayacak yeri kalmadı. Allah bilir ya kardeşlerimi devin bedduası tutmuş olacak. Eğer böyleyse vay hallerine! Ne incili yorgan altındakiler uyanabilir ne de şimşek taşı odasındakiler uyuyabilir. Doğrusu ettikleri şurama çıktı. Böyle bir karış da ben verecektim ya ne de olsa kardeşdir, dilim dolandı yoksa. Zira ben onların yoluna başımı koydukça onlar benim yoluma kuyu koymadı kazdı, bir kuru taht için, deyip de büyük taş altında kalasica büyük kardeşlerinin kendisine oynadıkları oyunu bir bir sayıp dökünce, padişah sakalını karıştırmaya başlamış.”²⁴³

“Ya demek bunların gözü ne incili yorganda ne şimşek

²³⁹ E. Cem Güney, age, s.35

²⁴⁰ E. Cem Güney, age, s.35 – 36

²⁴¹ E. Cem Güney, age, s.39

²⁴² E. Cem Güney, age, s.41

²⁴³ E. Cem Güney, age, s.43 – 44

taşında, benim tacımda tahtımda ha! İlahi, böylelerinin gözünü toprak doyursun...’’²⁴⁴

“Hey oğul, üzüm üzüme baka baka kararır derler ama sen onlara ne gözle bakılacaksa o gözle bakmış olacaksın ki tek bir damarın bile kardeşlerininkine çekmemiş. Huyun, suyun ak pınardan daha ak, içine bir saman çöpü bile karışmamış. Üstelik vereceği kadar akıl fikir de vermiş Allah. Devlet kuşu senin gibilerin başına konmayacak da kimin başına konacak, küçük kızımın talihi varmış doğrusu...’’²⁴⁵

“Padişahım, devler de Allah’ın kulu; tutmasına onların da bedduası tutar ama yetim ahı değil ki bu yedi kat mermeri delip de geçsin...’’²⁴⁶

“Be Allah’ın gafilleri, hiç mi feleğin aynasına bakmadınız? Sizde padişah olacak yüz, vebal taşıyacak omuz var mı ki yağmur yağmadan sele gidiyorsunuz? İslam’ın şartı beş, altıncısı haddini bilmek! Bari şu ettiğiniz ayağımıza dolandıktan sonra olsun haddinizi, hududunuzu bilin de bir daha çizgiden dışarı çıkmayın. Yoksa karışmam, kardeşinizin kılıcı başınızın üzerinde, deyip gönlünden kopsa da kopmasa da birer beylik vermiş bunlara; Mıstık’ı da başlarına padişah yapıp köşesine çekilmiş...’’²⁴⁷

Etik İletiler:

Dürüst insanlar, doğru sözlü olanlar bu faziletleri sebebiyle ilk başta eldeki menfaati, özgürlüğü vs kaybediyor gibi görünse de eninde sonunda doğruluklarının mükâfatını alırlar.

Bir takım hilelere başvurarak başkalarının sırtından geçinenler gün gelir kendileri acınacak hale düşerler.

Dünyada en kıymetli olan şeylerden biri hayat kurtarmaktır.

Gözünü mal hırsı bürümüş, başka şey görmeyenlerin gözünü ancak toprak doyurur.

²⁴⁴ E. Cem Güney, age, s.44

²⁴⁵ E. Cem Güney, age, s.44

²⁴⁶ E. Cem Güney, age, s.45

²⁴⁷ E. Cem Güney, age, s.45 – 46

Kimseye minnet etmeden, yüzüsu dökmeden çalışıp, alın teriyle kazanılandan daha değerlisi yoktur.

Başkasına kuyu kazan gün gelir kendisi düşer içine.

Psikolojik İletiler:

Eğer insanoğlu isterse sabır ve kararlılıkla her zorluğun üstesinden gelebilir. Zorluklar karşısında pes etmemeli, mücadeleye devam etmelidir.

Sır tutmak çok erdemli bir davranıştır.

Kişi, kendi kapasitesini bilip ona göre beklentilere girmelidir. Olmayacak işlerin başına geçmeye heveslenip kendini kandırmamalıdır. Böyle yapması emri altındakilere de ayrıca zulümdür.

En yakından gelebilecek sahtekârlıklara karşı uyanık ve dikkatli olmak gerekebilir. Çevremizde gelişen olaylar görüldüğü gibi olmayabilir, işin içinde iş olabilir.

Sıkıntılar, musibetler karşısında umudunu yitirmemelidir.

Kıskanç ve başkasının sahip olduğu şeylerde gözü olanlar, elde etme ihtimalleri düşük olan şeylere karşı daha bir hırs gösterirler. İsteklerine ulaşmak için haram helal demez her yolu mubah sayarlar.

İyiler daima kazanır, kötüler eninde sonunda zarara uğrarlar.

Sosyolojik İletiler:

Ehil olmayana hiçbir şey emanet edilmez. İyice tanımadığın birine bir şey emanet etme; hele sırrını hiç açma.

İdareci adil olmalı, sözünde, yemininde durmalıdır.

Güler yüz, tatlı dil insanları birbirine kaynaştırır.

Aile sevgi temeli üzerine kurulur, birbirini seven sayan kişilerin yuva kurması daha

iyidir. Sevenleri kavuşturup evlendirmek iyi bir davranıştır.

Layık olmayana makam verilip, milletin mesuliyeti onların üzerine yüklenmez.

Ailede birbirine sevgi, saygı ve bağlılık önemlidir. Çocuklar, anne ve babalarının iyiliğini ister. Onların mutluluğu için her türlü zorluğa katlanmaya hazırdırlar. Anne, baba da çocuklarının mutlak iyiliğini ister, onların başına kötü bir durum gelince çok üzürlürler.

Adil idareciden herkes memnun olur.

Bazen insana öz kardeşleri kazık atmaya kalkabilir, böyle durumlar için uyanık olmalı, baş yarıp göz çıkarmadan işi çözmelidir. Sonuçta kardeş kardeştir, kimse kardeşini kendisi seçmez.

Ekonomik İletiler:

Gözünü hırs bürüyen insanlar, elde etmeye çalıştığı şeyler için en yakınındakileri bile yeri gelir gözünü kırpmadan feda edebilir.

Menfaatler, makamlar çakıştı mı kardeş, kardeşe kuyu kazabilir, böyle durumlarda dikkatli olmak gerekir.

Kanaat bitmez bir hazinedir. Kazanç türleri içerisinde en önemli olanı helal kazançtır.

İnsanın hayatında makamlardan, paradan daha değerli olan şey kanaattir.

Öteki İletiler:

Sabrın sonu selamettir.

Her yakınlık gösteren kişi iyi niyetli olmayabilir. Dünyada iyiler olduğu gibi kötüler de çoktur.

Yetimin ahını almak çok tehlikelidir.

Asılsız istekleri bitmek tükenmek bilmeyen akrabalarından uzak durmak gerekir, böylelerin insana zararı dokunur.

Beddua almamak gerekir, öncesinde beddua alacak davranışlara girmemek gerekir.

Fakiri, garibanı sevindirmek güzel bir davranıştır.

4. SONUÇ

Konumuz olan “Eflatun Cem Güney’in Derleyip Yazdığı Masalların Çocuklarda Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi” etrafında araştırmaya çalıştığımız temel hususları maddeler halinde alıp, incelemeye çalıştığımız masalların tamamını bu maddeler ışığında kritiğe tabi tuttuk. Bu değerlendirmelerimizi yaptıktan sonra Güney’in masallarında, milli manevi değerlerimizin yanı sıra dinî değerlerin; bunlara ilave olarak da sosyolojik, psikolojik, etik, ekonomik ve öteki iletilerin çok başarılı bir şekilde metne yedirildiğini gördük.

Bazı masallar muhteva ve isimleri yönüyle tek bir iletinin işlendiği masal görünümünde olsa bile diğer iletilerin de çok başarılı bir şekilde ana fikrin, ana iletinin yanı sıra kullanıldığını gördük. Mesela, “Sabırtaşı” adlı masalda ki, incelemeye çalıştığımız en uzun masallardan biridir, baştan sona sabır ve sır tutma konusunu işlerken; sosyal, etik ve psikolojik iletiler ihmal edilmez.

Her birinin alt basamakları da olan etik iletiler, psikolojik iletiler, sosyolojik iletiler, ekonomik ve diğer iletiler çerçevesinde ele aldığımız masalarda Güney’in bu temel değerleri bir sanatçı tavrıyla nasıl ele aldığını ve göndermelerindeki asıl merkezlerin neler olduğunu tespit etmeye çalıştık. Genelde sosyal, psikolojik ve etik iletilerin ağırlıklı işlendiğini tespit ettik. Bu da bize Sayın Güney’in ideal toplumun ideal fertlerden oluşacağını bilmesi sebebiyle, kaliteli birey inşasına önem verdiğini gösteriyor. Kaliteli bireylerle de kaliteli toplum oluşacağından, yazar kalemiyle bu sahada oldukça gayret vermiş ve bunu ustalıkla yapmış diyebiliriz.

Güney, birçok alanda çalışmış ama masalda çok daha bariz bir şekilde kendini hissettirmiş, bu değerli eserlerin yanı sıra günümüz yazarlarına çok tatlı çok nezih bir

üslup bırakmıştır. Zaten hakkında yazılanlar, yaptığı çalışmalar, günümüze bıraktığı eserler ve gerek yurt içi gerek yurt dışı aldığı ödüller, hakkındaki bu olumlu kanaatlerin yansıması olarak karşımıza çıkar.

Bütün bu güzel ahlakî değerleri enfes üslubuyla masallarında işleyen Güney, dinî değer ve argümanları da ihmal etmemiştir. Kendine has bir sanatçı üslubuyla bunları da ele almıştır.

Güney'in kitaplarında aynı zamanda yetişkinleri de hesaba katan bir dil ve anlatım kullanılmaktadır. Bu sebeple yer yer çocuğun dünyasına ve zihni algılamalarına bir tür jest mahiyetinde yaklaşımlar söz konusu olabilmektedir. Bu dediğimiz şey de yine yazarın ustalıklı yaptığı ve yetişkinleri de sıkmadan onları da işin içine çeken metinlerini karşımıza çıkarıyor.

Güney'in masalları ve diğer metinleriyle ilgili karşılaştığımız ve burada da değinmeden geçemeyeceğimiz bir husus da şudur: Onun sanatını icra ettiği dönemde dünya genelinde ve doğal olarak bizim ülkemizde birçok siyasi fikrin alabildiğine uygulanmaya, yaşanmaya çalışıldığı yıllardır. Her kim olursa olsun bir siyasi akımdan bir görüşten neredeyse etkilenmemesi mümkün değildir. Ancak belirtmek istediğimiz husus, yazarın tüm bu akımlara ve moda diye tabir edeceğimiz gelip geçici şeylere takılmadığını, bu memleketin milli folklorunu yaşatma gayreti içinde olduğunu görüyoruz. Yazarın kendisinin de o dönemde taşıdığı bir dünya ve siyasi görüşü elbette olmuştur ancak çocuklar için kaleme alınan metinlerde - ki bunlar evrensel kabul edilir- siyaset, belli bir politik fikir, herhangi bir fikrin propagandası vb şeyler görülmez. Takdir ettiğimiz şey de işte budur. Yazar, çok büyük ustalıklı bu dediğimizi gerçekleştirmiş, sadece günümüz çocuklarının değil yetişkinlerin bile zevkle okuyacağı dupduru metinler ortaya koymuştur.

Yazarla ilgili belirtmekte fayda olan bir diğer konu da onun çok iyi bir baba olduğu, çocuklarına düşkün olduğudur. Gençlik yıllarını yaşayan oğlunu kaybetmesi onu derinden etkilemiştir. Araştırmaya ve okumaya olan merakı sebebiyle hayatının son yıllarında gözlerini de kaybetmiştir. Aynı zamanda çok iyi ve organizatör bir eğitimci olması metinlerdeki pedagojik yaklaşımların çok isabetli olmasını netice vermiştir diyebiliriz.

Burada eğitim bilimleri alanına giren ve bazı masalların sonunda cellâda teslim edilme, kırk katır mı kırk satır mı, meseleleri pedagojik açıdan tenkide uğrayabilirse de masalların bütünü düşündüğümüzde bunların çok azınlıkta olduğunu söyleyebiliriz. Yine aynı cümleden olarak “yemişler tuzlu tuzlu, içmişler buzlu buzlu” gibi bazı beslenme şekillerinin beslenme uzmanları ve diyetisyenler tarafından tenkide uğrayacağını söylemek mümkündür. Yukarıda da arz ettiğimiz gibi bu söylediklerimiz bizim inceleme alanımızın dışında olmakla birlikte “Anadolu Masallarında Yeme İçme, Davet Kültürü ve Sofra Adabı” gibi bir konu çalışılacak olursa Sayın Güney’in masallarından bol malzeme çıkacağını söyleyebiliriz.

Biz bu çalışmamızı Güney’in masallarındaki iletiler yönüyle yapmış olsak da ileride bu masalların sanatsal ve estetik açıdan da incelebileceğini, bu konuda da çok faydalı bilgilere ve sonuçlara ulaşılabileceğini söyleyebiliriz.

Yazarın kullandığı dil ile ilgili de kısaca düşüncelerimizi şöyle ifade edebiliriz: Şiirsel bir dil kullanan yazar zaman zaman tekrarlara girse de yazarın masallarında asla bir sıkıcılık hissine kapılmak mümkün değildir. Aksine kendinizi çoğu zaman bu şiirselliğe ve akıcılığa kaptırmamanız mümkün değildir.

Aynı şekilde üslupta devrik cümlelerin de sık kullanıldığını görürüz. Bu kullanım da sık olmasına rağmen taşı gediğine koyma kabilinden olduğundan; kullanıldığı yerde cümleyi düz yapmanız, o kullanımın sırtta olduğunu fark edersiniz. Bu durum dil uzmanları ve pedagoglar tarafından tenkide uğrayabilir ama çocuklar için yazılmış bir metinde hem bu kadar devrik cümle olsun hem de aynı metin kendini çok güzel okutsun. Bunu da yine yazarın usta kalemine verip bu durumun incelemesini de konunun uzmanlarına bırakıyoruz.

Bir de yazar, dünü yani geçmişteki yaşam şekillerini dünün diliyle ama modern zamanlara da uyarlayarak anlatmış, tabir yerindeyse bu masalları güncellemiştir. Masalları okurken yabancılaşma çekmediğiniz bir dünya, bir yaşam, diyaloglar vs size böyle hissettiriyor.

Bu incelemeyi yaparken sanat ile pedagojik veriler arasında temel iletiler üzerinden bir ilişki kurmaya çalıştık. Bu anlamda Güney, en iyi örneklerden birisidir. Hem

büyük ustalıklarla Türk masalında ve edebiyatında önemli bir yerde durmaktadır hem de aynı kalite ve duyarlılıkta diğer alanlarda eserler kaleme almıştır. Güney'in güçlü kalemi çocuğun bilinçaltına, gönlüne ve zihnine seslenebilme kabiliyetlerinin de yüksek oluşu, çalışmamıza iyi bir merkez oluşturmuştur. Bu merkezden bakarak çocuk dünyasının, zihninin sadece pedagojinin sıkı kuralları ile örülü kalan zor ve karmaşık yapısını poetik telkinlerle düşünsel bir yere yerleştirmektedir. Yani Güney'in poetika üzerinden pedagojiye katkı sağladığını rahatlıkla söylemek mümkündür.

Türk kültür ve folklorunda Güney'in metinleri geleneksel anlatı şekli ile modern anlatının kaynaşabildiği farklı, kendine has metinlerdir. Bu yönüyle de iletilerin yoğunlukla işlenmiş olması tezimiz açısından avantaj olmuştur. Tezimiz ile Güney'in çocuğa da yetişkin okura da açtığı çıkırın sanatsal bakış açılarının yanı sıra eğitimsel değerinin de çok yüksek olduğunu vurgulayarak masallardaki iletiler bütünü'nün görülmesi amaçlanmıştır.

Sanatçı, sanatını ortaya koyarken elbette bilimsel verilere kaynaklık edip etmeyeceğini düşünmeden eserini verir. Fakat bu durum, sonraki zamanlar içerisinde inceleme konusu olabilmektedir. İşte bu inceleme sanatsal eserler üzerinden bilimsel verilere ulaşabilmedeki zorlukları beraberinde getirmektedir. Yazılı eserlerin tarihsel birer vesika olduğunu kabul edersek, Güney'in bu vesikalarından, özellikle çocuk eğitimi ve edebiyatı üzerine daha çok söz söylenebileceği, bilimsel veriler ve eleştiri kritik metinleri elde edilebileceği, geleceğin yazarlarını üslup yönüyle yönlendireceği ortadadır.

Güney'in Türk kültürüne ve edebiyatına, çocuk edebiyatına ve poetik telkinlerle pedagoji ve eğitim sahasına sağladığı katkıları minnetle anıyoruz.,

KAYNAKÇA

A. İncelenen Eserler

- Güney, E. C. *Bu Toprağın Masalları I, Nar Tanesi*, İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları, 1953
- Güney, E. C. *Açıl Sofram Açıl ve Congoloz Baba*. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları, 1953
- Güney, E. C. *Bir Varmış Bir Yokmuş*. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları, 1956
- Güney, E. C. *Bu Toprağın Masalları VI*. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları, 1959
- Güney, E. C. *Az Gittim Uz Gittim*. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları, 1962
- Güney, E. C. *Gökten Üç Elma Düştü*. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları, 1967
- Güney, E. C. *Yedi Köyün Yüz Karası*. İstanbul, İtimat Kitapevi, 1969
- Güney, E. C. *Saraydan Uçan Kuş*. İstanbul, İtimat Kitapevi, 1980
- Güney, E. C. *Alişle Maviş*. İstanbul, İtimat Kitapevi, 1980
- Güney, E. C. *En Güzel Türk Masalları*. İstanbul, Varlık Yayınevi, 1948
- Güney, E. C. *Güldükçe Güller Açan Kız*. İstanbul, İtimat Kitapevi, 1980
- Güney, E. C. *Dertli Kaval*, İstanbul, Yeditepe Yayınları, 1962
- Güney, E. C. *Halk Türküleri*, İstanbul, Yeditepe Yayınları, 1959
- Güney, E. C. *Dede Korkut Masalları*. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları, 1963
- Güney, E. C. *Onlar Ermiş Muradına*. İstanbul, İtimat Kitapevi, 1972
- Güney, E. C. *Yiğitler Yiğidi Musacık*. İstanbul, İtimat Kitapevi, 1980
- Güney, E. C. *Masallar*. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990

B. Diğer Kaynaklar

- Aksan, D. *Türkçenin Sözcük Varlığı*, Ankara, Engin Yayıncılık, 2000
- Alangu, Tahir, *Türkiye Folkloru El Kitabı*, İstanbul, Adam Yayınları, 1985
- Ana Britannica*, Masal, c.15 , İstanbul, AnaYayıncılık Anonim Şirketi, 2004
- Aşkun, V. C. Hocam Eflatun Cem Güney. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, 1972, XII, S. 279, s.s. 6450.
- Baydar, Mustafa, *Edebiyatçılarımız Ne Diyor*, İstanbul, A.Yaşaroğlu K.evi, 1960
- Berkay, Fügen, Çocuğun Sosyalleşmesinde Masalın Rolü ve Önemi, *Tarla Dergisi Eflatun Cem Güney Özel Sayısı*, Aralık 1989
- Bilkan, A. F. *Masal Estetiği*. İstanbul, Timaş Yayınları, 2001
- Boratav, P. N. *Zaman Zaman İçinde*. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1958
- Boratav, P. N. *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1969
- Boratav, P. N. Masal. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. İstanbul, Gökyüzü Yayınları, 1987
- Büyük Larousse*, Masal, C.15, Milliyet Gazetecilik Anonim Şirketi, İstanbul, 1994
- Cüceloğlu, Doğan, *İnsan ve Davranışı*, Remzi Yayınevi, İstanbul, 1991
- Dayıoğlu, G. *Çocuk Kitaplarının Anadili Eğitimine Etkisi*. Anadili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu: 20–21 Şubat 1997. Ankara, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, 1998
- Demiray, Kemal, *Türkçe Çocuk Edebiyatı*, Maarif Basımevi, İstanbul, 1958
- Demirel, Ö. *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1999
- Dilidüzgün, S. *Çağdaş Çocuk Yazını*. İstanbul, Morpa Kültür Yayınları, 2003
- Ertop, Konur, Eflatun Cem Güney Çağdaş Bir Halk Hikayecisiydi, *Sanat Dergisi*, 15 Ocak 1981
- Emiroğlu, S. Eflatun Cem Güney'in Eserlerinde Dil ve Çocuk Eğitimi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Malatya: İnönü Üniv. SBE, 2005
- Ertop, K. Eflatun Cem Güney Çağdaş Bir Halk Hikâyecisiydi. *Milliyet Sanat Dergisi*, 1981, S. 16
- Gökşen, Enver Naci, *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, İstanbul, 1972
- Görgü, A. T. Masalların Çocuğun Bilişsel ve Duyuşsal Gelişimine Katkısı. S. Sever

- (Yay. Haz.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*: 04–06 Ekim 2006 (s. 537–544). Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2007
- Güney, E. C. *Kerem ile Aslı*. İstanbul, Varlık Yayınları, 1959
- Güney, E. C. *Folklor ve Halk Edebiyatı*. İstanbul, Millî Eğitim Yayınları, 1971
- Gürtürk, S. 1982, *Bir Eflatun Cem Güney Vardı*. Türk Dili Dergisi, 1982, S. 372
- Helimoğlu Yavuz, M. *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*. Ankara, Ürün Yay., 1999
- Hınçer, İ. Jübilesi Dolayısıyla Eflatun Cem Güney. *T.F.A. Derg.* XII, 1972, S. 276
- Hınçer, İhsan, Eflatun Cem Güney, *TFA Dergisi*, S.134, Eylül 1960
- Hökelekli, Hayati. *Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2011
- Kantarcıoğlu, S. *Eğitimde Masalın Yeri*. Ankara: M. E. B. Yayınları, 1991
- Karatay, H. *Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi*. Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. Cilt: 5. Sayı: 3, 2007
- Kavcar, C. Eflatun Cem Güney'in Özel Çalışma Alanları. *Tarla Dergisi Eflatun Cem Güney Özel Sayısı*, 1989
- Makal, T. K. Halk Edebiyatında Sözlü Anlatım Geleneği. *Tarla Dergisi Eflatun Cem Güney Özel Sayısı*, 1989
- M.E.B. *Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Prog.* İstanbul, M. E. Bevi, 1981
- M.E.B. *İlköğretim Okulu Türkçe Programı*. İstanbul, M. E. Basımevi, 2002
- M.E.B. *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu* (6, 7, 8. Sınıflar). Ankara, Devlet Kitapları Müdürlüğü, 2006
- Nayır, Y. N. *En Güzel Türk Masalları*. İstanbul, Varlık Yayınları, 1948
- Necatigil, B. Eflatun Cem Güney'in Hayatı. *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. İstanbul, Varlık Yayınları, 2004
- Oğuzkan, A. F. *Çocuk Edebiyatı*. Ankara, Anı Yayıncılık, 2000
- Ovat, F. Bir Masal Ustası: Eflatun Cem Güney. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*. Cilt: 4, Sayı: 48, 2004
- Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, Masal, C.3, MEB Yayınları, Ankara 1996
- Öz, Feyzi. *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*. Ankara, Anı Yayıncılık, 2001
- Özkırımlı, Atilla, 1979, Güney, Eflatun Cem, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul, C.1, Cem Yayınevi, 1979
- Püsküllüoğlu, Ali, *Türkçe Sözlük*, Masal, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1995
- Saban, Ahmet, *Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim*, Nobel Yayınları, Ankara, 2001
- Sakaoğlu, Saim, *Masal Araştırmaları*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1999

- Sarar, İsmail Ali, , Hocam Eflatun Cem, *Tarla, Eflatun Cem Güney Özel Sayısı*, Aralık 1989
- Sever, S. *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara, Kök Yayıncılık, 2003
- Sever, S. *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara, Anı Yayıncılık, 2004
- Şirin, Mustafa Ruhi, *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yay. İstanbul, 2000
- Şirin, Mustafa Ruhi, *Çocuk Kalbimizin Kıyısındaki Irmak, Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul, 1987
- Şirin, Mustafa Ruhi, *Masal Atlası*, Kök Yay, Ankara, 2007
- Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, Güney Eflatun Cem, C.1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003
- Tarla Dergisi*. 1989, Eflatun Cem Güney Özel Sayısı, 1989
- Tezel, Naki, *Türk Masalları I, II*, Kültür Bakanlığı M. E. Basımevi, İstanbul, 1971
- Tosunoğlu, M., Melanlıoğlu, D. *Türk Topuluklarında Söylenen Tekerlemelerin Çocuk Gelişimindeki Yeri ve Önemi*. S. Sever (Yay. Haz.), II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu: 04–06 Ekim 2006 (ss. 333–338). Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2007
- Türk Dili Edebiyatı Ansiklopedisi*, Masal, C.6, Dergah Yayınları, İstanbul, 1985
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Güney, Eflatun cem, C.3, Dergah Yayınları, İstanbul, 1979
- Yalçın, Alemdar - Gıyasettin Aytaş, *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yay., Ankara, 2002
- Yavuz, Muhsine Halimoğlu, *Masallar ve Eğitimsel İşlevler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002
- Y. Türk Ansiklopedisi*, Masal, C.6, Ötüken Neşriyat A. Ş., İstanbul, 1985
- Yeşil, H. *Çocuk Kitaplarındaki Atasözü ve Deyimlerin Önemi*. S. Sever (Yay. Haz.), I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: 20–21 Ocak 2000. (244–252). Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2000
- Yıldır, E. *Masallar ve Çizgi Roman*. Töre. S. 13, 1984
- Zekeriya, N. *Yugoslavya'da Türkçe Çocuk Edebiyatı, Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul, Gökyüzü Yayıncılık, 1987